

Дж. Д. Селинджър

Зуи

Фактите, с които разполагам, навярно говорят сами за себе си, но се опасявам, че в случая те звучат малко по-банално, отколкото е обичайно за едни факти. За компенсация ще започнем с официалното предисловие – този винаги оригинален и вълнуващ писателски позор. Онова, което имам наум, е не само по-многословно и по-сериозно и от най-смелите ми мечти, но отгоре на всичко е до болка лично. Ако щастието ни се усмихне и се получи нещо, то по своя художествен ефект предисловието ще може да се сравни с принудителна обиколка из машинно отделение с моя милост начело в ролята на гид, облечен в старомоден цял бански костюм.

Да се заемем направо с най-лошото: това, което се готвя да ви предложа, всъщност съвсем не е разказ, ами нещо като домашно кино в проза и всички, които видяха заснетия материал, най-приятелски ми втълпяваха да не се надявам на кой знае какъв успех. Имам честта и нещастията да ви съобщя, че групата на техните противници се състои от тримата изпълнители на главни роли – две жени и един мъж. Ще започнем с главната героиня, която сигурно би предпочела да я представим накратко като жена крехка и претенциозна. Според нея всичко щеше да се оправи, ако бях пипнал онази петнайсет-двайсетминутна сцена, в която тя на няколко пъти се секне – ако я бях изрязал, предполагам. Смята, че е противно да гледаш как някой непрекъснато се секне. Другата дама от нашето трио – стройна, залазваща субретка – протестира, че, тъй да се каже, съм я снимал в стария ѝ пеньоар. Нито една от тези две хубавици (вече намекнаха, че искат да ги наричаме така) не направи никакви крещящи възражения срещу моя замисъл като цяло. По една ужасно проста причина. Макар че за мен е и малко смуцаваща. Те от опит знаят, че избухвам в плач само от една груба или укорителна дума. Ала главният герой всъщност ми отправи най-красноречива молба да отменя представлението. Той смята, че в основата на сюжета има мистика или някаква религиозна мистификация; във всеки случай даде да се разбере, че има някакъв крещящо показан елемент на изключителност, който според опасенията му можел само да ускори, да приближи деня и часа на моята професионална гибел. Хората вече неодобрително клатели глави, когато ставало въпрос за мен, и всяка по-нататъшна чисто професионална употреба на думата „бог“ от моя страна – освен в някое познато и полезно американско възклицание – щяла да бъде възприета или по-скоро определена като най-долно фамилиарничене и като сигурен признак, че ще отида по дяволите. Което, разбира се, би могло да смути всеки нормален страхопъзльо или писач. Така и става обикновено. Но само да го

смути. Защото една неодобрителна позиция, колкото и да е красноречива, трябва да е и убедителна. Въпросът е там, че от шестнайсетгодишна възраст насам честичко съм писал домашно кино в проза. На едно място във „Великия Гетсби“ (когато бях на дванайсет години, тя беше моята „Том Сойер“) младият разказвач отбелязва, че „всеки подозира у себе си поне една от основните човешки добродетели“, и добавя, че що се отнася до него, бог да го благослови, това е честността. Моята добродетел се състои в това, че зная разликата между една мистична история и една любовна история. Твърдя, че настоящото ми произведение далеч не е мистично, нито пък религиозно. Твърдя, че става въпрос за сложна или заплетена любовна история, за чиста и трудна любов.

В заключение ще кажа, че самият сюжет до голяма степен е резултат на доста противна съвместна работа. Почти всички факти, които излагам по-долу (излагам ги бавно, спокойно), първоначално ми бяха предоставени отвратително разпокъсани на части, под формата на мъчителни за мен лични събеседвания с всеки от тримата актьори-герои. Редно е да добавя, че никой от тях не показва никаква свръхзабележителна склонност към пестеливост в детайлите и компактност на изказа. Недостатък, който, опасавам се, ще се пренесе и в този окончателен или снимачен вариант. За съжаление не мога да се оправдая с нищо, но държа да ви дам обяснение. Всички ние сме кръвни роднини и в нашето семейство се говори на един специален език за избраници, нещо като семантична геометрия, в която най-късото разстояние между две точки е почти пълна окръжност.

Едно последно указание: фамилното ни име е Глас. Само след миг ще видите най-младия член на семейството, който чете едно изключително дълго писмо (мога да ви обещаая, че цялото ще бъде цитирано тук); изпратено от най-големия му жив брат Бъди Глас. Казват ми, че стилът на писмото притежава много повече от бегла прилика със стила или писателския маниер на автора на тази история и читателят мигом ще се натъкне на прибързаното заключение, че авторът на писмото и аз сме едно и също лице. Ще се натъкне, няма как, и се опасавам, че така трябва. Все пак оттук нататък ние ще оставим този Бъди Глас в трето лице. Поне аз не виждам никаква основателна причина да не го оставяме там.

Един понеделник, в 10:30 сутринта, през ноември 1955-а, Зуи Глас, млад двадесет и пет годишен мъж, седеше в препълнената вана и четеше писмо отпреди четири години. Писмото, напечатано на няколко листа обикновена жълта хартия, сякаш нямаше край и той бе малко затруднен

да го подпира върху двете сухи островчета на коленете си. От дясната му страна една навлажнена цигара, бе закрепена на ръба на вградената поставка за сапун и явно гореше, защото той от време на време я вземаше и дръпваше веднъж-дваж, като почти не откъсваше поглед от писмото. Пепелта непрекъснато падаше във ваната или се посипваше по някоя от страниците на писмото. Той, изглежда, не забелязваше неудобството на позата си. Но явно вече бе усетил, макар и съвсем отскоро, че се изпотява от горещата вода. Колкото повече четеше – или препрочиташе писмото, толкова по-често и все по-малко разсеяно бършеше челото и горната си устна с опакото на китката.

Предварително ви уверявам, че когато става въпрос за Зуи, ние имаме работа със сложното, изключителното, двойственото, тъй че тъкмо тук трябва да бъдат вмъкнати два параграфа в стил досие. Като начало ще кажа, че той беше дребен младеж с много мършава фигура. Ако го погледнете отзад – особено там, където изпква гръбначният стълб, – можете да го вземете за едно от онези бедни градски деца, прашчани всяко лято в благотворителни лагери, за да понапълнеят и да се попекат на слънце. От близко разстояние той бе удивително красив и в профил, и в анфас, дори театрално красив. Най-голямата му сестра (която скромно предпочита да я наречем тук вирджинска домакиня) ме помоли да пиша, че той прилича на „синеокия мохикан-скаут от еврейско ирландски произход, който умира в ръцете ви на масата за рулетка в Монте Карло“. Според едно по-общо и положително не толкова ограничено мнение, прекалената красота, да не кажа великолепието, на лицето му, слава богу, се нарушавала донякъде от това, че едното му ухо стърчало малко повече от другото. Аз самият категорично се разграничавам от тези две мнения. Признавам, че лицето на Зуи бе почти съвършено красиво. Затова нищо не можеше да го спаси от множеството смели, словоохотливи и обикновено лицемерни оценки, както се случва с всяко произведение на изкуството. Остава да ви кажа, че само една от стотиците всекидневни опасности – автомобилна катастрофа, грип или лъжа преди закуска – би могла за един ден или дори за един миг да огруби, да заличи безмерната красота на лицето му. Но онова, което бе неизменно и което, както вече ясно подсказахме, „буди вечна радост“¹, бе одухотвореността, която лъхаше от всяка чертичка на лицето му – особено си личеше в очите; тя грабваше вниманието като маска на Арлекин, но понякога бе и още

1. Отпратка към поемата „Ендимион“ от известния английски поет Джон Кийтс (1795–1821). – Б. пр.

по-смущаваща. По професия Зуи бе актьор, изпълнител на главни роли в телевизията – вече три години, та и повече. Всъщност той бе толкова „търсен“ (и според съмнителни сведения от трета ръка – толкова добре платен), колкото навярно е всеки млад изпълнител на главни роли в телевизията, който още не е станал холивудска или бродуейска звезда със сигурна репутация от национален мащаб. Но вероятно всяко от тези две твърдения, без да сме го разгледали подробно, може да ни доведе до прекалено категорични предположения. Работата е там, че на седем години Зуи бе направил своя официален и сериозен дебют пред публика. В семейството, което първоначално бе имало седем деца² – пет момчета и две момичета, – той бе предпоследен по възраст и всички те в детските си години през доста подходящи интервали от време бяха участвали редовно в една радиoproграма, детска викторина, наречена „Какво умно дете“. Разликата от близо осемнайсет години между най-голямото дете Сиймор и най-малкото Франи значително бе помогнала на семейството да получи нещо като родословен договор за излизане пред микрофоните на „Какво умно дете“ със срок повече от шестнайсет години – от 1927 до края на 1943, години, свързващи епохата на чарлстона и на „Летящите крепости“. (Смятам, че до известна степен тези факти тук са на място). При всичките затишия и интервали между най-блестящите изяви на различните деца в програмата, може да се каже (с няколко незначителни резерви), че и седемте бяха успели да отговорят по радиото на невероятен брой ту дяволски отвлечени, ту дяволски остроумни въпроси, изпратени от слушателите, с оригиналност и увереност, считани за уникални

-
2. Опасявам се, че точно тук това естетическо прегрешение, бележката под линия, е тъкмо на място. В моя разказ директно ще видим или чуем само двете най-малки деца на семейство Глас. Все пак останалите пет, по-старшите, доста често ще шестват напред-назад из сюжета като многобройните призрци на Банко. Читателят може би ще иска да знае от самото начало, че в 1955 година най-големият син на семейството Сиймор вече седем години не бе между живите. Той се самоуби, когато бе на почивка с жена си във Флорида. Ако бе останал жив, в 1955 щеше да бъде на 38 години. Следващият по възраст, Бъди, бе, както се казва на студентски жаргон, „затен литератор“ в един девически колеж в северната част на щата Ню Йорк. Той живееше сам в неотоплена и неелектрифицирана къща на около четвърт миля от един много известен зимен курорт. Следва Бу Бу – омъжена, майка на три деца. През ноември 1955 година тя бе на пътешествие в Европа заедно със съпруга си и трите си деца. Близнаците Уолт и Уейкър идват след Бу Бу. По това време бяха изминали десет години от смъртта на Уолт. Той загина при една внезапна експлозия, когато беше с окупационната армия в Япония. Уейкър, по-млад от него с някакви си дванайсет минути, беше католически свещеник и през ноември 1955 се намираще в Еквадор на някакъв йезуитски събор. – Б. а.

в рекламните радиопредавания. Реакцията на публиката беше винаги бурна, никога съдържана. Изобщо слушателите бяха разделени на два удивително непримирими лагера: едните твърдяха, че децата на семейство Глас са тъпна нафукани, непоносими копеленца, които е трябвало да бъдат удавени или отровени още при раждането; според другите това бяха истински малолетни генийчета и всезнайковци от рядко срещана, макар и незавидна порода. Сега, когато пиша тези редове (1957), има бивши слушатели на предаването „Какво умно дете“, които си спомнят с удивителна точност отговорите на всяко от седемте деца. Сред тази вече оредяваща, но все още странно подобна на елитен кръжок група съществува единодушното мнение, че от всички деца най-голямото момче, Сиймор, в края на двайсетте и в началото на трийсетте години се е представяло най-добре, имало е най-много „постоянни почитатели“. Зуи, най-младият от момчетата в семейството, обикновено се нарежда на второ място – след Сиймор, що се отнася до предпочитания и привлекателност. И тъй като тук проявяваме чисто литературен интерес към Зуи, можем да добавим, че като бивш участник във викторината „Какво умно дете“ той превъзхождаше братята и сестрите си с енциклопедичните си знания. От време на време през всичките години на участие в предаването седемте деца ставаха лесна плячка на онези детски психолози или професионални педагози, които проявяват особен интерес към свръхнадарените деца. В тази кауза или служба – да разкрием картите – Зуи бе най-жадно разпитван, интервюиран и прехвърлян от ръце в ръце. Съвсем явно и доколкото знам – без изключение, неговите преживявания в, очевидно противоречивите области на клиничната, социалната и вестникарската психология му бяха стрували скъпо, сякаш местата, където го изследваха, постоянно гъмжаха от някакви ужасно заразни травми или просто от обикновени старомодни микроби. Например през 1942 година (въпреки упоритото неодобрение на двамата по-големи братя, които по това време бяха в армията) той пет пъти бе изследван от една и съща научна група в Бостън. Докато траеха повечето от тези разпити, Зуи бе на дванадесет години и е възможно поне в началото пътуванията с влак – десет на брой – да са имали известна привлекателност за него.) Основната цел на петте изследвания, както се разбра, бе да се изолира и изучи, ако е възможно, източникът на неговите преждевременно развити ум и фантазия. В края на петия разпит обектът на опита бе върнат у дома в Ню Йорк с три-четири аспирини в плик с монограм, за да си лекува простудата, която се оказа бронхопневмония. След повече от месец в единайсет и половина през нощта се състоя междуградски разговор с

Бостън (пуснаха се куп дребни монети в обикновен телефонен автомат) и един непознат глас – човекът явно нямаше намерение да ги размее с педантизма си – съобщи на мистър и мисис Глас, че техният дванайсетгодишен син Зуи имал такъв богат речник, че можел да се сравнява единствено със самата мис Мери Бейкър Еди³, стига някой да успеел да го накара да си служи с него.

Но да се върнем назад: дългото, напечатано на машина писмо отпреди четири години, което Зуи преглеждаше във ваната един понеделник следобед през ноември 1955, явно често е било вадено от плика, сгъвано и разгъвано в усамотение, тъй че сега имаше не само изцяло unappetitlich⁴ вид, но беше и скъсано на няколко места, особено по гънките. Както споменахме по-рано, автор на писмото бе Бъди – най-големият жив брат на Зуи. Писмото бе направо безкрайно дълго, възмутено, снизходително, самонадеяно, смущаващо пълно с повторения и наставления... и преливащо от обич. Накратко, това беше едно от ония писма, които получателят, независимо дали иска, или не, носи известно време в джоба си. От онези, които някои професионални писатели обичат да цитират дословно.

18/III/1951

Скъпи Зуи,

Току-що успях да разшифровам едно дълго писмо от мама, което получих тази сутрин – все за теб и за усмивката на генерал Айзенхауер, и за малки момченца, които според „Дейли Нюз“ падат в шахтите на асансьорите, и за това кога най-после ще си махна телефона от Ню Йорк и ще си го инсталирам тук, в провинцията, където наистина ми трябва. Единствената жена на света, която може да ти напише писмо с невидим курсив в него. Милата Беси. Като по часовник получавам от нея всеки месец по един ръкопис от петстотин думи на тема – горкия ми стар телефон и колко е глупаво да давам Луди Пари за нещо, до което дори не се приближавам. Това си е една голяма, тлъста лъжа. Винаги когато съм в града, час по час разговарям с моя стар приятел Яма, владетеля на царството на мъртвите, а един частен телефон е направо необходим за нашите малки разговори. Все пак кажи и, че не съм си

3. Основоположничка на религиозното учение Християнска наука. – Б. пр.

4. Unappetitlich (нем.) – неапетитен. – Б. пр.

променил мнението. Аз съм привързан към този телефон. Това е единствената наистина лична собственост, която сме имали със Сиймор в Kibbutz-a⁵ на Беси. Пък и за моята душевна хармония е необходимо всяка година да виждам името на Сиймор в този проклет телефонен указател. Обичам спокойно да го отварям на буквата Г. Бъди така добър да и предадеш това от мен. Не дума по дума, бъди по-мил. Когато можеш, дръж се по-добре с нея, Зуи. Не защото ни е майка, а защото всичко ѝ е дотегнало. И ти ще се промениш към трийсетте, когато всеки се поотпуска (навярно дори и ти), но се постарай повече сега. Не е достатъчно да се отнасяш към нея с любяща бруталност като буен изпълнител на „апашки танц“ към своята партньорка – което тя по една случайност разбира, колкото и да не ти се вярва. Забравяш, че сантименталността е духовната ѝ храна, така както и за Лес.

Да оставим моите телефонни проблеми, ами в последното писмо на Беси – все Зуи, та Зуи. Аз трябва да ти пиша, че целият живот е Пред Тебе и че ще е Престъпление, ако не се заемеш с твоята Докторска дисертация, преди да си се впуснал безразсъдно в актьорския живот. Не казва на какви точно науки иска да станеш доктор, но предполагам, че тя е по-скоро за математиката, отколкото за гръцкия, книжен плъх такъв. Най-малкото, разбирам, че тя иска да имаш на какво да Разчиташ, ако тъй или иначе не излезе нищо от актьорската ти кариера. Което може да е много разумно, сигурно е така, но нещо не ми се ще да бъде съвсем категоричен. Днес е един от дните, когато гледам цялото ни семейство през далекоглед, само че съм го обърнал обратно. Тази сутрин направо трябваше да се напругам пред пощенската кутия, за да се сетя коя е Беси, когато видях името ѝ на плика. Поради една много важна причина. „Курсът по литературна композиция“ ме натовари с трийсет и осем разказа, да си ги занеса опечален вкъщи за уикенда. В трийсет и седем от тях се разправя за една свенлива самотна лесбийка, говореща на пенсилвански диалект, която Иска Да Пише, а разказът се води от името на развратен прислужник. На диалект.

Не може да не знаеш, че за всичките тези години, през които съм мъкнал моята развратна литературна муза от колеж в колеж, аз дори не съм станал Бакалавър на изкуствата. Сякаш е било

5. Kibbutz (иврит) – „комуна“. – Б. пр.

преди сто години, но мисля, че имаше две причини да не завърша. (Благоволите да потърпиш. Откога не съм ти писал.) Първо, защото в колежа бях истински сноб, както се случва с всички бивши Умни деца и бъдещи вечни претенденти за кандидатски степени и не исках никакви титли, щом всички неграмотни литератори и радиоговорители, и бутафорни педагози, които познавах, си ги имаха с дузини. И второ, Сиймор получи своята Докторска степен на възраст, когато другите американци обикновено завършват средно образование, и тъй като за мен беше прекалено късно да го настигна в същия блестящ стил, казах – не. Разбира се, на твоите години знаех със сигурност, че никой не може да ме накара да стана преподавател, че ако музите не ми осигурят доход, ще отида да шлифовам лещи като Букър Уошингтън. Все пак, както и да го погледнеш, аз не изпитвам никакви научни разочарования. В особено черни дни си казвам, че ако навремето се бях натъпкал с научни степени, сега нямаше да преподавам в нещо толкова снобско, и безнадеждно като „Курса по литературна композиция“. Но това си е чисто увъртане. Съдбата е неблагоприятна и според мен съвсем справедливо към всички професионални естети и всички ние несъмнено сме си заслужили печалната, словесна, академична смърт, която рано или късно ни сполетява.

Вярвам, че твоят случай е много по-различен. Все пак не може да се каже, че съм на страната на Беси. Ако ти е нужна именно Сигурност или Беси я иска за тебе, научната степен винаги ще ти даде право да разпространяваш логаритмични таблици сред подгответата на всяка скучна мъжка гимназия в провинцията и в повечето колежи. От друга страна, хубавият ти гръцки език изобщо няма да ти е от полза в който и да е университет, щом нямаш Докторска степен, както си живеем в този военно-бюрократичен, военно-академичен свят. (Разбира се, винаги можеш да се преселиш в Атина. Милата слънчева Атина.) Но колкото повече си мисля, толкова по-често пращам по дяволите всичките ти бъдещи научни степени. Знаеш ли, не мога да не мисля, че от тебе щеше да излезе далеч по-гъвкав актьор, ако в детските ти години ние със Сиймор не бяхме прибавили към препоръчаните за домашно четиво книги и упанишадите⁶, Диамантената сутра⁷ и Йохан

6. Упанишади (VII–III в. пр.н.е. – XIV–XV в. н.е.) – заключителна част, коментар на ведическите текстове, написан под формата на наставления на учителя към ученика. – Б. пр.

Еркхарт⁸, и всичките ни стари любимци. По правило един актьор трябва да пътува с лек багаж. Като деца ние със Сиймор присъствахме на чудесен обяд с Джон Баримор⁹, той беше дяволски остроумен и страхотно начетен. Но едва ли беше претоварен с обемистия багаж на стандартното образование. Споменавам това, защото в края на седмицата разговарях с един доста надут ориенталец, по едно време настъпи дълбоко, метафизично затишие в разговора и аз му казах, че имам по-малък брат, който веднъж превъзможна нещастната си любов, като се опита да преведе Мундака упанишад на гръцки. (Той се разсмя гръмогласно – нали ги знаеш как се смеят ориенталците.)

За бога, иска ми се да знам какво бъдеще те чака. Ти си роден актьор, сигурен съм. Дори нашата Беси го знае. И съм сигурен, че ти и Франи сте най-красиви от нашето семейство. Но къде ще играеш? Мислил ли си за това? В киното ли? Това ме плаши до смърт, защото, ако въобще се издигнеш, ще станеш жертва като всеки млад актьор, допринасящ за процъфтяването на солидната холивудска амалгама от боксьори, мистици, бандити, безпризорни деца, каубои, възплъщения на Човешката Съвест и всичко останало. Ще се задоволиш ли със стандартната касово-сладникова сантименталност? Или ще мечтаеш за нещо по-грандиозно – *zum Beispiel*¹⁰ ролята на Пиер, или на Андрей във „Война и мир“ – филм на „Техниколор“ с потресаващи масови сцени и съвсем шаблонизирани образи (под предлог, че са книжни и нефотогенични), и Ана Маняни така миличка в ролята на Наташа (тъй че няма начин продукцията да не е първокласна и Реалистична) и великолепна филмова музика от Дмитрий Попкин¹¹, и всички изпълнители на главните роли периодически стискат зъби, за да покажат, че изживяват силни емоции, и Световна Премиера в „Уинтър Гардън“, светят прожектори, а Милтън Берл¹² и губернаторът Дюи¹³ представят звездите при влизането им в театъра. Под

7. Будистки текст, в който се излага учението на Буда за постигане на мъдрост. – Б. пр.

8. Йохан Еркхарт (1260–1327) – немски мислител, един от най-видните представители на философската мистика на късното средновековие. – Б. пр.

9. Джон Баримор (1882–1942) – американски театрален актьор. – Б. пр.

10. *Zum Beispiel* (нем.) – например. – Б. пр.

11. Измислен герой. – Б. пр.

12. Милтън Берл – актьор от американския музикален театър, киното и телевизията (род. 1908 г.) – Б. пр.

13. Губернатор на Ню Йорк от 1942 г. – Б. пр.

звезди имам предвид, разбира се, старите любители на Толстой – сенатора Дърксен, Жужа Габор, Гейлорд Хаузър, Джорджи Дже-съл, Чарлс Рицки.¹⁴ Как ти звучи, а? И ако станеш артист, ще имаш ли някакви илюзии за това? Виждал ли си наистина хубава постановка, да речем на „Вишнева градина“? Не ми казвай, че си виждал. Никоой не е виждал такова нещо. Гледал си „вдъхновени“ постановки, „компетентни“ постановки, но никога – нещо наистина хубаво. Нито една, която да съответства на Чеховия талант (с всеки нюанс, с всяка особеност на стила, с всичко живо на сцената.) Дяволски се притеснявам за тебе, Зуи. Прости ми поне за песимизма, ако не за високопарните думи. Знам какви строги изисквания имаш към всяко нещо, диване такова. Имал съм адското преживяване да седя до теб в театъра. Толкова ясно виждам как изискваш от изпълнителското изкуство нещо, дето му липсва напълно. За бога, внимавай.

Сигурно не съм на себе си. Водя си хубав календар за нев-растеници и днес се навършват три години от самоубийството на Сиймор. Казвал ли съм ти какво се случи, когато отидох във Флорида да докарам трупа? Цели пет часа плаках като последния лиг-льо в самолета. От време на време внимателно оправях перденце-то, за да не ме видят от другата страна на пътеката – слава богу, бях сам на седалката. Около пет минути преди да качне самолетът разбрах, че зад мен разговарят. Превзет и лигав женски глас рече:

„– ... и на другата сутрин, забележете, изтеглили половин литър гной от младото й хубаво тяло.“

Само това си спомням, но когато излязох от самолета няколко минути по-късно и Опечалената Вдовица пристъпи към мене в черна рокля от „Бергдорф Гудман“¹⁵, на лицето ми имаше Неподходящо Изражение. Аз се хилех. Точно така се чувствам и днес, без особена причина. Напук на всякакъв здрав смисъл, аз съм сигурен, че някъде съвсем наблизко – може би в първата къща надолу по шосето – умира добър поет, но също така съвсем наблизко някой с буйна радост изважда половин литър великолепна гной

14. Дърксен – Вероятно измислено лице; Жужа Габор – Известна американска киноактриса, родена в Будапеща; Гейлорд Хаузър (род. 1895 г.) – американски диетолог; Сър Джордж Джесъл (1824–1883) – известен английски съдия. – Б. пр.

15. Един от най-скъпите магазини за дамско облекло в Ню Йорк. – Б. пр.

„от младото и хубаво тяло“, а аз вече не мога да тичам напред-назад между мъката и бурното веселие.

Миналия месец деканът Шитър¹⁶ (Франи обикновено изпада във възторг, като чуе името му) ми направи едно предложение със снизходителната си усмивка и с камшик зад гърба и сега всеки петък чета лекции по зен и махаяна будизъм пред преподавателите, жените им и няколко студенти от последния курс с ужасно дълбокомислен вид. Подвиг, който, не ще и съмнение, ще ми осигури Професура по Източна Философия в Ада. Работата е там, че преподавам в университета пет дни в седмицата вместо четири, е, и с моята собствена работа нощем и в почивните дни почти не ми остава време за незадължително мислене. По този тъжен начин ти казвам, че наистина се притеснявам за теб и за Франи, когато мога, но далеч не толкова често, колкото ми се иска. Всъщност държа да ти кажа, че писмото на Беси няма почти нищо общо с това, че сега съм седнал сред море от угарки и ти пиша. Тя всяка седмица ми изпраща все спешни сведения за теб и Франи, а аз нищо не правя, значи не е там работата. Причината да ти пиша е нещо, което ми се случи в местния гастроном. (Няма нов ред. Реших да ти го спестя.) Стоях до щанда за месо и чаках да ми отрежат малко агнешка плешка. Една млада майка с момиченцето си също чакаше наблизко. Момиченцето беше четири-пет годишно и от нямане какво да прави се бе облегнало на стъклената витрина и гледаше с ококорени очи брадясалата ми физиономия. Казах му, че е най-хубавото момиченце, което съм срещнал през този ден. То ме разбра и кимна. Казах му: „Мога да се хвана на бас, че имаш приятел.“ То вдигна две пръстчета. „Двама!“ – възкликнах. „Брей, много приятели. Как се казват, миличко?“ Отвърна ми с пронизително гласче: „Боби и Дороти.“ Грабнах си агнешката плешка и изчезнах. Ето причината да ти пратя това писмо – много по-сериозна от настоящите молби на Беси да ти пиша за докторски степени и актьорски кариери. Това и едно стихотворение в стил хайку, което намерих в хотелската стая, където се застреля Сиймор. Беше написано с молив на една попивателна. „Момиченцето в самолета на куклата главата към мен обърна за да ме види тя.“ Докато пътувах към къщи с тези две неща наум, реших, че най-после мога да ти пиша защо ние със Сиймор се

16. От shit (англ.) – лайно. – Б. пр.

заехме с възпитанието на Франи и твоето толкова рано и така своеволно. Никога не сме ти го обяснявали и мисля, че е крайно време един от нас да го направи. Но вече не съм сигурен дали ще мога. Момиченцето от щанда за месо го няма, а не мога и ясно да си представя изящното личице на куклата от самолета. А вечният ужас, че съм професионален писател и обичайното зловоние на думите, идващо с професията, започват да ми играят по нервите. Обаче ми се струва, че е страотно важно и ще се опитам. В нашето семейство разликата във възрастта, изглежда, винаги не-нужно и безпричинно е усложнявала проблемите ни. Не точно между Сиймор и близнаците и между мен и Бу Бу, но по-скоро между двете двойки – ти и Франи, Сиймор и аз. Ние със Сиймор бяхме вече пълнолетни – той дори отдавна бе завършил колежа, – когато вие с Франи се научихте да четете. На този етап нямахме истинско желание да ви натрапваме нашите любими класици – във всеки случай не със същото удоволствие, с което го бяхме правили за близнаците и за Бу Бу. Знаехме, че няма начин един роден учен да остане невежа и дълбоко в сърцата си всъщност не искахме да го правим, но бяхме изнервени, дори изплашени от статистическите данни за разни малолетни педанти и университетски всезнайковци, които се превръщат в гении от факултета за отдиш и развлечения. Все пак, както Сиймор бе започнал да вярва (а аз се съгласявах с него, доколкото можех да видя смисъла), много, много по-важно беше, че образованието ще „ухае сладко под всяко друго име“¹⁷, ако въобще не започва със стремеж към знание, а със стремеж към незнание¹⁸, както е според зен-будизма. Доктор Сузуки¹⁹ пише някъде, че да получиш просветление – сатори²⁰ – значи да бъдеш с бог, преди да е казал: „И да бъде светлина.“ Ние със Сиймор мислехме, че е хубаво да ви държим далече от тази светлина (поне толкова далече, колкото можем) и от всички по-низши и модерни светлинни ефекти – изкуствата, науките, литературната класика, езиците, – докато и двамата

17. Перифраза на Шекспир („Ромео и Жулиета“ – II действие). – Б. пр.

18. Според зен-будизма истинското знание е своего рода незнание, т.е. ирационално познание на света, което не разрушава завършеността на нещата. – Б. пр.

19. Дайсетсу Тейтаро Сузуки (1870–1960) – един от най-големите изследователи на будизма. – Б. пр.

20. Според терминологията, на зен внезапно просветление, „прозрение“, постигнато в потока на всекидневието. – Б. пр.

бъдете способни да си представите едно съществуване, в което разумът познава източника на всяка светлина. Мислехме си, че ще бъде страшно полезно да ви разкажем (т.е. ако собствената ни ограниченост не ни попречеше) онова, което ни беше известно за светците, архатите²¹, будихсатвите²², дживанмуктите²³ – те поне знаят нещо или почти всичко за този начин на съществуване. Тоест искахме и двамата да знаете кои и какви са били Христос и Гаутама²⁴, и Лаодзь²⁵, и Шанкара²⁶, Хуи-нен²⁷ и Рамакришна²⁸ и тъй нататък, преди да научите прекалено много или каквото и да е за Омир или за Шекспир, или дори за Блейк и Уитман, да не говорим пък за Джордж Уошингтън и неговото вишнево дърво²⁹, или пък дефиницията за полуостров, или как се прави граматичен разбор на изречение. Във всеки случай такъв беше великият ни замисъл. Покрай всичко това аз се опитвам да ти кажа, че зная за ожесточеното ти негодувание срещу домашните ни семинари и метафизични сеанси, които ние със Сиймор редовно водехме. Само се надявам един ден – за предпочитане, когато и двамата сме мъртво пияни – да си поговорим за това. (Междувременно мога само да ти кажа: нито Сиймор, нито аз предполагахме по онова време, че от тебе ще излезе артист. Би трябвало, но дори не подозирахме. В противен случай Сиймор сигурно щеше да измисли нещо много рационално. Някъде трябва да има специален подготвителен курс по нирвана и Източна философия, създаден специално за актьори, и си мисля, че Сиймор непременно щеше да го открие.) Тук свършва параграфът, но аз не мога да престана с брътвежите си. Ти ще настръхнеш пред това, което следва, но каквото има да става, ще става. Сигурно знаеш, че след смъртта

-
21. Според будистката терминология това са онези, в които са угаснали греховните желания и които, прекъсвайки веригата на раждането и смъртта, достигат нирвана. – Б. пр.
 22. Според махаяна онези, които са достигнали просветление, но се отказват от нирвана, за да спасят другите. – Б. пр.
 23. Тези, които приживе достигат духовно освобождение. – Б. пр.
 24. Сидхартха Гаутама (623–544 пр.н.е.) – според преданията основател на будизма. – Б. пр.
 25. Лаодзь (VI–V в пр.н.е.) – древнокитайски философ. – Б. пр.
 26. Шанкара (?788–?820) – индийски религиозен философ и поет. – Б. пр.
 27. Хуи-нен (VII в.) – първият патриарх на зен-будизма. – Б. пр.
 28. Рамакришна (1836–1886) – индийски религиозен мислител и обществен деец, представител на неопиндуизма. – Б. пр.
 29. Има се предвид христоматийната история за Дж. Уошингтън (първия президент на САЩ), който отсякъл една вишна и сам си признал. – Б. пр.

на Сиймор бях изпълнен с най-добри намерения да проверявам от време на време как се държите на крака вие с Франи. Ти беше на осемнайсет и не се притеснявах прекалено много за тебе. Но, както чух от една нахакана малка клюкарка от моя курс, в колежа ти се носеше славата, че можеш да изключиш напълно и да се отдадеш на съзерцание за цели десет часа, и това ме накара да се замисля. Но Франи беше на тринайсет по онова време. Въпреки това аз просто не можех да се помръдна. Страхувах се да си дойда вкъщи. Не се боях, че вие двамата, облени в сълзи, ще заемете позиции в другия край на стаята и ще изстреляте в лицето ми пълното издание на „Свещените книги на Изтока“ от Макс Мюлер. (За мен това сигурно щеше да бъде възторжен мазохизъм.) Но се страхувах от въпросите, които можехте да ми зададете (много повече, отколкото от упреците ви.) Както много добре си спомням, изчаках да мине цяла година след погребението на Сиймор и чак тогава се върнах в Ню Йорк. След това вече ми беше доста лесно да си идвам за рождени дни и за празници, защото бях сравнително сигурен, че въпросите ще се въртят все около това кога ще завърша следващата си книга, дали наскоро съм карал ски и т.н. През последните години вие и двамата сте идвали тук много пъти в края на седмицата и макар че сме бърбили до насита, явно мълчаливо сме се споразумели да не споменаваме и дума за това. Днес за първи път искам да се изкажа. Колкото повече навлизам в това проклето писмо, толкова по-колебливо защитавам възгледите си. Но ти се заклевам, че днес следобед ме озари напълно достъпно познание на истината (от категорията на агнешката плешка) в мига, когато онова момиченце ми отговори, че приятелите й се наричат Боби и Дороти. Веднъж Сиймор ми разправяше – в градския рейс, представи си, – че всяко задължително религиозно обучение трябва да води до забравяне на различията, на въображаемите различия между момчета и момичета, дървета и камъни, ден и нощ, топлина и студ. Както си стоях до шанда за месо, това ме поразя и реших, че е въпрос за живот и смърт да се втурна към къщи със седемдесет мили в час, за да ти пратя писмо. О, господи, защо не грабнах молива направо там, в гастронома, вместо да разчитам на пътищата за дома. А може би и така е добре. Понякога си мисля, че ти най-искрено си простил на Сиймор, за разлика от всички нас. Веднъж Уейкър ми каза нещо много интересно по този въпрос – всъщност аз просто повтарям думите му

като папагал. Той каза, че ти единствен явно си се разсърдил на Сиймор за самоубийството и единствен си му простил истински. Ние, останалите, не сме се показали сърдити, но в душите си сме били неумолими. Това може би е самата истина. Не зная. Всичко, което знам със сигурност, е, че имах да ти кажа нещо радостно и вълнуващо – нещо, което се побира на една страница, и то писано през ред, но като се прибрах вкъщи, разбрах, че всичко това е изчезнало, не почти, а изцяло и не ми оставаше нищо друго, освен да се заема с формалностите. Да ти чета лекции за научни степени и за актьорския живот. Колко объркано, колко смешно, как щеше да се подхилва Сиймор и сигурно щеше да ме увери – пък и всички вас, – че няма за какво да се притеснявам.

Това е. Играй, Закари Мартин Глас, когато и където искаш и след като чувстваш, че имаш призвание, но му отдай всичките си сили. Ако направиш нещо красиво на сцената, нещо неопикуемо и носещо радост, нещо, което надминава във всяко отношение последната дума на актьорското майсторство, ние със Сиймор ще си вземем под наем смокинги и тържествено ще се появим на вратата към сцената с букет кученца. Във всеки случай, колкото и малко да струват моята привързаност и подкрепа, моля те, разчитай на тях, независимо от разстоянието.

БЪДИ

Както винаги, моите щурмове на всезнанието са смехотворни, но ти повече от всички хора трябва да бъдеш деликатен към онази частица от мен, която се състои от чист интелект. Едно време, в най-ранните ми и противни години на начинаещ писател, прочетох на Сиймор и Бу Бу един мой разказ. Когато свърших, Бу Бу каза с безизразен глас, като хвърли поглед на Сиймор, че разказът е прекалено интелигентно написан. С. поклати глава, усмихна се широко и заяви, че интелектът е моят вечен недъг, моят дървен крак и било проява на най-лош вкус да привличам вниманието им върху него. Като двама недъгави, миличък Зуи, нека бъдем добри и любезни един към друг.

С много любов

Б.

Последната, най-долната страница бе изцапана с нещо кафеникаво и бе скъсана на две места по гънките. Зуи свърши с четенето и доста внимателно подреди страниците. Опря ги на сухото си коляно, за да ги

изравни. После ловко натъпка в плика цялата тази прекалена възвишеност, сякаш, слава богу, бе прочел писмото за последен път в живота си. Сложи дебелия плик на ръба на ваната и взе да си играе с него. С единия си пръст започна да бута натъпкания плик напред-назад по ръба, като явно се опитваше да го задържи там в движение, без да го остави да падне във водата. Цели пет минути си игра така, после го бутна накриво и трябваше бързо да го грабне. С което играта свърши. Като държеше спасения плик над водата, той се смъкна надолу, по-дълбоко във ваната и потоци коленете си. Втренчи се в покритата с плочки стена отсреща до основата на ваната, после хвърли поглед към цигарата върху поставката за сапун, взе я и дръпна два пъти за опит, но тя бе угаснала. Отново се надигна, този път много рязко, като разплиска шумно водата, и провеси сухата си ръка от ръба на ваната. Върху килимчето за баня лежеше ръкопис.

Той го вдигна на борда. Взя се в него, после мушна писмото между средните страници, където подшиването е най-стегнато. Опря ръкописа на вече мокрото си коляно, което едва се подаваше над водата, взе да го разгръща. Когато стигна до девета страница, сви ръкописа като списание и започна да чете или по-скоро да го изучава.

Ролята на Рик бе дебело подчертана с мек химически молив.

ТИНА (намусено): О, мили, мили, мили. Нямах голяма полза от мен, нали?

РИК: Не говори така. Да не си посмяла, чуваш ли?

ТИНА: Обаче е вярно. Аз съм твоят зъл гений. Ужасно зъл гений. Ако не бях аз, Скот Кинсейд още преди година щеше да те назначи в кантората си в Буенос Айрес. Аз развалих всичко. (Отива до прозореца) Аз съм като „лисичетата, които повреждат лозята“. Чувствам се като героиня на много сложна пиеса. Смешното е, че аз самата никак не съм сложна. Аз съм нищо. Аз съм си аз. (Обръща се.) О, Рик, Рик, страх ме е. Какво е станало с нас? Сякаш нас ни няма вече. Протягам ръка, но нас просто ни няма там. Страх ме е. Аз съм едно изплашено дете. (Поглежда през прозореца). Мразя този дъжд. Понякога се виждам мъртва в дъжда.

РИК (кратко): Мила моя, това изречение не е ли от „Сбогом на оржията“?

ТИНА (обръща се, разярена): Махай се оттук! Махай се! Махай се, преди да съм скочила от прозореца. Чуваш ли?

РИК (сграбчва я в обятията си): Сега ме чуй, ти, хубаво малко тъпаче. Ти, прелестно хлапе, лекомислено, разиграващо трагедии...

Четенето бе прекъснато от гласа на майка му – настоятелен, уж делови, – която се обади иззад вратата на банята.

– Зуи, още ли си във ваната?

– Да, още съм във ваната. Защо?

– Исках да вляза само за минутка. Имам да ти кажа нещо.

– За бога, майко, аз съм във ваната.

– Божичко, само за минутка. Дръпни завесата.

Зуи хвърли прощален поглед на страницата, която четеше, затвори ръкописа и го пусна на пода до ваната.

– Всемогъщи боже – каза той. – Понякога се виждам мъртъв в дъжда.

Алената найлонова завеса, украсена с яркочълти диези, бемоли и ключове сол, бе набрана в долния край, а горе бе закачена на хромова пръчка с пластмасови халки. Като се надигна, Зуи рязко дръпна завесата и се скри целият зад нея.

– Добре. О, господи! Влизай, ако ще влизаш. В гласа му явно не се долавяше характерното актьорско маниерничене, но прекалено силно вибрираше, „водеше“ неудържимо, когато Зуи нямаше причини да го овладее. Преди години, като участник в радиовикторината „Какво умно дете“, многократно го бяха съветвали да стои по-далече от микрофона.

Вратата се отвори и мисис Глас, пълничка жена с мрежа за коса, плахо се шмугна в банята. При всяко положение възрастта ѝ беше страхотно неопределена, и най-вече когато носеше мрежичка за коса. Влизането ѝ във всяка стая бе словесно, както и физическо.

– Не разбирам как можеш да седиш във ваната по този начин.

Тя веднага затвори вратата след себе си, както правят хората, които в името на своето потомство са водили дълги, предълги войни срещу стоенето на течение след къпане.

– Дори не е здравословно – каза тя. – Знаеш ли откога си в тази ваната? Точно от четирийсет и пет...

– Не ми го казвай, Беси! Недей, Беси!

– Какво значи това недей?

– Точно същото. Остави ми проклетата илюзия, че не си седяла отвън да ми броиш минутите, през които...

– Никой не е броил никакви минути, момче – каза мисис Глас. Тя вече беше много заета. Бе донесла със себе си малък правоъгълен пакет, увит в бяла хартия и вързан със сърмен ширит. Той явно съдържаше предмет с големината на диаманта „Хоуп“ или на розетката на душа. Мисис Глас присви очи и зачопли с пръсти сърмения ширит. Възелът не

се разхлаби и тя опита със зъби.

Беше в обичайното си домашно одяние, наречено от сина й Бъди (той бе писател и следователно, както ни е казал не някой друг, а самият Кафка, несимпатичен човек) униформа в стил „два часа преди смъртта.“ То се състоеше главно от едно древно японско кимоно в непрогледно синьо. През деня тя почти не го сваляше, щом си беше въщи. С множеството си потайни гънки то служеше и като склад за личното имущество на един много страстен пушач, и за инструментите на домашния майстор; два огромни джоба бяха пришити на височината на хълбоците и обикновено съдържаха две-три кутии цигари, няколко пакетчета рекламен кибрит, отвертка, тесличка за вадене на гвоздеи, бойскаутски нож, служил някога на един от синовете й, някое и друго емайлирано кранче за чешма, плюс комплект от винтове, пирони, панти и колелца на мебели – от всички тези неща мисис Глас лекичко подрънкваше, когато сновеше из големия си апартамент. От десетина години или повече двете й дъщери често крояха планове, макар и безнадеждни, да изхвърлят това допотопно кимоно. (Омъжената й дъщеря Бу Бу бе намекнала, че може да се наложи да му нанесат последен удар с тъп инструмент, преди да го положат в кошчето за смет.) Въпреки първоначалния си ориенталски модел, халатът ни на йота не намаляваше изключителното, взривоопасно впечатление, което мисис Глас, *chez elle*³⁰, правеше на определен тип наблюдатели. Семейство Глас живееше в стар, но положително не и старомоден жилищен блок на „Ийст Севънтис“, където вероятно две трети от по-възрастните обитателки притежаваха кожени палта и ако напуснете сградата в някоя ясна делнична утрин, ще имате възможност да видите как около половин час по-късно влизат и излизат от асансьорите на „Лорд и Тейлър“ или на „Сакс“ и „Бонуит Тейлър“.³¹ В това чисто манхатънско местодействие мисис Глас беше (безспорно от гледна точка на някоя лудетина) една доста симпатична кикимора. Първо, тя изглеждаше така, сякаш никога през живота си не бе излизала от блока, и ако излезеше някога, щеше да носи тъмен шал и да се движи в обичайната посока към „О'Конъл Стрийт“, за да претендира за трупа на един от синовете си от полуирландски, полуюеврейски произход, който поради някаква чиновническа грешка току-що е бил убит от „Чернорижите“³².

Изпълнен с подозрение, Зуи внезапно повиши глас:

30. *Chez elle* (фр.) – сама по себе си. – Б. пр.

31. Големи магазини за облекло в Ню Йорк. – Б. пр.

32. Английски войници, служили в Кралската ирландска полиция. – Б. пр.

– Майко? Какво правиш там, боже мой?

Мисис Глас бе развила пакета и сега четеше, изправена, ситните буквички на гърба на картонената кутийка с паста за зъби.

– Бъди така добър да си затвориш устата – каза тя малко разсеяно. Отиде до домашната аптечка, поставена над умивалника. Отвори огледалната вратичка и взе да изучава задръстените полици с погледа – или по-скоро с опитното око – на роден градинар-специалист по домашни аптечки. Пред нея в несметни редици се виждаше истинско стълпотворение от прекрасни фармацевтични средства, плюс няколко по-примитивни в техническо отношение дреболийки. Полиците съдържаха йод, реванол, витаминни капсулки, прах за зъби, аспирин, аналгин, буферин, сребърен нитрат, мустерол, лаксиген, английска сол, две ножчета „Жилет“, автоматична самобръсначка „Шик“, две тубички крем за бръснене, смачкана и поскъсана снимка на охранена котка на черни и бели ивици, заспала на балконски парапет, три гребена, две четки за коса, помада против косопад „Уайлдрут“, противопърхотен препарат „Фитч“, малка кутийка без надпис, съдържаща глицеринови свещички, капки за нос „Викс“, спирт за разтривка „Викс“, шест калъпчета марсилски сапун, контролите на три билета за музикалната комедия от 1946-та „Наричай ме мистър“, тубичка крем-депилаоар, кутийка книжни салфетки, две раковини, комплект явно употребявани парчета шкурка, две бурканчета крем за почитване на лицето, три ножици, пиличка за нокти, кристалносино стъкло топче (познато на шампионите в тази игра като джамина), крем за разширени пори, пинсетка, останало без каишка шаши на дамски златен часовник, кутийка сода бикарбонат, пръстен с нащърбен оникс, показващ, че притежателката му е живяла в интернат, шишенце „Стопет“... и колкото и да е невероятно, още доста неща. Мисис Глас чевръсто се пресегна, взе нещо от долната поличка и го пусна в кошчето за смет – чу се приглушен метален звън.

– Ей тука ти слагам малко от новата паста за зъби. Всички са във възторг от нея – без да се обръща, обяви тя и удържа на думата си. – Махни тоя гаден прах за зъби. Ще съсипеш хубавия емайл на зъбите си. Толкова са хубави. Най-малкото, което можеш да направиш, е правилно...

– Кой го каза? – шум от разплискана вода се разнесе иззад завесата. – Кой, по дяволите, каза, че ще им съсипя хубавия емайл?

– Аз – мисис Глас хвърли последен критичен поглед на градината си. – Ето моля, мий си зъбите с нея.

С изопнат длан тя побутна една неотворена кутийка с английска

сол, за да я намести в редицата на другите ветерани, после захлопна вратичката. Пусна студената вода.

– Бих искала да знам кой не си е изчистил умивалника – рече тя мрачно. – Предполага се, че в нашето семейство има само възрастни хора.

Тя засили водната струя и с една ръка изчисти бързо, но основно умивалника.

– Сигурно още не си говорил със сестричката си – каза тя и се обърна да погледне завесата.

– Не, още не съм говорил със сестричката си. По дяволите, няма ли да се махнеш оттука най-после?

– А защо не си говорил? – попита мисис Глас. – Това не е хубаво, Зуи. Никак не е хубаво. Специално те помолих, ако обичаш да видиш какво...

– Първо на първо, Беси, аз станах преди един час. Второ на второ, снощи говорих цели два часа с нея и смятам, че днес тя наистина не иска и да ни види, дявол да го вземе. И трето на трето, ако не излезеш най-после от банята, ще запаля тая проклета завеса. Бъди сигурна, Беси.

Някъде по средата на тези три блестящи изявления тя спря да слуша и седна.

– Понякога ми идва да убия Бъди, задето няма телефон – каза мисис Глас. – Толкова е нелогично. Как може един възрастен човек да живее така, никакъв телефон, нищо. Никой не се е втурнал да му нарушава уединението, ако от това има нужда, но аз положително смятам, че е нелогично да живееш като отшелник.

Тя се размърда възбудено и прехвърли крак върху крак.

– Дори е опасно, за бога! Ами представи си, че си счупи крака или нещо подобно. Както е там, вдън гората. През цялото време се притеснявам за това.

– Притесняваш се, а? За кое се притесняваш? Че ще си счупи крака или че няма телефон?

– И за двете, момче. За твоё сведение.

– Ами... тогава недей. Не си губи времето. Толкова си глупава, Беси. Защо си толкова глупава? Знаеш си го Бъди, за бога. И да е на двадесет мили навътре в гората, и двата му крака да са счупени, и да стърчи стрела от проклетия му гръб, той ще допълзи до пещерата си, за да се увери, че докато го е нямало, никой не се е намъкнал вътре да му премери галошите – доволен, зловец кикот избухна зад завесата. – Помни ми думата. Прекалено е загрижен за своето уединение, за да умре в която и

да е гора.

– Никой не е говорил за умиране – каза мисис Глас. Без нужда тя лекичко намести мрежичката си за коса. – Цяла сутрин съм се опитвала да се свържа със съседите му. Дори не отговарят. Направо съм бясна, че не мога да се свържа. Колко пъти съм го молила да махне тоя загубен телефон от старата стая, дето живееха със Сиймор. Това е ненормално. Като се случи нещо и му потрябва телефон... Направо ще побеснея. Два пъти се опитвах снощи и четири пъти...

– За какво ще побесняваш? Първо на първо, защо някакви си чужди хора трябва да са все на твоє разположение?

– Никой не е казал, че трябва да са все на мое разположение, Зуи. Я не бъди толкова нахален. За твоє сведение, аз съм много притеснена за детето. И мисля, че Бъди трябва да знае всичко това. Само за сведение ще ти кажа, че той никога няма да ми прости, ако не му се обадя в такъв момент.

– Добре де! Защо не се обадиш в колежа, вместо да безпокоиш съседите му? По това време той си седи в пещерата... да знаеш.

– Я по-кратко, момче. Няма глухи. Ако искаш да знаеш, аз вече звънях в колежа. От опит си знам, че от това нищо няма да излезе. Те си му оставят бележките на бюрото, а пък той изобщо не припарва до него.

Без да става, мисис Глас внезапно се наклони напред, пресегна се и взе нещо от капака на коша за мръсно бельо.

– Имаш ли спарче там?

– Казва се тривка, а не спарче, Беси, и, дявол да го вземе, искам само да излезеш от банята. Това е единственото ми скромно желание. Ако исках това място да е тъпкано с всички тлъсти ирландски мутри, дето минават насам, щях да ти кажа. Хайде сега. Излизай.

– Зуи – каза мисис Глас търпеливо. – В ръката си държа чисто спарче. Искаш ли го или не? Само ми кажи да или не, моля.

– О, боже! Да. Да. Повече от всичко на света. Хвърли го насам.

– Няма да го хвърля, ще ти го подам. В това семейство всичко се хвърля.

Мисис Глас стана, направи три крачки до завесата и почака една ръка да поеме тривката.

– Хиляди благодарности. Хайде сега изчезвай, моля те. Вече съм свалил десет паунда от теглото си.

– Нищо чудно! Седиш в тая вана до посиняване и после... Какво е това?

С огромен интерес мисис Глас се наведе и вдигна ръкописа, който

Зуи бе чел, преди тя да влезе в банята.

– Новият сценарий, дето ти го прати мистър Лесейдж? На пода? – Отговор не последва. Все едно че Ева бе попитала Каин дали това, дето лежи в дъжда, не е хубавата му нова мотика. – Прекрасно място за ръкописи.

Тя занесе сценария до прозореца и го постави на радиатора. Огледа го внимателно, явно проверяваше дали не е намокрен. Щорите бяха спуснати – Зуи бе провел своето ванно четене под светлината на трите крушки в банята, – но ивичка утринна светлина проникваше под щорите и осветяваше заглавната страница на ръкописа. Мисис Глас наклони глава на една страна, за да прочете заглавието, и същевременно извади от джоба на кимоното си пакет цигари „кинг сайз“.

– „Сърцето е есенен скитник“³³ – прочете тя и заразсъждава гласно: – Необикновено заглавие.

Отговорът иззад завесата позакъсня, но затова пък прозвуча доволно:

– Как го каза? Какво е заглавието?

Мисис Глас вече бе нащрек. Тя се дръпна назад и отново седна със запалена цигара в ръка.

– Казах, че е необикновено. Не съм казала, че е красиво или нещо такова, така че...

– Ох-х, божичко! Трябва да станеш доста рано сутрин, за да измислиш нещо наистина шик, моето момиче. Знаеш ли какво представлява твоето сърце, Беси? Твоето сърце, Беси, е есенен гараж. Хитро заглавие, а? За бога, толкова хора – толкова неосведомени хора – си въобразяват, че Сиймор и Бъди са единствените проклетни литератори в това семейство. Като си помисля, само за минутка като си помисля за разни гаражи и за сладникава проза и ми идва...

– Добре, добре, млади човече – каза мисис Глас. Каквото и да бе вкусът ѝ към заглавията на телевизионни постановки или естетическите ѝ представи като цяло, в погледа ѝ блесна искрица, една-единствена искрица на непедagogично задоволство – задоволството на истинския ценител на остроумието – от този най-малък и най-красив син. Само за миг то измести израза на пълно изтощение и тревога, ясно изписан на лицето ѝ, откакто бе влязла в банята. Все пак тя веднага отново премина към самоотбрана.

33. Авторът вероятно пародира заглавието на романа „Сърцето е самотен ловец“ от американската писателка Карсън Маккълърс (1917–1967 г.). – Б. пр.

– Какво му е на заглавието? Вярно, че е необикновено. Ха! За тебе няма необикновени неща, нито красиви. Никога не съм те чула да...

– Какво? Кого не си чула? Кое точно не смятам за красиво? – Едва доловимо мъртво вълнение зад завесата, сякаш някое провинило се делфинче си играеше във водата. – Слушай, дундо, не ме интересува какво говориш за моите убеждения, произход и религия, но не ми казвай, че не съм чувствителен към красотата. Това е ахилесовата ми пета, да знаеш. За мен всичко е красиво. За бога, покажи ми един розов изгрев и ще припадна. Покажи ми каквото и да е. „Питър Пан“. Още не се е вдигнала завесата и аз вече се заливам от плач. И ти имаш нахалството да ми кажеш, че аз...

– О, я стига – каза разсеяно мисис Глас. Тя въздъхна дълбоко. После с напрегнато изражение дръпна от цигарата си и като издуха огромно количество дим през ноздрите си, каза или по-скоро избухна:

– О, знаех какво да правя с това дете! – пое си дълбоко дъх. – Аз съм направо свършена. – Тя хвърли рентгенов поглед към завесата. – Вие с нищо не ми помагате. Ама с нищо! Баща ти дори не иска да приказва за такива неща. Да знаеш! И той се притеснява естествено, познавам го по лицето, но нищо не иска да забележи. Откакто го познавам, никога не е забелязвал каквото и да било. Според него всяко странно или неприятно нещо просто се изпарява, като си пусне радиото и някоя патка започне да пее.

Зуи се изкиска зад завесата. Почти същия зловещ кикот, но имаше известна разлика.

– Да, така е – вяло настоя мисис Глас. Тя се наведе напред. – Искаш ли да знаеш какво мисля наистина? Искаш ли?

– Беси! За бога! Така и така ще ми го кажеш, каква е разликата...

– Наистина си мисля – точно така е, – наистина си мисля, че той все се надява пак да чуе децата си по радиото. Говоря сериозно. – Мисис Глас отново въздъхна дълбоко. – Наистина си мисля, че всеки път, щом пусне радиото, той се надява да хване „Какво умно дете“ и да слуша как всички вие, един след друг, отговаряте) на въпросите. – Тя стисна устни и по навик млъкна, за да наблегне още по-силно на казаното. – Имам предвид всички вас – каза тя и внезапно се поизправи. – Това включва Сиймор и Уолт. – Мисис Глас бързо дръпна от цигарата и погълна огромно количество дим. – Той живее само с миналото. Само с миналото. Вече почти не гледа телевизия, ако не те дават тебе. И не се смей, Зуи. Не е смешно.

– Кой се смее, за бога?

– Ами да, така си е! Той няма абсолютно никаква представа, че наистина нещо не е наред с Франи. Ама никаква! Знаеш ли какво ме попита снощи веднага след новините в единайсет? Дали според мен Франи не искала мандарина. Щях да го убия. Следващия път... – гласът на мисис Глас секна. Тя впери поглед в завесата. – Кое му е смешното?

– Нищо. Нищо, нищо. Хареса ми мандарината. Кой друг не ти помага? Аз. Лес. Бъди. Кой друг? Излей си душата, Беси. Не бъди толкова потайна. Там е бедата на цялото ни семейство – ние потискаме всичко в себе си.

– Гледай да не си умреш от смях, драги – каза мисис Глас. Без да бърза, тя прибра един кичур под ластика на мрежичката. – О, да можех само няколко минути да поговоря с Бъди по телефона. Единственият човек, за когото се смята, че разбира от такива особени неща – отбеляза тя с явно озлобление. – Нещастieto никога не идва само. – Мисис Глас изтърси пепелта в шепата на лявата си ръка. – Бу Бу няма да се върне порано от десети. Страх ме е да кажа на Уейкър, дори да успее да се добера до него. През целия си живот не съм виждала подобно семейство. Така е. Предполага се, че всички вие сте толкова интелигентни и тъй нататък, всички вие, деца. И никой от вас не ми помага в критичен момент. Направо ми е дотегнало...

– За бога, какъв критичен момент? В кой критичен момент? Какво искаш да направим, Беси? Да идем там и да живеем вместо Франи ли?

– Млъквай веднага! Никой не е казал, че някой трябва да живее вместо нея. Просто ми се иска някой да иде в дневната и да разбере кое как е. Това ми се иска. Искане ми се да знам кога точно това дете смята да се върне в колежа и да завърши учебната година. Искане ми се да знам кога тя смята да сложи в устата си нещо поне малко хранително. Просто нищо не е хапнала, откакто се върна вкъщи в събота вечер... ама нищичко!... Опитах се... няма и час оттогава... да я накарам да изпие чаша хубав пилешки бульон. Тя пое точно две глътки и край. Повърна всичко, дето вчера я накарах да изяде, всичко. – При тези думи мисис Глас спря за ново зареждане на акумулаторите си. – Каза, че по-после можела да хапне един сандвич със сирене. Ама каква е тая история с тия сандвичи? Доколкото знам, целия семестър е карала на сандвичи и на кола. Така ли хранят младите момичета в днешните колежи? Аз знам едно. Никога няма да нахраня някое младо момиче, дето е измъчено като това дете, с нещо...

– Браво! Или пилешки бульон, или нищо. Това се вика твърда позиция. Ако е решила да получи нервно разстройство, ние най-малкото

можем да ѝ попречим да си го получи на спокойствие.

– Я не бъди толкова нахален, млади човече... И ти си отворил една уста! За твоє сведение, аз смятам, че е напълно възможно храната, дето я приема организъмът ѝ, да има нещо много общо с цялата тази невъзможна история. И дете като беше, трябваше насила да я карам да хапне от зеленчуците или от другите неща, дето са полезни за нея. Не можеш безкрайно да изтезаваш тялото си, година след година... независимо какво мислиш ти.

– Смайващо е как връхлиташ право на същината на въпроса, дявол да го вземе. Целият съм в синини. За бога, ти ме вдъхновяваш. Ти ме възпламеняваш, Беси. Знаеш ли какво си направила? Сещаш ли се какво си направила? Ето ти още един, свършено нов подход към тоя проклет въпрос, библейски подход, Беси, и той е твоя заслуга. В колежа направих цели четири писмени работи за разпването на Христос – всъщност пет – и едва не полудях от притеснение за всяка, защото все ми се струваше, че нещо им липсва. Сега знам какво е било то. Сега ми е ясно. Виждам Христос в съвсем нова светлина. Болезнения му фанатизъм. Неговата грубост към тези добри, здравомислещи, консервативни фарисеи, тези честни данъкоплатци. О, това е вълнуващо! По своя прост, фанатичен начин, Беси, ти си напипала липсващия лйтмотив на целия Нов завет. Неправилното хранене. Христос е карал на сандвичи и на кола. Доколкото знаем, навярно е нахранил наро...

– Я млъквай веднага – прекъсна го тя и гласът ѝ прозвуча тихо, но заплашително. – Ох, ще ми се да ти запуша устата с нещо.

– Брей, ама че работа. Аз само се опитвам да водя любезен разговор в банята.

– Толкова си остроумен! О, толкова си остроумен! По една случайност, млади човече, аз не виждам малката ти сестричка точно в същата светлина, в която виждам бога. Може и да ти се виждам малко странна, но по една случайност е така. По една случайност не може да става и сравнение между господ бог и една изтощена, преуморена малка колежанка, дето е чела прекалено много религиозни книги и тем подобни! Ти положително познаваш сестра си толкова добре, колкото и аз... или би трябвало да я познаваш. Тя е ужасно чувствителна и винаги си е била такава и ти го знаеш отлично!

За миг в банята настъпи странно мълчание.

– Майко! Още ли си там? Имам ужасното чувство, че пушиш най-малко пет цигари наведнъж. Така ли е? – Той почака. Но мисис Глас не счете за нужно да отговори. – Недей да седиш там, Беси! Искам да

изляза от тая проклетата ва... Беси? Чуваш ли ме?

– Чувам де, чувам – каза мисис Глас. Нова вълна на безпокойство премина по лицето ѝ. Тя тревожно изправи гръб.

– Легнала е с тоя смахнат Блумбърг на кушетката. Дори не е здравословно. – Тя изпусна мощна въздишка. От няколко минути държеше пепелта от цигарата в шепата си. Протегна ръка и изсипа пепелта в кошчето за смет. – Не знам какво се иска от мен – заяви тя. – Не знам и толкова. Цялата къща е с главата надолу. Бояджиите вече привършиха нейната стая и веднага след обяда ще искат да влязат в дневната. Не знам да я събудя ли или какво. Тя почти, не е спала. Направо полудявам. Знаеш ли откога не съм викала бояджии в този апартамент? От близо двама...

– Бояджиите! О! Нещата се проясняват!³⁴ Съвсем бях забравил за бояджиите. Слушай, защо още не си ги поканила тука? Има толкова място. По дяволите, какво ще си помислят, какъв домакин съм аз, щом дори не съм ги поканил в банята, докато се...

– Я млъкни за малко, млади човече. Мисля.

Зуи явно реши да прояви послушание и заработи с тривката. За съвсем кратко време това бе единственият звук, който се чуваше в банята. Мисис Глас седеше на десетина стъпки от завесата, вперила поглед над покрития с плочки под в синьото килимче за баня пред ваната. Цигарата ѝ почти бе изгоряла. Тя я крепеше между връхчетата на двата пръста на лявата си ръка. Очевидно начинът, по който я държеше, можеше да прати по какви ли не литературни дяволи първото ни силно (и все пак основателно) впечатление, че един невидим дъблински шал покрива раменете ѝ. Пръстите ѝ бяха не само изключително дълги и изящни – най-общо казано, човек не би очаквал такова нещо от пръстите на една пълничка жена – и се отличаваха с царствения си тремор, който подходеше само на някоя балканска царица или застаряла куртизанка. И това не бе единственото нещо, което не съответстваше на дъблинския лайтмотив за черния шал. Да не говорим за предизвикващия всеобщо удивление факт, че краката на Беси Глас бяха хубавки от всяка гледна точка. Това бяха крака на всепризната светска красавица, на вариететна актриса, на балерина, много изящна балерина. Те бяха кръстосани сега, левият върху десния, единият ѝ износен пантоф се поклащаше на върха на пръстите, а тя седеше, вперила поглед в синьото килимче за баня.

Стъпалата ѝ бяха необикновено малки, глезените – все така стройни и което беше може би най-удивително, прасците бяха все още

34. Отпратка към „Хамлет“. – Б. пр.

стегнати; явно и дума не можеше да става за разширени вени.

От гърдите на мисис Глас се изтръгна необичайно дълбока въздишка – сякаш с нея се изтръгна и част от жизнената ѝ сила. Тя стана, занесе цигарата си до умивалника, пусна студената вода, после хвърли изгасената угарка в кошчето за смет и седна отново. Магията на самовглъбението, която сама си беше направила, не се развали, сякаш тя не беше мръднала от мястото си.

– След три секунди излизам от ваната, Беси! Предупреждавам те! Хайде да не злоупотребяваме с гостоприемството, детко.

При това „предупреждение“ мисис Глас, която отново беше вперила очи в синьото килимче, разсеяно кимна. Заслужава да се отбележи, че ако в този момент Зуи бе видял лицето ѝ и особено очите, той щеше да се поддаде на силния порив, краткотраен или не, да си вземе думите назад, да възпроизведе или да измени тона на своята част от разговора, като го смекчи, като го направи по-сдържан. От друга страна, можеше и да не го стори. В 1955 година беше много рискована работа да изтъкуваш правилно изражението на мисис Глас и особено погледа на огромните ѝ сини очи. Докато някога, преди години, само очите ѝ можеха да кажат (на хората или на килимчетата за баня), че двама от синовете ѝ са мъртви – единият се е самоубил (нейният любимец, нейният най-нежен син, с най-фина настройка), а другият е убит във Втората световна война (нейният най-безгрижен син) – докато някога само очите на Беси Глас можеха да разкажат тези факти, така красноречиво и с толкова явна склонност към детайлизиране, че нито съпругът ѝ, нито някое от порасналите ѝ вече деца можеше да понесе да зърне, камо ли да приеме това послание на очите ѝ, сега, в 1955 година, тя бе склонна да използва същото келтско оръжие, за да съобщи – обикновено още от входната врата – новината, че новият разносвач не е донесъл навреме за вечеря агнешкия бут или че бракът на някоя незначителна холивудска звезда е на път да рухне.

Тя набързо запали нова цигара, дръпна от нея, после се изправи, издишвайки дима.

– Ще се върна след минутка – каза мисис Глас. Думите ѝ прозвучаха като невинно обещание. – Само бъди така добър да използваш килимчето, като излизаш от ваната – добави тя. – Затова е сложено. – И напусна банята, затваряйки плътно вратата след себе си.

Всичко изглеждаше така, сякаш океанският параход „Куин Мери“ след като дълги дни е бил на импровизиран мокър док, току-що е отплувал, да кажем, от Уолдън Понд, така внезапно и капризно, както е и

пристигнал преди това. Зад завесата Зуи затвори очи за няколко секунди, сякаш неговите собствени гемии опасно се бяха накренили към килватера. После дръпна завесата и се вторачи в затворената врата. Това бе тежък поглед и в него наистина нямаше особено облекчение. На първо място това бе втренченият поглед на възторжен любител на уединението (не е чак толкова парадоксално), който, след като веднъж са му нарушили спокойствието, не е особено доволен, че нарушителят е станал и си е отишъл просто ей така – раз-два и готово.

След по-малко от пет минути Зуи, със сресани влажни коси, стоеше мокър, стоеше бос пред умивалника, само по тъмносини кожени панталони без колан, метнал кърпата за лице на раменете си. Ритуалът преди бръснене бе в разгара си. Щорите бяха наполовина вдигнати, вратата на банята бе оставена открената, за да излезе парата и да се избистрят огледалата, той бе запалил цигара, бе дръпнал от нея и я бе оставил наблизо, върху поличката от матирано стъкло под домашната аптечка. В този момент Зуи тъкмо изстискваше малко крем за бръснене върху четката си. Той остави тубичката, без да я затвори, някъде на емайлирания заден план, за да не му пречи. Дланта му изскрипя по повърхността на вратичката на домашната аптечка и избърса по-голяма част от запотеното огледало. После той започна да сапунисва лицето си. Техниката му на сапунисване бе доста необичайна, макар и сходна по дух с истинската му техника на бръснене. Тоест макар че гледаше в огледалото, докато сапунисваше лицето си, той не забелязваше изобщо движенията на четката, вместо това се вираше право в собствените си очи, сякаш те бяха неутрална територия, ничия земя в неговата лична война с нарцисизма, която бе водил от осем-девет годишна възраст насам. Но сега, когато беше на двайсет и пет, напълно бе възможно тази малка военна хитрост почти да се е превърнала в рефлекс, точно както някой ветеран от бейзбол отбор на призови състезания без нужда потупва шпайковете си със стика. Няколко минути по-рано той се бе сресал почти без помощта на огледалото. А преди това бе успял и да се избърше с хавлията пред голямото огледало, без дори да се погледне в него.

Тъкмо успя да си насапуниса лицето и образът на майка му се появи до неговия. Тя застана на вратата с ръка на дръжката, на няколко крачки зад него – олицетворение на престорена нерешителност, – и явно се двоумеше дали да влезе пак в банята.

– О! Каква мила и приятна изненада! – каза Зуи на огледалото. – Влез, влез! – Той се изсмя или по-скоро пак се изкиска, после отвори домашната аптечка и извади самобръсначката си.

Мисис Глас замислено се приближи.

– Зуи... – каза тя. – Одеве размишлявах.

Обичайното й място за сядане бе от лявата страна на Зуи. Тя поне-чи да седне.

– Не сядай! Нека първо да се опия от присъствието ти – рече Зуи. Излизането от ваната, обличането на панталона и сресването на косата бяха повишили настроението му. – Рядко ни идват гости в нашата малка черквица, но в подобни случаи ние се стараем да ги накараме да се

чувстват...

– Я млъкни за малко – каза твърдо мисис Глас и седна. Тя кръстоса крака. – Одеве си мислех. Мислиш ли, че ще е от полза, ако опитам да се свържа с Уейкър? Аз лично не смятам така. Но ти какво мислиш? Искам да кажа, че според мен това дете има нужда от психиатър, не от свещеник или нещо подобно, ама може и да греша.

– О, не. Не, не. Не грешаш. Според мен ти никога не си грешила, Беси. Твоите твърдения са винаги или неверни, или пресилени, но никога погрешни. Не, не. – С най-голямо удоволствие Зуи намокри бръснача и започна да се бръсне.

– Зуи, аз те умолявам... веднага престани с шегите. Според теб трябва ли да се свържа с Уейкър или не? Мога да се обадя на епископ Пиншо или как му беше името, та да ми каже къде да телеграфирам на Уейкър, ако е все още на оня щур кораб. – Мисис Глас протегна ръка, придърпа металното кошче за смет и го превърна в пепелник за запалената цигара, която бе донесла със себе си. – Питам Франи дали не иска да говори с него по телефона. Ако успее да го открия.

Зуи набързо изплакна самобръсначката.

– Какво каза Франи? – попита той.

Мисис Глас се намести, като едва видимо мръдна наляво.

– Ами вика, че не иска да говори с никого.

– О, но ние не сме толкова глупави, нали? Ние няма да приемем смирено такъв искрен отговор, нали?

– За твое сведение, момче, днес нямам намерение да приемам каквито и да било отговори от това дете – каза Мисис Глас, като се овладя. Тя се обърна към насапунисания профил на Зуи. – Ако имаш на ръцете си едно младо момиче, дете от четирийсет и осем часа лежи в стаята си и плаче, и си мърмори нещо под носа, няма да чакаш отговори от нея.

Зуи мълчаливо продължи да се бръсне.

– Отговори ми на въпроса, моля те. Според теб да се свържа ли с Уейкър или не? Откровено казано, аз се страхувам. Той е толкова чувствителен... Ако му кажеш, че времето е на дъжд, очите му се напълват със сълзи.

Зуи сподели своето удоволствие от забележката с отражението на очите си в огледалото.

– Има още хляб в тебе, Беси – каза той.

– Ами ако не мога да хвана Бъди по телефона и ако дори ти не исках да помогнеш, ще трябва аз да направя нещо – рече мисис Глас.

Тя поседя, пушейки с крайно разтревожен вид. После добави:

– Ако въпросът беше чисто католически или нещо такова, сигурно и сама щях да мога да ѝ помогна. Не съм забравила всичко. Но никой от вас не е католик и наистина не виждам...

Зуи я прекъсна:

– Много си далече от истината – каза той, като обърна насапунисаното си лице към нея. – Много си далече. Казах ти го снощи. Тая работа с Франи няма нищо общо с вярата. – Той намокри бръснача и продължи да се бръсне. – Помни ми думата.

Мисис Глас гледаше профила му напрегнато и с широко отворени очи, сякаш очакваше да чуе още нещо, но Зуи мълчеше. Най-после тя въздъхна и рече:

– Поне да можех да махна тоя Блумбърг от кушетката. Дори не е хигиенично. – Тя дръпна от цигарата си. – И направо не знам какво да правя с бояджиите. В тази минута те са свършили със стаята ѝ и вече пират да влязат в хола.

– Виждаш ли, че аз съм единственият човек без проблеми в това семейство – каза Зуи. – И знаеш ли защо? Защото винаги когато ми е тежко или съм объркан, какво, мислиш, правя? Ами просто си поканвам няколко души на гости в банята и... е, после изглаждаме някак разногласията и това е.

Мисис Глас сякаш бе почти готова да се развесели от начина, по който Зуи се справяше с проблемите си, но разбра, че сега му е времето да пресече всички форми на веселие. За миг тя се втренчи в сина си, после в очите ѝ проблесна някакво ново пламъче – лукаво и мъничко отчаяно.

– Знаеш ли, аз не съм чак толкова глупава, колкото си мислиш, момче – каза тя. – Всички сте много потайни, всички вие, деца. Обаче по една случайност аз знам какво се крие зад всичко това. Знам повече, отколкото си мислите. – За тежест тя бръсна няколко въображаеми тютюневи пращинки от копринения си скут – За твое сведение аз случайно знам, че тази книжка, дето тя вчера я разнасяше из къщи, е на дъното на цялата работа.

Зуи се обърна и я погледна. Той се усмихваше.

– Как се сети?

– Просто няма значение как съм се сетила – каза мисис Глас. – Ако искаш да знаеш, Лейн се обажда няколко пъти. Той ужасно се притеснява за Франи.

Зуи изплакна самообръсначката.

– Кой, по дяволите, е тоя Лейн? – попита той. Това несъмнено бе

въпрос на малолетен, който от време на време не е много склонен да признае, че познава някои хора по име.

– Много добре знаеш кой е той, млади човече – каза натъртено мисис Глас. – Лейн Каутъл. Момчето на Франи, от цяла година. Доколкото знам, срещал си го поне десетина пъти и хич не се прави, че не го познаваш.

Зуй се изисква с истинско удоволствие, сякаш явно се наслаждаваше на всяко разобличено притворство, пък било то и негово собствено. Все още развеселен, той продължи да се бърсне.

– Казва се приятелят на Франи – заяви той, – а не момчето на Франи. Защо си толкова старомодна, а?

– Голямо чудо, че съм старомодна. Ако искаш да знаеш, той е звънил по телефона шест-седем пъти, откакто Франи се върна – два пъти тази сутрин, преди ти да станеш. Много е мил и ужасно се притеснява и безпокои за Франи.

– Не като някои от нас, нали? Е, не ми се ще да те разочаровам, но с часове съм го слушал и хич не е мил. Той е конте и фукльо. Между другото някой тук си е бърснал подмишниците или краката с моята самобръсначка. Или я е изпуснал. Развинтена е...

– Никой не ти е докосвал самобръсначката, момче. Защо да е конте и фукльо?

– Защо ли? Ами защото си е такъв. Това е. Сигурно защото е изгодно. Едно ще ти кажа. Ако изобщо се притеснява за Франи, сигурно си има някоя жалка причина за това. Сигурно се притеснява, защото не му се е искало да напусне проклетия мач, преди да е свършил... притеснява се, защото е показал, че не му се тръгва, а той си знае, че Франи е достатъчно умна да го забележи. Направо си представям как това диване я качва на някое такси и я настанява в трамвая, и се чуди дали самият той ще стигне обратно, преди да е свършило първото полувреме.

– О, с теб не може да се говори! Направо е невъзможно. Дори се чудя защо се опитвам. Ти си точно като Бъди. Мислиш, че за всяко нещо хората си имат особени причини. Според теб никой няма да ти позвъни по телефона, ако не му е припряло за нещо и ако си няма някоя егоистична причина.

– Точно така е, в девет десети от случаите. И тоя тип Лейн не прави изключение, бъди сигурна. Слушай, една вечер говорих с него цели двамазет дяволски гадни минути, докато Франи се приготвяше за излизане, и ти казвам, че Лейн е едно голямо нищо. – Той забави движението на бръснача, за да си спомни по-добре. – Какво, по дяволите, ми беше

казал? Нещо много подкупващо. Какво беше? О, да. Да. Каза ми, че когато бил дете, всяка седмица ни слушал, мен и Франи, по радиото... и знаеш ли какво правел, копелето му с копеле? Превъзнасял ме до небесата. Само мене. Без всякаква причина, само за да се подмаже и да се изфука със страхотния си снобски интелект. – Той си изплези езика и нададе приглушен бронхски вик³⁵.

– У-у-у! У-у, казвам аз на всички колежанчета с бели обувки, дето издават снобските си литературни списания. На мен по всяко време ми дай някой честен мошеник.

Мисис Глас му хвърли продължителен и странно разбиращ поглед.

– Той е дете, още не е завършил колежа. А ти изнервяш хората, драги – каза тя с най-безизразния си глас. – Ти или харесваш някого, или не. Ако го харесаш, вземаш думата и никой не може да си отвори устата от тебе. Ако не харесваш някого – което става най-често, – тогава просто си седиш като мумия и го оставяш да се изприказва, докато му мине. Виждала съм те как го правиш.

Зуи цял се обърна, за да погледне майка си. Обърна се и я погледна точно по същия начин, както в едно или друго време всичките му сестри и братя (особено братя) се бяха обръщали да я погледнат. Не просто с безстрастно удивление пред изгряването на една истина, частична или не, сред непрогледните облаци на онова, което най-често приличаше на предразсъдъци, клишета и изтъркани фрази. Погледна я с възхищение и обич, и не на последно място – с благодарност. Колкото и да е странно, мисис Глас приемаше тази „дан“ с изящна лекота. В отговор тя поглеждаше скромно и благосклонно към сина (или дъщерята), който я бе погледнал така. Сега си придаде това скромно и благосклонно изражение в чест на Зуи.

– Така си е – каза тя и в гласа ѝ нямаше укор. – Вие с Бъди не умеете да разговаряте с хората, които не ви харесват... които не обичате, всъщност – поправи се мисис Глас. А Зуи продължи да я гледа втренчено, без да се бръсне. – Не е хубаво – добави тя сериозно, с тъга. – Толкова много приличаш на Бъди, когато беше малък. Дори баща ти го забеляза. Ако за две минути не харесаш някого, той вече не съществува за тебе. – Мисис Глас погледна разсеяно над покрития с плочки под, към синьото килимче за баня. Зуи стоеше неподвижно, за да не смути вдъхновението ѝ. – Не можеш да живееш в тоя свят с такива силни симпатии и антипатии – каза мисис Глас на килимчето за баня, после отново се

35. Непристоен звук, издаван в знак на отвращение и пренебрежение. – Б. пр.

обърна към Зуи и му хвърли продължителен поглед, който говореше, че няма или почти няма желание да чете морал. – Независимо какво мислиш ти, млади човече.

В отговор Зуи я изгледа втренчено, усмихна се и се обърна към огледалото, за да си види добре брадата. Мисис Глас въздъхна, докато го наблюдаваше. Тя се наведе да изгаси цигарата на вътрешната стена на металното кошче за смет. Почти веднага запали нова и рече, колкото може по-натъртено:

– Както и да е, сестра ти казва, че той е забележително момче. Лейн де.

– Секът е говорил вместо нея, детко – каза Зуи. – Познавам този глас. О, как го познавам само!

И последната следа от сапунена пяна изчезна от лицето му. Той критично опипа шията си с една ръка, после взе четката за бръснене и започна да сапунисва стратегически точки на лицето си.

– Добре де, какво ти каза Лейн по телефона? – попита Зуи. – Според него какво се крие зад неприятностите на Франи?

Мисис Глас се наведе напред с жаден поглед и рече:

– Ами Лейн разправя, че цялата тази работа, че всичко е свързано с малката книжка, дето тя носи през цялото време. Знаеш я. Книжката, дето Франи я чете вчера цял ден и я мъкна навсякъде, където...

– Да, знам я. И какво?

– Ами той казва, Лейн казва, че това е ужасно религиозна книжка... фанатическа и от тоя род и че тя я е взела от библиотеката на колежа и сега се мисли сигурно за... – гласът ѝ секна.

Зуи рязко се извърна и я погледна заплашително.

– Какво има? – попита тя.

– Откъде каза, че я е взела?

– От библиотеката на колежа. Защо?

Зуи поклати глава и се обърна към, умивалника. Остави четката за бръснене и отвори домашната аптечка.

– Какво има? – повтори мисис Глас. – Какво съм казала? Защо ме гледаш така, момче?

Зуи отваряше ново пакетче с ножчета за бръснене и не отговори. После, докато разглобяваше самобръсначката си, каза:

– Толкова си глупава, Беси. – Той извади старото ножче от самобръсначката.

– Защо да съм толкова глупава? Между другото ти вчера си сложи ново ножче.

С безизразно лице Зуи вкара новото ножче и започна повторното си пълно избръсване.

– Аз попитах нещо, момче. Защо да съм толкова глупава? Не е ли взела тази книжка от библиотеката на колежа или какво?

– Не, не е така, Беси – рече Зуи, като се бръснеше отново. – Книжката се казва „Откровенията на странстващия богомолец“ и е продължение на една друга книжка, наречена „Странстващият богомолец“, която Франи също мъкне със себе си. Взела ги е и двете от старата стая на Сиймор и Бъди, където си стоят на бюрото, откакто се помня. Боже всемогъщи!

– Е, няма защо да ме обиждаш! Толкова ли е ужасно да си помисли човек, че може да ги е взела от библиотеката на колежа и просто да ги е донесла...

– Да! Ужасно е. Ужасно е, защото и двете книги от години стоят на проклетото бюро на Сиймор. Направо е тъжно.

Една неочаквана, чисто мирновременна нотка се прокрадна в гласа на майка му:

– Аз не влизам в тази стая и ти го знаеш. Не поглеждам неговото старо... нещата на Сиймор.

Зуи отвърна бързо:

– Добре, съжалявам.

Без да я поглежда и макар че не беше свършил с повторното си бръснене, той дръпна кърпата от раменете си и изтри с нея останалата по лицето му пяна.

– Хайде да оставим този въпрос за малко – каза той и запрати кърпата към радиатора. Тя се приземи върху заглавната страница на ръкописа за Рик и Тина. Зуи развинти самобръсначката и я подложи под водната струя.

Извинението бе искрено и мисис Глас го знаеше, но явно не можеше да не се възползва от момента тъкмо поради неговата уникалност.

– Ти не си добър, Зуи – каза тя, като наблюдаваше плакненето на самобръсначката. – Никак не си добър. На твоите години трябва да се опиташ поне мъничко да бъдеш добър, дори когато ти е неловко. А пък Бъди, поне когато се чувства...

Тя едновременно си пое дъх и подскочи, тъй като самобръсначката на Зуи с все ножчето падна с трясък в металното кошче за смет.

Много е вероятно да не е имал намерение да запрати самобръсначката в кошчето, той само заръкомаха така яростно, че тя се изплъзна от пръстите му. Във всеки случай беше ясно, че не е искал да си удари

китката в ръба на умивалника.

– Бъди, Бъди, Бъди – каза той. – Сиймор, Сиймор, Сиймор. – Обърна се към майка си, която се бе стреснала и разтревожила, но всъщност не беше уплашена. – Така ми е писнало, че ми идва да се самоубия. – Лицето му беше бледо, но почти безизразно. – Тая проклета къща гъмжи от призраци. Нямам нищо против да ми се явяват призраци на умрели хора, обаче мразя до смърт да ми витаят разни полумъртви призраци. Господи, тоя Бъди поне да беше взел решение най-после. Той прави всичко, което е правил и Сиймор... или се опитва. Защо, по дяволите, не се самоубие и да свърши с тая работа?

Мисис Глас само веднъж премигна и Зуи моментално отклони поглед от лицето ѝ. Той се наведе и взе ножчето за бръснене.

– Ние сме манияци, ние двамата, Франи и аз – заяви той, като се изправи. – Аз съм един двайсет и две годишен маниак, Франи е двайсетгодишна маниачка и тези две копелета са виновни за това.

Зуи остави самобръсначката на ръба на умивалника, но тя се плъзна и издрънча вътре. Бързо я извади оттам и този път я стисна в ръка.

– В нейния случай симптомите позакъсняха, но и тя е маниачка, да знаеш. Заклевам се, че бих ги убил и двамата, без да ми мигне окото. Великите наставници. Великите гуру. Боже мой! Аз не мога да водя свестен разговор с никого. Или ми доскучава, или, дявол да го вземе, просто се скъсвам да чета морал и ако някой от тия кучи синове имаше малко ум, щеше да счупи стола си в главата ми.

Изведнъж той отвори домашната аптечка. Позяпа вътре с празен поглед, сякаш бе забравил какво търси, после остави мокрото ножче на мястото му върху една от поличките.

Мисис Глас седеше много тихо и го наблюдаваше, а цигарата пареше пръстите ѝ. Наблюдаваше го как завинтва капачката на тубичката с крема за бръснене. Отначало той се затрудни малко.

– Не че на някой му пука, но аз до ден днешен не мога да седна да ям, без да си кажа тихичко Четирите велики клетви³⁶ и се хващам за всякакъв бас, че и с Франи е така. Те са ни натъпкали главите с такива проклети...

– Четирите велики какво? – прекъсна го предпазливо мисис Глас.

Зуи опря ръце на умивалника и се наклони леко напред, вперил очи в емайлираните повърхности наоколо. Въпреки мършавото си тяло, в този момент той изглеждаше не само готов, но и способен да продъни

36. Будистка молитва. – Б. пр.

пода с помощта на умивалника.

– Четирите велики клетви – каза той, стиснал очи с озлобление. – „Колкото и неизчислими да са битиетата, заклевам се да се спася, колкото и неутолими да са страстите, заклевам се да ги изкореня, колкото и безмерни да са дхармите³⁷, заклевам се да ги овладеея, колкото и несравнима да е истината на Буда, заклевам се да я постигна.“ Да, момчета. Знаем, че мога. Само ме вземете в отбора. – Очите му останаха затворени. – Боже господи, мънкал съм си го това под носа по три пъти на ден, на всяко ядене, всеки ден от живота си от десетгодишна възраст насам. Не мога да ям, ако не си кажа молитвите. Веднъж като обядвах с Лесейдж, се опитах да ги пропусна и се задавих с една мида. – Той отвори очи, намръщи се, но остана в същата странна поза. – Няма ли да изчезнеш оттука, а, Беси? Не се шегувам. Остави ме да си довърша пречистването на спокойствие, дявол да го вземе. – Отново затвори очи и, изглежда, пак направи опит да продъни пода. Макар че главата му беше леко наведена, кръвта се бе отдръпнала от лицето му.

– Ех, да беше се оженил – каза мисис Глас замечтано.

Всички от семейство Глас – в това число и Зуи – познаваха тази липса на последователност, характерна за мисис Глас. Тя блесваше най-силно, най-гордо с нея в подобни случаи, когато пламваха страстите. Все пак този път Зуи се оказа доста неподготвен. Той силно изсумтя – по-скоро през носа си – и това бе или смях, или точно обратното на смяха. Мисис Глас бързо и със загрижен вид се наведе напред, за да види кое от двете е. По-скоро приличаше на смях и тя въздъхна с облекчение.

– Ами иска ми се – натърти тя. – Защо не се ожениш?

Като отпусна ръце, Зуи извади една сгъната ленена кърпичка от джоба на панталоните си, разгъна я със замах, после се изсекна веднъж, дважд, три пъти и каза:

– Много обичам да се возя на трамвай. Като се оженя, няма да мога да сядам до прозореца.

– Това не е причината!

– Идеална причина е. Иди си, Беси. Остави ме на мира. Защо не си направиш едно хубаво пътешествие с асансьора? Между другото ще си изгориш пръстите, ако не загасиш тая цигара.

Мисис Глас изгаси цигарата си в кошчето за смет. После постоя

37. Според будистката философия единствените реални елементи на битието, от които са образувани отделните живи същества. Дхармите са в постоянно движение – смъртта на едно живо същество представлява разпадане на дадена комбинация от дхарми, след което се образува нова. – Б. пр.

кротко, без да посяга за друга. Тя наблюдаваше Зуи, който извади гребен и започна да си оправя пътя на косата.

– Имаш нужда от подстригване, момче – каза тя. – Заприличал си на ония шурави унгарци. Все едно че излизаш от плувен басейн.

Зуи се поусмихна и още няколко секунди продължи да се реши, после внезапно се обърна. Той леко размаха гребена под носа на майка си.

– И още нещо. Преди да съм забравил. Слушай, Беси. Ако ти хрумне пак като снощи да се обаждаш на оня проклет психоаналитик на Фили Бърнс, спомни си едно нещо... само това искам от тебе. Само си спомни какво направиха психоаналитиците със Сиймор. – Зуи спря, за да придаде тежест на думите си. – Чуваш ли ме? Ще го направиш ли?

В този момент мисис Глас без нужда понамести мрежичката си за коса, после извади цигарите и кибрита, но просто ги задържа в ръка.

– За твоє сведение – рече тя, – аз не съм казвала, че ще се обадя на психоаналитика на Фили Бърнс, казах, че мисля по този въпрос. Първо, той не е някой прост психоаналитик. Оказа се, че е много благочестив католик, и аз си помислих, че ще е по-добре така, вместо да седим и да гледаме как това дете...

– По дяволите, Беси, аз те предупреждавам. Той не ме интересува, дори да е много благочестив будистки ветеринар. Само да домъкнеш някой...

– Я не бъди толкова саркастичен, млади човече. Познавам Фили Бърнс от малък. Аз и баща ти с години участвахме в една и съща програма с неговите родители. И по една случайност знам, че ходенето на психоаналитик направи от това момче абсолютно нова и прекрасна личност. Казвах на неговата...

Зуи хвърли гребена в аптекката, после яростно захлопна вратичката ѝ.

– О, толкова си глупава, Беси – каза той. – Фили Бърнс. Фили Бърнс е едно бедно импотентно, потливо типче, което спи с молитвена броеница и с „Варайъти“³⁸ под възглавницата. Разликата е от земята до небето. Послушай ме, Беси.

Зуи се извърна цял към майка си и я погледна напрегнато, опрял ръка на умивалника, сякаш в него търсеше подкрепа.

– Чуваш ли ме?

38. Седмично списание, в което се печатат обзори и критика на театъра, киното, телевизията и радиото – Б. пр.

Мисис Глас запали цигара, преди да се нагърби с тази задача. После издуха дима, бръсна няколко въображаеми тютюневи пращинки от скута си и каза мрачно:

– Слушам те.

– Така. Говоря много сериозно. Ако ти... слушай сега. Ако не можеш или не искаш да помислиш за Сиймор, тогава направо иди да извикаш някой неграмотен психоаналитик. Само посмей. Само извикай някой опитен психоаналитик, дето учи хората да свикват с радостите на телевизията, със списание „Лайф“ всяка сряда, с пътешествия в Европа, водородни бомби, президентски избори, заглавната страница на „Таймс“, с проблемите на Ойстърбейския родителско-учителски комитет³⁹ и бог знае какви още чудесни нормалности... само го направи и аз ти се заклевам, че няма да мине и година и Франи ще влезе в лудницата или ще броди из някоя проклета пустиня с горящ кръст в ръце.

Мисис Глас бръсна още няколко въображаеми тютюневи пращинки от скута си.

– Добре де, добре... и не се притеснявай толкова каза тя. – За бога, никой не е викал никого.

Зуи дръпна рязко вратичката на домашната аптечка, втренчи се вътре, после извади, една пилечка за нокти. Взе цигарата си, която бе оставил на ръба на паницата от матирано стъкло, и дръпна от нея, но тя бе угаснала. Майка му каза: „Ето“ и му подаде собствения си пакет цигари и рекламния си кибрит.

Зуи си взе цигара, успя да я сложи между устните си и да драсне клечка кибрит, но напорът на мислите му попречи да я запали, той духна кибритената клечка и извади цигарата от устата си. Поклати нетърпеливо глава.

– Не знам. Трябва да има някъде, заврян в този град, такъв психоаналитик, който да е добър за Франи. – Зуи направи лека гримаса. – Но по една случайност аз не го познавам. За да е добър за Франи, този психоаналитик трябва да е някой особен тип. Не знам. На първо място той трябва да вярва, че по божия милост му е било внушено да учи психоанализа. Ще трябва да вярва, че по божия милост не го е блъснал трамвай, преди да си е получил свидетелството за практика. Ще трябва да вярва, че по божия милост е дарен с този вроден интелект, та да може въобще да помага на проклетите си пациенти. Не знам за нито един добър психоаналитик, дето да мисли по този начин. Но това ще е единственият

39. Ойстър Бей е малко селце в щата Ню Йорк. – Б. пр.

психоаналитик, който въобще може да бъде полезен на Франи. Ако е някой страхотен фройдист или еклектик, или е просто ужасно обикновен човек – някой, дето дори не изпитва безумна, свръхестествена благодарност за своята интуиция и интелигентност, – след психоанализата Франи ще бъде в още по-тежко състояние, отколкото Сиймор навремето. Щях да полудея само като си го помислих. Нека просто да си траем по тоя въпрос, ако нямаш нищо против.

Той бавно запали цигарата. После, като изпусна дима, остави я на поличката от матирано стъкло, където бе и предишната, изгасналата цигара, и зае малко по-спокойна поза. Започна да прокарва пиличката под ноктите си – те бяха съвършено чисти.

– Ако престанеш да си чешеш езика за малко – продължи Зуи, – ще ти кажа за какво се разправя в онези две книги, които Франи държи у себе си. Интересува ли те или не? Ако не те интересува, не ми се ще да...

– Да, интересува ме! Разбира се, че ме интересува! За каква ме мислиш?

– Добре, само престани да си чешеш езика за малко – каза Зуи и се облегна на ръба на умивалника. Продължи да работи с пиличката. – И двете книги са за един руски селянин, някъде от края на миналия век – започна той: при неговия безстрастен глас това можеше да мине за доста разказвателен тон. – Той е много обикновен, много симпатичен човек с изсъхнала ръка. Което означава, че за Франи с нейното сърце-хотел е роден идиот. – Зуи се поизвърна, взе си цигарата, дръпна веднъж от нея и продължи да си пили ноктите. – В началото тоя дребничък селянин разказва, че си имал жена и ферма. Обаче имал и един побъркан брат, който му подпалил фермата, а после мисля, че жена му просто умряла. Все пак той тръгва да странства. Има си един проблем. Цял живот е чел Библията и иска да разбере какво точно значи онова, дето го пише в посланието на апостол Павел до солуняните: „Непрестанно се молете.“ Тези думи все му се въртят в главата. – Зуи посегна пак за цигарата си, дръпна от нея и каза: – Има нещо подобно и в първото послание на свети апостол Павел до Тимотея: „И тъй желая мъжете да се молят на всяко място.“ А и самият Христос е казал, че „трябва винаги да се молят и да не падат духом“. – Той мълчаливо продължи да си пили ноктите, а лицето му имаше извънредно строго изражение. – Така че селянинът тръгва да странства, за да си намери учител. Някой, дето да го научи как да се моли винаги и защо. Той върви, върви от черква в черква и от храм в храм и разговаря ту с един свещеник, ту с друг. Докато накрая среща

един обикновен стар монах, който явно знае за какво става дума. Стари-ят монах му казва, че единствената молитва, угодна на бога и „желана“ от него, е Христовата молитва: „Господи Исусе Христе, помилуй ме“. Всъщност цялата молитва е „Господи Исусе Христе, помилуй мен, грешния“, но никой от адептите и в двете книги за странстващия бого-молец не набляга, слава богу, на тази част за окаяния грешник. Все пак старият монах му обяснява какво ще стане, ако се моли непрестанно. Дава му няколко практически урока и го изпраща вкъщи. С две думи след известно време дребничкият богомолец се научава да се моли неп-рестанно. Овладева молитвата. Той е във възторг от новия си духовен живот и продължава да странства из цяла Русия – през гъсти гори, гра-дове, села и тъй нататък, – като непрекъснато се моли и разправя на все-ки срещнат как се прави това. – Зуи вдигна развълнуван поглед към майка си. – Ей, дебела, стара жрицо, слушаш ли ме? Или само зяпаш прелестното ми лице?

Мисис Глас каза наежено:

– Разбира се, че те слушам.

– Добре... защото не искам разни гости, дето ми развалят увеселението.

Зуи се изкиска, после дръпна от цигарата си. Закрепи я между пръс-тите си и продължи да работи с пиличката.

– В първата книга „Странстващият богомолец“ най-вече се разпра-вя за приключенията на тоя богомолец по пътя. Кого среща, какво му казва, какво му отговарят... по една случайност среща някои дяволски добри хора. Втората част е по-скоро трактат, написан под формата на диалог, за Христовата молитва. Богомолецът, един професор, един мо-нах и някакъв отшелник се срещат и объркват цялата работа. И всъщ-ност това е всичко. – Зуи хвърли мълниеносен поглед към майка си, после премести пиличката за нокти в лявата си ръка. – Ако те интересу-ва, идеята и в двете книжки е всеки да осъзнае нуждата и ползата да се моли непрестанно. Първоначално под надзора на опитен наставник – не-що като християнски гуру, – а после, като се понаучи, предполага се, че сам ще продължи да се моли. Та основната идея е, че това не се отнася само за разни религиозни копелета и самозванци. Може да си зает с ог-рабването на проклетата касичка с помощи за бедните, ама трябва да се молиш, докато крадеш. Предполага се, че просветлението идва с молит-вата, не преди това. – Зуи се намръщи строго, като учител. – Идеята всъщност е, че рано или късно, напълно от само себе си, молитвата пре-минава от устните и главата в един сърдечен център и става естествена

функция на организма, също като биенето на сърцето. А после, след време, когато думите се синхронизират с биенето на сърцето, човек трябва да навлезе в така наречената реалност на нещата. Тази тема всъщност не се появява в двете книжки, но според източната философия тялото има седем тайнствени центъра, наречени чакра, онзи, който е най-близо до сърцето, се казва анахата, предполага се, че е дяволски чувствителен и мощен и когато се активира, той, на свой ред, активира друг център между веждите, айна... това всъщност е епифизата или по-скоро някаква еманация около нея... и после хоп! – отваря се третото око⁴⁰, както му викат мистиците. Ей богу, тук няма нищо ново. Искам да кажа, че тая работа не е започнала с дребничкия богомолец и с неговата тайфа. Бог знае от колко века в Индия това е известно под името джапам. Джапам е просто повтаряне на някои от човешките имена на бога. Или имената на неговите превъплъщения – на неговите аватари, ако искаш да бъдем точни. Идеята е, че ако декламираш името достатъчно дълго време, достатъчно редовно и от сърце, рано или късно ще получиш отговор. Не точно отговор. Отклик. – Зуи изведнъж се обърна, отвори аптекката, остави пилата за нокти и извади една изключително груба лопатка за избутване на кожички.

– Кой ми е нагризал лопатката за кожички?

С китката на ръката си бръсна капчиците пот от горната си устна и след това започна да си оправя кожичките с лопатката.

Мисис Глас дръпна силно от цигарата си, вперила очи в него, после кръстоса крака и попита настоятелно:

– Това ли прави Франи? Искам да кажа, точно с това ли се занимава и тъй нататък?

– Предполагам. Не питай мен, питай нея.

Последва кратка подозрителна пауза. После мисис Глас доста внезапно и доста решително каза:

– И колко дълго трябва да се прави?

Лицето на Зуи светна от удоволствие. Той се обърна към нея.

– Колко дълго ли? О, не трае дълго. Докато бояджиите поискат да влязат в стаята ти. После цяла процесия от светци и бодисатви се появява тържествено, всички носят купи с пилешки бульон, хорът „Хол Джонсън“ запява на заден план, а камерите се насочват към мил стар джентълмен с набедрена превръзка, който стои на фона на високи

40. В будистката терминология „окото на дхармата“ или „окото на истината“, което се отваря внезапно, например при непрекъснато повтаряне на името на Буда. – Б. пр.

планини и сини небеса и бели облаци, и покой се изписва по всички...

– Добре де, стига – каза мисис Глас.

– Ах, господи, аз само се опитвам да помогна. Милост. Не бих искал да си отидеш с впечатлението, че има някакви... нали знаеш... някакви неудобства, свързани с религиозния живот. Искам да кажа, че много хора стоят далече от религията само защото си мислят, че е свързана с известна доза неприятни усилия и настойчивост... знаеш за какво става дума.

Бе ясно, че ораторът току-що с явно удоволствие е достигнал кулминацията на своето слово. Той размахва лопатката за избутване на кожички пред носа на майка си.

– Щом излезем от този храм, аз се надявам, че ще приемеш от мен едно малко произведение, което винаги съм харесвал. Вярвам, че в него са засегнати някои от най-важните моменти на нашия тазсутрешен разговор. „Бог е моето хоби“ от доктор Хоумър Винсънт Клод Пиърсън младши.⁴¹ В тази малка книжка ще откриеш как доктор Пиърсън на двайсет и една годишна възраст започнал да си отделя по малко време всеки ден – две минути сутрин и две минути следобед, ако си спомням добре – за дружески беседи с бога и в резултат на това още в края на първата година увеличил годишния си доход със седемдесет и пет процента. Мисля, че имам още един екземпляр и ако бъдеш така любезна...

– Ох, ти си невъзможен – каза мисис Глас. Но разсеяно. Очите ѝ отново бяха потърсили нейния стар приятел – синьото килимче в другия край на банята. Тя седеше, вперила поглед в него, докато Зуи – усмихнат, но обилно изпотен над горната устна – продължаваше да работи с лопатката за кожички. Най-сетне мисис Глас изпусна една от първокласните си въздишки и отново насочи вниманието си към Зуи, който, работейки с лопатката, бе направил полукръг по посока на утринната светлина. Като видя извивките и плоскостите на необикновено мършавия му гол гръб, мисис Глас сякаш се върна отдалече. Всъщност за някакви си две-три минути очите ѝ явно се отказаха от всичко мрачно и тежко и в тях заблестя запалнянковски възторг.

– Раменете ти стават толкова широки и хубави – каза тя високо и поsegна да докосне гърба му. – А аз се страхувах, че от всичкото това вдигане на гири...

– Недей! – сопна се Зуи и се дръпна рязко.

– Какво недей?

41. Произведението и авторът са измислени. – Б.

Той отвори домашната аптечка и сложи лопатката за кожички обратно в нишичката ѝ.

– Просто недей и толкоз. Недей да се възхищаваш от проклетия ми гръб – рече Зуи и затвори вратичката. Взе чифт къси чорапи от черна коприна, които висяха на закачалката за кърпи, и ги занесе до радиатора. Седна на него, въпреки че беше топъл или може би точно затова, и започна да се обува.

Мисис Глас изсумтя с известно закъснение.

– Да не се възхищавам от гръба ти... че аз го обожавам! – каза тя. Но беше засегната и дори мъничко оскърбена. Наблюдаваше го как си обува чорапите, а на лицето ѝ бе изписано смесено изражение – имаше и обида, и неудържимия интерес на човек, който дълги години се е грижил за скъсаните чорапи на семейството. После, изпусвайки една от най-звучните си въздишки, тя внезапно се изправи, мрачна и решена да изпълни дълга си, и зае мястото пред умивалника, което Зуи бе освободил. Първото ѝ явно мъченическо задължение бе да завърти кранчето на студената вода.

– Да беше се научил да слагаш капачките на нещата, когато си свършиш работата с тях – каза тя с пресилено заядлив тон.

Зуи я погледна от радиатора, където си слагаше жартиери на чорапите.

– По дяволите, трябва да се научиш да се оттегляш, когато свърши увеселението – каза той. – Наистина, Беси. Бих искал поне за една минута да остана ей тука сам... колкото и да ти звучи невъзпитано. Първо на първо, бързам. Трябва да бъда при Лесейдж в два и половина и бих искал преди това да свърша някои неща в града. Хайде, тръгвай сега... Нали нямаш нищо против?

Мисис Глас остави домакинските си задължения, за да го погледне и да му зададе един въпрос, който през изминалите години винаги бе дразнил децата ѝ.

– Няма ли да ядеш, преди да тръгнеш?

– Ще хапна нещо в града... Къде, по дяволите, ми е другата обувка? Тя нарочно го изгледа втренчено.

– Ще говориш ли със сестра си, преди да излезеш?

– Не знам, Беси – каза Зуи след явно колебание. – Хайде, престани да ме питаш за това, моля те. Ако имах нещо кой знае колко страотно за казване, щях да ѝ го кажа тая сутрин. Само престани да ме питаш все за това.

С една обува и завързана обувка той изведнъж запълзя на четири

крака и мушна ръка под радиатора.

– Ох, ето те и тебе, копеленце.

До радиатора имаше малко кантарче. Той седна на него с намерената обувка в ръка.

Мисис Глас го наблюдаваше как я обува. Все пак не остана да види завързането на връзките. Вместо това напусна банята. Но бавно. Движеше се малко тежко, което бе необичайно за нея, всъщност дори влачеше крака и това накара Зуи да се обърне. Той я погледна с явно внимание.

– Вече не знам какво става с вас, деца – каза вяло мисис Глас, без да се обръща. Тя спря до една закачалка и оправи кърпата на нея. – Едно време, когато всички бяхте малки и участвахте в програмата и тъй натаък, вие бяхте... умни и щастливи... и просто очарователни. Сутрин, обед и вечер. – Тя се наведе и вдигна от пода нещо, което много приличаше на дълъг и подозрително рус косъм. Направи малко отклонение от пътя си, за да отиде до кошчето за смет и каза:

– Каква е ползата да знаете толкова много и да ви сече акълът, щом не ставате по-щастливи от това. – С гръб към Зуи тя отново тръгна към вратата. – Най-малкото всички бяхте мили и любящи един към друг и беше удоволствие да ви гледа човек. – Тя отвори вратата, поклащайки глава. – Истинско удоволствие – каза мисис Глас и затвори вратата след себе си.

Като погледна към затворената врата, Зуи дълбоко си пое дъх и бавно го изпусна.

– Това се казва финална реплика, детко! – извика той след нея, но едва когато беше сигурен, че гласът му няма да я настигне по коридора.

Дневната на семейство Глас съвсем не беше готова за боядисване. Франи Глас лежеше заспала на кушетката, завита с вълнен шал, килимът, прострян от стена до стена, не беше нито сгънат, нито навит по краищата, а мебелите – явно цяло мебелно магазинче – все така заемаха своите статично-динамични места. Стаята нямаше внушителни размери дори според представите за един манхатънски апартамент, но струпалиите мебели биха могли да придадат уютност дори на залата за пиршества във Валхала⁴². Имаше роял „Стенуей“ (постоянно забравян отворен), три радиоапарата („Фрешман 1927“, „Стомбърг – Карлсон 1932“ и РСА – 1941), телевизор с двадесет и един инчов екран, четири големи грамофона (включително и „Виктрола 1920“ с фуния, цяла и невредима и обърната обратно), масички, поставки за списания в изобилие, маса за пинг-понг със съответна големина (милосърдно обърната и прибрана зад рояла), четири удобни стола, осем неудобни стола, аквариум за тропически рибки, съдържащ дванайсет галона вода (препълнен от всяка гледна точка и осветен от две четирийсетватови крушки), двойно кресло, кушетката, която заемаше Франи, два празни кафеза за птици, бюро от черешово дърво, комплект нощни лампи, настолни лампи и лампиони, които изникваха навсякъде като смрадлика сред претъпкания вътрешен пейзаж. Колони от библиотечни шкафчета, високи до пояс и строени покрай три от стените, рафтовете им – наблъскани до крайност и направо изкривени под тежестта на книгите: детски книжки, учебници, клубни издания, купени на старо, плюс още по-пъстър наплив от не толкова гъсто населените „крила“ на апартамента. „Дракула“ се намираше до „Пали за начинаещи“, „Малките съюзници край Сомат“⁴³ стоеше до „Мълнии от благозвучия“ на Емили Дикинсън, „Убийството на скарабея“⁴⁴ и „Идиот“ бяха заедно, „Нанси Дрю и скритата стълба“⁴⁵ лежеше върху „Страх и трепет“⁴⁶. Дори ако някоя решителна и необикновено храбра бояджийска бригада беше способна да се справи с шкафовете за книги, то стените зад тях като нищо биха накарали всеки уважаващ себе си занаятчия да върне профсъюзния си билет. От шкафовете за книги почти до тавана мазилката – шуплесто уеджудско синьо⁴⁷, там, където

42. В скандинавската митология чертог, в който се събират падналите в боя воители, за да пируват с Один. – Б. пр.

43. Детска книжка от С. У. Хейс. – Б. пр.

44. Детективен роман от Уилард Райт. – Б. пр.

45. Детска книжка от американската писателка Каролин Кийн. – Б. пр.

46. Произведение на Съорен Киркегор. – Б. пр.

47. Светъл оттенък на синьото (с този цвят е бил украсяван порцеланът на фирмата „Уеджуд“) – Б. пр.

се виждаше – бе почти изцяло закрыта с нещо, което много произволно би могло да се нарече „книжни тапети“, в смисъл на колекция от снимки в рамка, пожълтяла лична и официална кореспонденция, бронзови и сребърни декоративни чинии и разпиляна сбирщина от предмети, наподобяващи благодарствени грамоти и награди, с различна форма и големина; всички те удостоверяваха по един или друг начин внушителния факт, че от 1927 почти до края на 1943 година националната радиопрограма „Какво умно дете“ много рядко е била излъчвана без участието на едно (а по-често и на две) от седемте деца на семейство Глас. (Бъди Глас, който на трийсет и шест години бе най-възрастният жив участник в програмата, многократно споменаваше, че стените на бащиния му апартамент са нещо като визуален химн на детството в комерсиална Америка и на преждевременния пубертет. Той често изразяваше съжаление, че неговите посещения от провинцията са толкова малко на брой и толкова нарядко, и подчертаваше, обикновено впускайки се в безкрайни подробности, колко по-щастливи са неговите братя и сестри, които живеят в Ню Йорк или близо до него.) Проектът за декорацията на стените бе всъщност оригинално хрумване на мистър Лес Глас – осъществено с нескритата духовна подкрепа и с вечно премълчаваното официално одобрение на мисис Глас, – бащата на децата, бивш международен оперетен артист и несъмнено мечтателен, непоправим почитател на пищната стенна декорация на „Сардис“⁴⁸. Най-вдъхновеното постижение на мистър Глас като декоратор бе изложено точно зад и над кушетката, където сега малката Франи Глас спеше. Там в почти кръвосмесително съприкосновение седем албума с колажи, направени от изрезки от вестници и описания, бяха съединени за кориците и закачени направо на мазилката. Година след година те си стояха на стената явно за да бъдат прелиствани или изучавани както от стари близки приятели на семейството, така и от случайни посетители, а то се знае – и от някоя временна чистачка.

Заслужава да се спомене, че мисис Глас бе успяла рано сутринта да направи два символични жеста в полза на пристигащите бояджии. В дневната се влизаше или през коридора, или през трапезарията и на двата входа имаше остъклени двойни врати. Веднага след закуска тя бе махнала набраните копринени перденца от вратите. И по-късно, в един благоприятен момент, когато Франи се преструваше, че опитва пилешкия бульон, мисис Глас се бе покачила на первазите с пъргавината на

48. Ресторант между Бродуей и Осмо авеню, където се събират актьори. – Б. пр.

планинска коза и бе свалила тежките ленени завеси от трите прозореца.

Стаята имаше южно изложение. Частно девическо училище на четири етажа се издигаше точно на отвъдната страна на уличката – флегматична и на вид студено-анонимна сграда, която рядко се оживяваше преди три и половина следобед, когато децата от средните училища на Второ и Трето авеню идваха да играят на стъклени топчета или на ступбол по каменните стъпала. Апартаментът на семейство Глас бе на петия етаж – с един етаж по-висок от училищната сграда – и по това време слънцето светеше над училищния покрив право в оголените прозорци на дневната. Слънчевият блясък бе много немилостив към стаята. Не само мебелировката бе стара, направо некрасива и задръстена от спомени и чувства, но и самата стая в миналото бе служила като арена на безброй хоккейни и футболни (с тчове и спъване) мачове и краката на мебелите почти без изключение бяха очукани или повредени. Имаше дълбоки драскотини и по-нависоко, получени от доста внушително множество летящи предмети: торбички с боб, бейзболни топки, стъклени топчета, ключове за кьнки и дори в един забележителен случай от началото на трийсетте години от летяща порцеланова кукла без глава. Все пак слънцето бе най-немилостиво към килима. Някога той навярно е бил вишеночервен – и поне на светлината на лампа все още изглеждаше такъв, – но сега се отличаваше с няколко избелели петна с форма, близка до тази на задстомашната жлеза – всички те неромантичен спомен за цяла поредица от любими домашни животни. В този час на деня слънцето огряваше цялата стая така силно и безмилостно, че лъчите му биеха право в немигащото циклопско око на телевизора.

Мисис Глас, която се отдаваше на най-вдъхновените си и съдбоносни размишления пред отворените шкафове за спално бельо, бе настанила най-малкото си дете на кушетката върху розови перкалени чаршафи и го бе завила със светлосин кашмирен шал. Франи спеше на лявата си страна, с лице към облегалката на кушетката и към стената, а брадичката ѝ едва се докосваше до няколкото възглавнички, струпани до нея. Устните ѝ бяха леко присвити. Но лявата ѝ длан върху завивката бе не само свита, тя бе стисната в юмрук, пръстите бяха здраво склучени, палецът прибран между тях – сякаш на двадесет години бе преминала към мълчаливата самоотбрана с юмручета от времето на детската градина. И трябва да се отбележи, че при цялата си немилостивост към останалата част на стаята тук, на кушетката слънцето се държеше прекрасно. То грееше право върху косите на Франи, които бяха смолисто-черни, много красиво подстригани и за три дни измити три пъти.

Всъщност слънчевата светлина обливаше целия шал и само играта на топлите блестящи лъчи върху бледосинята вълна бе достойна за наблюдение.

Зуи, дошъл направо от банята, със запалена пура в уста, постоя доста дълго в долния край на кушетката, като първо се зае да напъха в панталона краищата на бялата риза, която бе облякъл, после закопча ръкавелите си, а след това просто стоеше и гледаше. Зад пурата той се мръщеше, сякаш поразителните светлинни ефекти бяха „произведени“ от кинорежисьор, чийто вкус му се виждаше малко или повече съмнителен. Въпреки удивителната изящност на чертите, възрастта и телосложението – облечен, той приличаше на млад, необикновено мършав балетмайстор, – не може да се каже, че пурата съвсем не му отиваше. Първо, защото всъщност носът му не беше много малък. Второ, явно си личеше, че за Зуи пурите не бяха младежка прищявка. Той пушеше пури, откакто бе навършил шестнайсет години, и то редовно по десетина на ден, а на осемнайсет бе преминал на скъпите „Пенатела“.

Масичка от вермонтски мрамор, правоъгълна и доста дълга, бе поставена много близко успоредно на кушетката. Зуи внезапно отиде до нея. Той отмести сребърна табакера, пепелник и един брой на „Харпърс Базар“, после направо седна върху тясната и студена мраморна повърхност, с лице към Франи, почти надвесен над нея. Хвърли поглед към юмручето върху шала, после съвсем нежно, с пура в ръка я хвана за рамото.

– Франи – каза той, – Франсес. Хайде, детко. Хайде да не си прахосваме най-хубавото време от деня тука... Хайде, детко.

Франи се стресна и се събуди – всъщност подскочи, сякаш някой бе друснал силно кушетката. Надигна се на лакът.

– Брей! – каза Франи и присви очи срещу утринното слънце. – Защо е толкова слънчево? – Тя почти не забеляза присъствието на Зуи. – Защо е толкова слънчево?

Зуи я наблюдаваше доста внимателно.

– Аз нося слънце със себе си, детко, където и да ида.

Франи, все още примигвайки, се втренчи в него.

– Защо ме будиш? – попита тя. Все още беше много отпусната от съня, за да се ядоса, но явно долавяше вече, че тук има нещо несправедливо.

– Ами... ето какво. Ние с брат Анселмо получихме нова енория. В Лабрадор, разбираш ли. И се питахме дали няма да ни дадеш благословията си преди...

– Брей! – каза отново Франи и сложи длан на темето си. Късата ѝ модерна прическа се бе запазила отлично след съня. Тя имаше път по средата – за най-голямо удоволствие на страничния наблюдател.

– Ох, сънувах ужасен сън – каза тя. Понадигна се и с една ръка прибра реверите на пеньоара си. Носеше ушит по поръчка пеньоар от плътна коприна, бежов, с красива бродерия – розови чайни розички.

– Разказвай – рече Зуи и дръпна от пурата. – Аз ще ти разгадая съня.

Тя потрепери.

– Беше направо ужасно. Злокобно. Никога през живота си не съм сънувала такъв злокобен кошмар.

– Злокобен, а? Това е много интересно. Много показателно. Имах страшно интересен случай в Цюрих преди няколко години... една млада особа, много прилича на тебе...

– Млъкни за малко или ще го забравя – каза Франи. Тя се взря жадно в пространството, както правят любителите на кошмари. Под очите ѝ имаше кръгове и други по-неуловими признаци, характерни за едно силно разстроено младо момиче, но въпреки това никоой не би пропуснал да забележи, че тя е първокласна красавица. Кожата ѝ беше хубава, а чертите на лицето – изящни и много изразителни. Очите ѝ имаха почти същия поразително син цвят като очите на Зуи, но бяха по-раздалечени, каквито несъмнено трябва да бъдат очите на една сестра – тъй да се каже, човек не можеше да откъсне поглед от тях. Преди около четири години, когато тя завърши интерната, брат ѝ меланхолично бе предсказал, докато тя му се усмихваше от трибуната на абитуриентите, че Франи по всяка вероятност някой ден ще се омъжи за човек със суха кашлица. Значи и това бе изписано на лицето ѝ.

– О, боже, сега си спомням! – каза тя. – Беше направо злокобно. Бях на някакъв плувен басейн и цял куп хора все ме караха да се гмуркам на дъното за една кутия кафе „Медалия Д'Оро“. Щом изплувах на повърхността, те пак ме принуждаваха да се гмурна. Аз плачех и повтарях на всички: „Вие имате бански костюми. Защо не се гмурнете и вие?“ Но те само се смееха и правеха едни такива ужасно ехидни забележчици, и аз пак се гмурках. – Тя отново потрепери. – Онези две момичета от нашата спалня бяха там. Стефани Лоуган, а пък другата почти не я знам... всъщност аз ужасно я съжалявам, защото има такова идиотско име. Шарън Шърман. И двете държаха едно голямо гребло и все се опитваха да ме ударят, щом изплувах на повърхността. – За миг Франи закри очите си с ръце. – Брей! – Тя разтърси глава и продължи. – Единственият

човек, чието присъствие имаше някакъв смисъл в тоя сън, беше професор Тъпър. Искам да кажа, той беше единственият човек, за когото знам, че ме ненавижда.

– Ненавижда те, а? – Зуи сложи пурата в устата си и бавно я завъртя с пръсти, като гадател на сънища, който още не е събрал всички факти около съответния случай. Изглеждаше много доволен. – Защо те ненавижда? – попита той. – Няма нужда да ми казваш всичко, ти разбираш, че...

– Ненавижда ме, защото ходя на тоя шур религиозен семинар, дето той го води, и никога не мога да си наложа да му се усмихна, когато се прави на очарователен и на страхотен оксфордски възпитаник. Той е пратен от Оксфорд на разменни начала или нещо такова и е просто един ужасно тъжен, стар и самодоволен фукльо с буйна вълниста бяла коса. Мисля, че ходи в мъжката тоалетна и нарочно си я разрошва, преди да влезе в час... наистина. Не е във възторг от предмета си. От собствената си персона да. От предмета си не. Това щеше да е нормално... искам да кажа, че нямаше да е нищо особено... обаче той непрекъснато подхвърля идиотски намеци, че бил Личност, Осенена от Божията Благодат, и че ние сме били много щастливи деца, защото той е дошъл в страната ни. – Франи направи гримаса. – Единственото нещо, което върши с някакъв ентузиазъм, когато не се фука, разбира се, е да поправя някого от нас, ако той каже, че нещо е на санскрит, когато то всъщност е на пали. Просто знае, че не мога да го понасям! Трябва да видиш какви физиономии му правя, когато не ме гледа.

– И какво правеше той на плувния басейн?

– Там е работата! Нищо! Абсолютно нищо! Просто се въртеше там, усмихваше се и наблюдаваше. Той беше най-лош от всички.

Зуи я погледна през дима на пурата си и каза безстрастно:

– Изглеждаш ужасно. Известно ли ти е?

Франи се втренчи в него.

– Можеше цял ден да си седиш на мястото, без да ми го казваш – заяви тя. И добави натъртено: – Само не се захващай с мен рано сутрин по никое време, моля те. Сериозно ти говоря.

– Никой не се е захващал с теб, детко – каза Зуи с най-безизразния си тон. – Ти просто изглеждаш ужасно и това си е. Защо не хапнеш нещо? Беси каза, че имаме пилешки бульон и...

– Ако още някой ми спомене пак за пилешки бульон...

Но Зуи вече бе насочил вниманието си другаде. Той гледаше надолу към обления от слънцето шал, там, където покриваше глезените и

прасците на Франи.

– Кой е това? Да не е Блумбърг? – Посегна с пръст и нежно побутна една голяма и странно подвижна издутина под шала. – Блумбърг? Ти ли си?

Издутината се размърда. Сега и Франи гледаше натам.

– Не мога да се отърва от него. Направо е луд по мене – каза тя.

Подтикнат от търсещите пръсти на Зуи, Блумбърг внезапно се протегна и започна да си пробива път към свободното пространство на Франиния скут. В мига, когато непривлекателната му глава се появи на дневна светлина, на слънчева светлина, Франи го хвана за предните лапи и го повдигна на подходящо разстояние за интимен поздрав.

– Добро утро, мили Блумбърг! – каза тя и го целуна горещо между очите. Той премигна с отвращение. – Добро утро стар, дебел, миризлив котарако. Добро утро, добро утро, добро утро.

Тя го обсипа с целувки, но това не събуди у него ответна вълна на нежност. Той направи неумел и доста буен опит да докопа ключицата на Франи. Беше много едър сив кастриран котарак на ивици.

– Нали е любвеобилен? – възхити му се Франи. – Никога не е бил толкова любвеобилен.

Тя погледна към Зуи, сигурно чакаше неговото одобрение, но лицето му зад пурата не изразяваше нищо.

– Погали го, Зуи! Виж колко е сладичък. Погали го.

Зуи протегна ръка и погали извития гръб на Блумбърг веднъж, дважд, после се отказа, стана от масичката и криволичейки, прекоси дневната, за да стигне до рояла. Широко отворен, с цялата си стенуейска чудовищност, роялът стоеше обърнат към Франи, столчето бе точно срещу нея. Зуи седна на столчето и погледна с прекален интерес към нотния свитък на попитъра.

– Има толкова бълхи, че дори не е смешно – каза Франи. Тя се борееше с Блумбърг, опитвайки се да го задържи в покорната поза на домашна котка. – Снощи му намерих четиринайсет бълхи. Само от едната страна. – Тя здраво притисна хълбоците на Блумбърг надолу и погледна Зуи.

– А как е сценарият? – попита тя. – Получи ли го най-после или какво?

Зуи не отговори.

– Боже господи! – каза той, като все още гледаше нотите на попитъра. – Кой е извадил това? – Нотният свитък носеше заглавие „Не бъди лоша, малката“. Беше най-малко отпреди четиридесет години. На

корицата имаше репродукция с цвят на сепия – мистър Глас с цилиндър и фрак, мисис Глас – също. Те се усмихваха ослепително на камерата, и двамата леко приведени напред, широко разкрасени, опрели ръце на бастунчета.

– Какво има? – попита Франи. – Не мога да видя.

– Беси и Лес. „Не бъди лоша, малката“.

– О-о-о – нервно захихика Франи. – Снощи Лес се отдаде на спомени. Искаше да ми помогне. Той си мисли, че ме боли стомахът. Извади и последния нотен лист от архивите си.

– Интересно как така се озовахме в тая проклета джунгла, от „Не бъди лоша, малката“, та чак дотук. Ти да имаш представа?

– Не. Но съм се опитвала да разбера – каза Франи. – Как беше сценарият? Дойде ли? Ти каза, че някой си мистър Лесейдж или как му беше името щял да го остави на портiera, преди да...

– Получих го, получих го – отвърна Зуи. – Не ми се ще да говорим за него.

Той сложи пурата в устата си и започна да свири мелодията на една песен, наречена „Мечокът“, която доста шумно бе дошла на мода навремето и явно бе излязла от мода, преди Зуи да се е родил.

– Не само че го получих, ами и Дик Хес ми се обади към един часа снощи... точно след нашето малко скандалче, и ме помоли да се срещнем на чашка, това копеле. Отгоре на всичко в „Сан Ремо“. Той сега открива Вилидж. Боже всемогъщи!

– Не блъскай клавишите – каза Франи, като го наблюдаваше. – Аз ще ти бъда диригент, ако смяташ да стоиш там. Слушай първата ми команда. Не блъскай клавишите.

– Първо на първо, той знае, че не пия. Второ на второ, знае, че съм роден в Ню Йорк и че ако има нещо, което не мога да понесам, това е атмосферата му. Трето, той знае, че живея на другия край на света, мамка му. И четвърто, три пъти му казах, че съм по пижама.

– Не блъскай клавишите – изкомандува Франи, като галеше Блумбърг.

– Но не, той не можел да чака. Трябвало да ме види веднага. Странно важно било. Няма ло майтап. Бъди добро момче поне веднъж в живота си, скочи в някое такси и хайде с мен.

– А ти? Не блъскай и капака. Това е втората ми...

– Разбира се, че отидох! Никаква воля нямам, по дяволите – каза Зуи. Той затвори припряно капака на пианото, но без да го блъска. – Моята беда е, че нямам вяра на никакви провинциалисти, дошли в Ню

Йорк. Не ме интересува от колко време, дявол ги взел, са тука. Все ме е страх, че или ще ги смачка нещо, или ще ги набият, докато откриват някое американско ресторантче на Второ авеню. Или бог знае какво. – Той мрачно издуха струя цигарен дим към корицата на „Не бъди лоша, малката“. – Та аз отидох там. И ето ти го нашия Дик. Толкова закъсал, така паднал духом, пълен с такива страхотни новини, че не може да чака. Седи до масата със сини джинси и ужасно спортно сако. Демойнският⁴⁹ провинциалист, депортиран в Ню Йорк. Можех да го убия, кълна се в бога. Каква нощ. Седях там цели два часа, докато той ми обясняваше какво надутото копеле съм аз и от какво семейство на неврастеници и ненормални феномени произхождам. После, като ме разнищи до край – и мен, и Бъди, и Сиймор, макар че и двамата никога не ги е виждал – и като стигна до задънена улица, защото не можеше да реши дали до края на вечерта да е нещо като нахакана Сидони Колет⁵⁰, или Томас Улф⁵¹ в скритен вид, изведнъж измъкна изпод масата онова страхотно дипломатическо куфарче с монограм и ми бутна в ръцете новичък сценарий. – Той махна с ръка, сякаш искаше да сложи край на въпроса. Но жестът бе прекалено нервен и Зуи прекалено бързо стана от столчето. Пурата беше в устата му, ръцете – в джобовете. – Години наред съм си запушвал ушите и съм оставял Бъди да се изприказва на актьорска тема. Боже господи, какви неща можех да му надрънкам за Писателите, които съм Познавал.

Той постоя разсеяно, после взе да обикаля безцелно наоколо. Спря пред „Виктролата“, втреничи празен поглед в нея и за собствено удоволствие изляя два пъти във фунията й. Франи, която го наблюдаваше, се опита да се засмее, но той продължи нататък. Пред аквариума с тропическите рибки, който бе покачен върху радиоапарата марка „Фрешман – 1927“, внезапно спря и извади пурата от устата си. Надникна вътре с явен интерес.

– Черните ми молинезии измират ли, измират – каза Зуи и машинално посегна към съда с храна за рибки.

– Беси ги нахрани тая сутрин – предупреди го Франи. Тя продължаваше да гали Блумбърг, да го насилва да се приспособи към сложния и труден свят извън топлия шал.

– Те май умират от глад – каза Зуи, но дръпна ръка от храната за рибки. – Ей тоя приятел има много измъчен вид. – Той почука с нокът

49. Де Мойн е столицата на щата Айова. – Б. пр.

50. Сидони Габриел Колет (1873–1938) – френска писателка. – Б. пр.

51. Томас Улф (1900–1938) – известен американски писател. – Б. пр.

по стъклото. – Имаш нужда от малко пилешки бульон, детко.

– Зуи – каза Франи, за да привлече вниманието му върху себе си. – Как стоят нещата? Имаш два нови сценария. Какъв е оня, дето Лесейдж е пратил с такси?

Зуи продължи да гледа втренчено рибките. После във внезапен, но явно неударим порив се просна по гръб на килима.

– В оня сценарий, дето го прати Лесейдж, аз съм Рик Чалмърс в една салонна комедия на нравите от 1928 година, взета направо от каталога на Френч.⁵² Единствената разлика е, че е страхотно модернизирана с много жаргон на тема комплексите и задръжките на модерния човек, които авторът е изучил добре благодарение на психоаналитика си.

Франи погледна към онова, което се виждаше от него. Само подметките и токовете на обувките му.

– Ами сценария на Дик? – попита тя. – Прочете ли го вече?

– В сценария на Дик аз съм Бърни, чувствителен млад пазач в метрото, играя в най-смелия, най-безподобния телевизионен спектакъл, за който си чувала, дявол да го вземе.

– Наистина ли? Наистина ли е хубав?

– Не казах хубав, казах смел. Нека да сме наясно, детко. На сутринта след първото представление всички ще се тупат един друг по гърба в необуздан порив на взаимно възхищение. Лесейдж. Хес. Померой. Продуцентите. Цялата храбра шайка. Всичко ще започне днес следобед. Ако не е започнало вече. Хес ще отиде в кабинета на Лесейдж и ще му каже: „Мистър Лесейдж, сър, имам нов сценарий, в който се разправя за един чувствителен млад пазач на метрото, дето просто пращи от смелост и почтеност. И аз зная, сър, че след нежните и трогателни сценарии вие най-много обичате сценарии, в които има смелост и почтеност. А този, сър, пращи и от двете. Пълен е с космополити. Той е сантиментален. Силен е точно където трябва. И точно когато проблемите съвсем налягат чувствителния пазач, разбиват вратата му в Човечеството и в Малкия човек, деветгодишната му племенница си идва от училище и тъкмо навреме му поднася малко хубава шовинистка философия, наследена чак от израсналата в пущинаците съпруга на Андрю Джаксън⁵³ и достигнала до нас чрез потомството и средното училище. Няма грешка, сър! Всичко това е толкова земно, просто, фалшиво, толкова познато и банално, че може да бъде обикнато дори от нашите лакоми, нервни, неуки

52. Вероятно се има предвид един от каталозите на фирмата „С. Френч и син“⁴. – Б. пр.

53. Съпругата на американския президент Андрю Джаксън (1767–1845) била дъщеря на един от първите заселници в Северна Каролина. – Б. пр.

продуценти.“ – Зуи внезапно се надигна и седна. – Току-що се окъпах, а пък се потя като прасе – отбеляза той. Изправи се на крака, като хвърли, сякаш против волята си, мълниеносен поглед към Франи. Понечи да извърне очи, но вместо това я погледна по-внимателно. Със сведена глава, тя бе приковала очи в скута си и продължаваше да гали Блумбърг. Но имаше и нещо ново. – О! – възкликна Зуи и се приближи до кушетката; явно си търсеше белята. – Устните на мадам се движат. Молитвата напират. – Франи не вдигна очи. – Какво правиш, дявол да го вземе? Търсиш спасение от моето нехристиянско отношение към масовото изкуство ли?

Франи вдигна поглед и поклати глава, като премигваше. Усмихна му се. Устните ѝ продължаваха да шепнат нещо.

– Само не ми се усмихвай, моля ти се – каза Зуи с равен глас и мигом се оттегли. – Сиймор все ми се усмихваше. Тая къща е тъпкана с веселяци. – Пред един от шкафовете той спря и без нужда подравни няколко книги. Отиде до средния еркерен прозорец, където имаше канапенце, поставено до бюрото от черешово дърво – там мисис Глас си правеше сметките и пишеше писма. Той обърна гръб на Франи и се загледа навън, с ръце в джобовете и с пура в устата. – Знаеш ли, че мога да замина за Франция да се снимам в един филм? – попита той с раздранителен тон. – Казах ли ти го?

Франи погледна гърба му с интерес.

– Не, не си ми казал. Сериозно ли говориш? Какъв филм?

Загледан в чакъления покрив на училището от другата страна на улицата, Зуи отвърна:

– О, това е дълга история. Пристигнал някакъв френски субект и чул за албума, дето го правихме с Филип. Преди няколко седмици обядвахме с тоя французин. Истински мошеник, ама е някак си приятен и е явно на мода там точно сега. – Той сложи крак на еркерното канапенце. – Обаче нищо не е сигурно... с тези типове не можеш да бъдеш сигурен... Но си мисля, че почти го навих да направим филм по романа на тоя Ленорманд. Бях ти го изпатил.

– Да! О, това е вълнуващо, Зуи. Ако заминеш изобщо, кога мислиш, че ще бъде?

– Не е вълнуващо. Точно там е работата. Ще бъде удоволствие да работя, вярно. За бога, така е. Но дяволски мразя да напускам Ню Йорк. Ако искаш да знаеш, аз мразя всички така наречени творци, дето се качват на разни кораби. Пет пари не давам за причините. Тук съм роден. Тук съм ходил на училище. Тук са ме блъскали с кола – два пъти на

една и съща проклета улица. За бога, не е моя работа да играя в Европа.

Франи се втренич унесено в белия му поплинен гръб. Но устните ѝ продължаваха безмълвно да редят думи.

– Ами щом мислиш така, тогава защо ще заминаваш? – попита тя.

– Защо ще заминавам ли? – каза Зуи, като продължи да гледа навън.

– Най-вече заминавам, защото ми дойде до гуша да ставам разярен сутрин и да си лягам разярен вечер. Заминавам, защото осъждам всяко бедно покварено копеле, което познавам. Това само по себе си не ме притеснява особено. Поне като съдя, съдя от първата дума и знам, че като нищо ще плащам за всяка присъда, дето издавам, рано или късно, по един или друг начин. Но, боже господи, има нещо, което правя с настроението на хората от тоя град и повече не мога да се гледам спокойно. Ще ти кажа точно какво правя. Карам всички да чувстват, че не им се върши истински хубава работа, ами само искат да свършат нещо, което ще се хареса на познатите им – критиците, продуцентите, публиката, дори учителите на децата им. Ето какво правя. Това е най-лошото.

Загледан в училищния покрив, той се намръщи, после с връхчетата на пръстите бръсна няколко капки пот от челото си. Франи каза нещо и той мигом се обърна.

– Какво? – попита Зуи. – Не чувам.

– Нищо. Казах „о, боже“.

– Защо „о, боже“?

– За нищо. Не се нахвърляй така върху мен, моля те. Размишлявах, това е всичко. Само да ме беше видял в събота. Говориш ми, че разваляш настроението на хората. Аз направо изпортих целия ден на Лейн. Не само че се заяждах непрекъснато, ами нали бях отишла за един хубав, задушевен, нормален и както се предполага – приятен футболен мач, но каквото и да кажеше Лейн, или веднага се нахвърлях върху него, или му противоречах, или... просто не знам... направо изпортих всичко. – Франи поклати глава. Тя продължаваше да гали Блумбърг, но разсеяно. Изглежда, той беше в центъра на вниманието ѝ. – Просто не можех да си запазя собственото мнение за себе си. Беше направо ужасно. Още в секундата, когато го видях на спирката, започнах да се заяждам и заяждам с него за всичките му мнения и вкусове... и направо за всичко. Ама за всичко. Беше написал едно съвсем безвредно, хилаво репортажче за Флобер, с което беше толкова горд, и искаше да ми го прочете, ама на мен просто ми се видя толкова снизходително и снобско, че можех само... – тя млъкна. А Зуи, който се бе засилил към нея, я погледна с присвити очи. Беше още по-бледа, още по-измъчена, отколкото след

събуждането. – Цяло чудо е, че не ме уби на място. Направо щях да го поздравя за това.

– Вече ми го каза снощи. Тая сутрин не ми трябва изветрели спомени, детко – рече Зуи и се върна към гледката през прозореца. – Първо на първо, много се лъжеш, като се оплакваш от хората и от нещата, вместо от себе си. И двамата се лъжем. Аз правя същото, щом стане въпрос за телевизията... това ми е ясно. Обаче е погрешно. Ние сме виновните. Непрекъснато ти повтарям това. Защо толкова бавно загреваш, а?

– Аз не загревам бавно, но ти непрекъснато...

– Ние сме си виновни – повтори Зуи, без да обръща внимание на думите ѝ. – Ние сме манияци и това си е. Тези две копелета ни пипнаха хубавичко и раничко и ни направиха ненормални, с ненормални представи, това е. Ние сме като татуираната жена⁵⁴ и никога няма да имаме и минутка покой, до края на живота си, докато не татуираме всичко живо. – Посмръщил лице, той приближи пурата до устните си и дръпна от нея, но тя бе угаснала. – Отгоре на всичко – продължи той веднага – имаме си и комплексите на „Умното дете“. Не сме успели изобщо да напуснем проклетия ефир. Нито един от нас не е успял. Ние не говорим, ние ораторстваме. Ние не беседваме, ние тълкуваме. Поне аз го правя. Щом се намеря в една стая с някой, дето има нормален брой уши, аз на минутата се превръщам в проклет наблюдател или в човешко подобие на игла за шапка. Царят на Скучаещите. Да вземем снощи например. В „Сан Ремо“. Непрекъснато се молах Хес да не вземе да ми разправя сюжета на новия си сценарий. Дяволски добре знаех, че има такъв. Дяволски добре знаех, че няма да изляза оттам без новия сценарий, та да си го занеса въкъщи. Но аз непрекъснато се молах той да ми спести едно предварително словесно представление. Хес не е тъп. Знае, че не мога да си държа устата затворена. – Зуи изведнъж рязко се обърна, без да сваля крак от канапенцето, и взе, направо грабна рекламния кибрит от бюрото на майка си. Извърна се отново към прозореца и към училищния покрив и отново сложи пурата в устата си, но веднага я извади. – Да върви по дяволите! Толкова е тъп, че да ти се пръсне сърцето, като го гледаш. Той е като всички други в телевизията. И в Холивуд. И в Бродуей. Смята, че всичко сантиментално е нежно, всичко брутално е късче реализъм и всичко, което завършва с физическо насилие, е законна кулминация на нещо, което дори не е...

54. Традиционен експонат от панаирите и цирковете. – Б. пр.

– Каза ли му това?

– Разбира се, че му го казах! Току-що ти разправях, че не мога да си държа устата затворена. Разбира се, че му го казах! Оставих го да си седи там и да си мисли, че е по-добре да умре. Или един от нас да умре... страшно се надявам, че това ще бъде аз. Беше типична финална сцена за „Сан Ремо“.

Зуи си свали крака от канапенцето. Обърна се, едновременно напрегнат и разтревожен, дръпна креслото и седна. Запали отново пурата си, после се прегърби притеснено и опря лакти на бюрото от черешово дърво. Зад маситилницата се виждаше един предмет, който служеше на майка му за преспание – малка стъклена топка, в която имаше снежен човек с цилиндър, монтирана върху черна пластмасова поставка. Зуи я взе, разклати я и застина, явно наблюдавайки снежния вихър.

Франи гледаше към него, заслонила очите си с длан. Той седеше сред най-големия сноп слънчева светлина в стаята. Ако искаше да го гледа продължително, тя можеше да промени позата си, но щеше да обезпокои Блумбърг, който явно бе заспал в скута ѝ.

– Наистина ли имаш язва? – попита изведнъж тя. – Майка каза, че имаш язва.

– Да, имам язва, за бога. Това е Калиюга⁵⁵, детко. Железният век. Всеки, който е минал шестнайсетте и няма язва, е проклет шпионин. – Той разгърси още по-силно снежния човек. – Смешното е, че Хес ми харесва. Или поне, ми харесва, когато не ми натрапва артистичната си мизерия. Той поне носи ужасни вратовръзки и смешни костюми с подпльнки на раменете сред цялата тази бързлива, свръхконсервативна, свръхконформистка лудница. И ми харесва неговата суетност. Толкова е надут, тоя шур копелдак, че е направо унижително за него. Всъщност той смята, че телевизията е достойна за неговото присъствие и за неговия голям, неподобен талант... което е безумно унижително, ако имаш сили да си го помислиш. – Той втренчи поглед в стъклената топка и зачака снежната буря да поутихне. – В известен смисъл аз донякъде харесвам и Лесейдж. Всичко, което той притежава, е най-доброто: самото му, двукаютната му яхта, бележките на сина му, който е в Харвард, електрическата му самообръсначка, всичко. Веднъж ме покани у тях на обяд и ме спря на прага, за да ме попита дали си спомням за покойната Каръл Ломбард⁵⁶ от киното. Предупреди ме, че ще бъде потресен, като се

55. Според индуизма четвъртият, последен период от постоянно повтарящия се цикъл на създаване и гибел на света, който непосредствено предшества неговия окончателен край. – Б. пр.

запозная с жена му, тя била луда по Каръл Ломбард. Сигурно ще го харесвам за това нещо, докато съм жив. Жена му всъщност се оказа една наистина досадна, едрогърдеста блондинка с малко арабски тен.

Зуи рязко се обърна към Франи, защото бе казала нещо.

– Какво? – попита той.

– Да! – повтори Франи, бледа, но сияеща, а явно и обречена да харесва мистър Лесейдж до края на дните си.

Зуи продължи да пуши мълчаливо.

– Това, което ме притеснява толкова, когато става въпрос за Дик Хес – каза той, – което ме натъжава толкова или ме вбесява, или каквото и, по дяволите, да изпитвам, е, че първият му сценарий за Лесейдж беше доста добър. Всъщност – почти добър. Той беше и първият, по който снимахме филм... мисля, че не си го гледала, ти беше в училище или нещо такова. Аз играех млад фермер, който живее с баща си съвсем усамотено. Момчето си въобразява, че мрази земеделието, те едва могат да свържат двата края, тъй че когато бащата умира, то продава добитъка и прави страхотни планове да отиде в големия град, за да си изкарва прехраната там. – Зуи взе пак снежния човек, но не го разклати, а само го завъртя върху поставката. – Имаше някои хубави места в тоя сценарий. След като продавам кравите, аз все ходя на пасището да ги търся. После излизам на прощална разходка с момичето си, точно преди да замина за големия град, и неволно я водя към пустото пасище. По-късно отивам в големия град и си намирам работа, обаче си прекарвам цялото свободно време, като вися по кланиците. Накрая има много натоварено движение по главната улица, една кола завива наляво и се превръща в крава. Аз хуквам след нея точно когато сменят светлините и съм блъснат... зашеметен. – Той разклати снежния човек. – Сигурно не беше нещо, дето да не можеш да го гледаш, докато си режеш ноктите на краката, но поне не ти се ще да се измъкнеш от студиото веднага след репетицията и да си идеш къщи. Поне беше достатъчно свежо и си беше негово, и не принадлежеше към никое банално течение в киноизкуството. По дяволите, иска ми се той да си иде къщи и да се зареди пак. По дяволите, иска ми се всички да си идат къщи. До смърт ми е омръзнало да играя ролята на моралиста в живота на другите. Господи, трябва да видиш Хес и Лесейдж, когато говорят за ново представление. Или за ново, каквото и да било. Щастливи са като в кочина, докато се появя аз. Чувствам се като онези мрачни копелета от любимия на Сиймор „Чжуан

Цзи⁵⁷, с които плашат всичко живо. „Пазете се, когато така наречените мъдrecи излизат с куцукане на сцената.“ – Той седеше неподвижно и наблюдаваше как кръжат снежинките. – Понякога ми идва да легна и да умра.

В този момент Франи гледаше едно огряно от слънцето избеляло петно на килима близо до пианото, устните ѝ усилено мърдаха.

– Не можеш да си представиш колко е смешно – каза тя. Гласът ѝ лекичко потрепера и Зуи погледна към нея. Бледността ѝ изпъкваше още повече, защото тя не носеше червило. – Това, което казваш, ми напомня за всичко, което аз казах на Лейн в събота, щом той взе да ми играе по нервите. Сред ония ми ти картините, охлюви и какво ли не. Същност ние с теб се тревожим не за едни и същи неща, но са горе-до-лу от същия род и причините са същите. Поне на такова ми прилича.

Точно в този миг Блумбърг се надигна в скута ѝ и по-скоро като куче, отколкото като котка взе да се върти, за да се намести по-удобно. Разсеяно, и все пак като добър наставник, тя сложи ръце на гърба му и продължи да приказва. – Направо стигнах до положение да си говоря сама като лунатичка. Казах си: ако чуя от теб още една заядлива, дребнава, неуместна дума, Франи Глас, ние с теб сме свършени... ама свършени. И известно време не бях чак толкова лоша. Цял месец, когато някой ми кажеше нещо много снобско и лицемерно или адски нафукано и от тоя род, поне си мълчах. Ходех на кино или стоях в библиотеката по всяко време, или пишех като луда писмени работи за комедията на Реставрацията и тям подобни – поне за известно време имах удоволствието да не чувам собствения си глас. – Тя поклати глава. – После, една сутрин – бам! – и започнах отново. Не знам защо не спях цяла нощ, а имах час по френска литература в осем, тъй че накрая просто станах, направих си кафе, а по-късно се разходих из колежа. Най-много ми се искаше да покарам колело, но се страхувах, че всичко живо ще ме чуе, като го вземам от стойката... все пада нещо... тъй че отидох във факултета по литература и седнах вътре. Седях дълго в една стая, най-накрая станах и изписах черната дъска с цитати от Епиктет⁵⁸. Изписах едното ѝ крило от край до край, направо не очаквах, че знам толкова много цитати. Слава богу, изтрих всичко, преди да почнат да влизат другите. Обаче това, си беше чиста детинщина... Епиктет би ме намразил, но... – Франи се поколеба. – Не знам. Мисля, че просто ми се искаше да видя името на

57. Чжуан Цзи (ок. 369–286 г. пр.н.е.) – китайски философ, автор на трактата „Чжуан Цзи“, написан под формата на кратки новели, притчи и диалози. – Б. пр.

58. Епиктет (ок. 50 – ок. 140 г.) – римски философ. – Б. пр.

някой добър човек, написано на черна дъска. Както и да е, от това се навих отново. Заяждах се цял ден. Заяждах се с професор Фалън. Заяждах се с Лейн, докато говорехме по телефона. Заяждах се с професор Тъпър. Ставах все по-лоша и по-лоша. Дори започнах да се заяждам с моята съквартирантка. О, боже, бедничката Бев! Хващах я, че ме гледа така, сякаш се надява най-после да се изнеса от стаята и да оставя някоя по-нормална и приятна личност да се настани там, та да има мъничко спокойствие. Направо бях ужасна! И най-лошото беше, че знаех каква досадница съм, как измъчвам хората, дори ги оскърбявам... но просто не можех да спра. Просто не можех да престана да се заяждам! – С доста разсеян вид тя млъкна колкото да притисне надолу мърдащите задни части на Блумбърг. – Все пак най-лошото беше на лекции – заяви тя решително. – Тогава бях най-ужасна. Всъщност научих си и не можех да се откажа, от мисълта, че колежът е още едно затъпяващо идиотско място, предназначено „за тогава, който събира имане за себе си, а не богатее в Бога“ и от тоя род. Божичко, искам да кажа, че имането си е имане. Какво значение има дали е пари, или собственост, или култура, или най-обикновени знания? За мен няма никаква разлика, ако махнеш фасадата... и все още мисля така! Понякога ми се струва, че знанието – във всеки случай, когато се превърне в самоцел – е най-лошо от всичко. Най-непростимо, сигурна съм. – Без всякаква причина тя нервво отметна косите си назад. – Мисля, че всичко това нямаше да ме потиска чак толкова, ако поне от време на време... от време на време... се явяваше по някой малък любезен, небрежен намек, че знанието би трябвало да ни прави по-мъдри, че ако не е така, учението е просто отвратително губене на време. Но никога не се явява такова нещо! Да си чул някой в някой колеж да загатне, че целта на учението е мъдростта. Едва ли си чувал да споменават думата мъдрост! Искаш ли да ти кажа нещо смешно? Искаш ли да чуеш нещо наистина смешно? За почти четири години в колежа... това си е самата истина... за почти четири години в колежа само веднъж си спомням да съм чула думата мъдрост, и то в първи курс, в час по политическа икономия. И знаеш ли как беше употребена? Отнасяше се за някакъв приятен, стар, заслужил, тъп политик, който натрупал пари на борсата и после отишъл във Вашингтон, та да стане съветник на президента Рузвелт. Ама честна дума! За почти четири години в колежа! Не казвам, че така се случва с всички, но толкова се разстройвам, като си го помисля, че ми идва да умра. – Гласът ѝ секна и тя отново се посвети на нуждите на Блумбърг. Устните ѝ бяха почти толкова бледи, колкото и лицето. И съвсем лекичко напукани.

От доста време Зуи я гледаше втренчено.

– Искам да те питам нещо, Франи – рече внезапно той. Обърна се отново към бюрото, намръщи се и разклати стъклената топка. – Какво си мислиш, че правиш с тая молитва? Това се опитвах да разбера снощи. Преди да ми кажеш да се махам. Говориш за събиране на имане – пари, имущество, култура, знания и тъй нататък, и тъй нататък. Като продължаваш да се молиш – хайде, само ме остави да довърша, – като продължаваш да се молиш, не се ли опитваш да събираш един вид имане? Нещо, което е точно толкова достъпно, колкото и всички тези далеч по-материални неща. Или разликата е там, че става въпрос за молитвата? Искам да кажа, нима за тебе цялата разлика на света е в това къде човек трупа имането си – от тази страна или от другата. Там, където крадците не могат да проникнат и тъй нататък? В това ли е разликата? Само за секунда... поне почакай да свърша, моля те. – Той поседя мълчаливо, като наблюдаваше малката виелица в стъклената топка. – Има нещо в начина, по който си се захванала с тая молитва и от него направо ме втриса, ако искаш да знаеш истината. Мислиш си, че се мъча да те накарам да се откажеш от нея. Не знам дали го искам, или не... въпросът е спорен, по дяволите, но би ли могла да ми разясниш какви, дявол да го вземе, са ти мотивите. – Той се поколеба, но не достатъчно дълго, за да може Франи да го прекъсне. – От гледна точка на елементарната логика, за мен въобще няма видима разлика между човека, лаком за материални богатства... или дори за интелектуални богатства... и онзи, който е лаком за духовни богатства. Както казваш ти, имането си е имане, да върви по дяволите, а на мен ми се струва, че повечето светци, отrekli се от света, са били алчни и гнусни в душите си като всички нас.

Гласът на Франи потреперваше, когато каза колкото може по-хладно:

– Позволяваш ли ми сега аз да те прекъсна, Зуи?

Той остави снежния човек и взе да си играе с един молив.

– Да, да. Кажй.

– Всичко това ми е известно. Не си ми казал нищо, дето да не съм си го мислила вече. Ти каза, че искам нещо от молитвата... и това ме прави толкова алчна всъщност, колкото и някоя, която иска самурено палто, или да бъде известна, или да има страхотен престиж някъде. Всичко ми е известно! Божичко, за слабоумна ли ме смяташ? – Треперенето на гласа почти й пречеше да говори.

– Добре де, успокой се, успокой се.

– Не мога да се успокоя! Ти ме вбесяваш! Какво си мислиш, че

правя в тая шура стая... Слабея като откачена, измъчвам Лес и Беси до полуда, обръщам къщата с главата надолу и какво ли не? Според теб аз изобщо нямам капка ум в главата си и ей така, без всякаква причина се да и се моля по цял ден, така ли? Ей това ме измъчва. Само защото съм визискателна към онова, което искам – в случая към образованието или към собственото си спокойствие вместо да мечтая за пари, престиж или слава, или нещо от тоя род, – не означава, че не съм самовлюбена и карриеристка като всички останали. Ако е за въпрос, аз съм по-лоша! И няма нужда прославеният Закари Глас да ми го казва! – Тук гласът ѝ секна и тя пак съсредоточи вниманието си върху Блумбърг. Изглежда, сълзите ѝ напиха, ако вече не бяха бликнали.

Наведен над бюрото, Зуи попълваше о-тата от рекламата, изрисувана върху малка попивателна преса, и силно натискаше с молива. Той подраска известно време, после перна с пръст молива и го запрати към масилницата. Взе пурата си от медния пепелник, където я бе оставил. Беше почти изгоряла, но все още димеше. Зуи дръпна дълбоко, сякаш това беше противогазова маска в един безкислороден свят. После си наложи да погледне отново към Франи.

– Искаш ли довечера да се опитам да те свържа с Бъди по телефона? – попита той. – Мисля, че трябва да говориш с някого, мен не ме бива за това, дявол да го вземе. – Той почака, като я гледеше втренчено. – Франи. Какво ще кажеш?

Франи бе свела глава. Търсеше бълхи в козината на Блумбърг, пръстите ѝ ловко прехвърляха кичур след кичур. Всъщност тя плачеше, но засега много сдържано, сълзите се лееха, но звук не се чуваше. Зуи я гледа почти цяла минута, после ѝ каза не точно нежно, но без да ѝ се натрапва:

– Франи. Какво ще кажеш? Да се обадя ли на Бъди?

Тя закима отрицателно, без да вдига глава. Продължаваше да търси бълхи. После, след известно време, измънка нещо неясно в отговор.

– Какво? – попита Зуи.

Франи повтори:

– Искам да говоря със Сиймор.

Със съвсем безизразно лице Зуи продължи да я гледа още малко, не забелязвайки капчиците пот, избили над типично ирландската му горна устна. После с характерно за него рязко движение се обърна и продължи да попълва о-тата. Но почти веднага остави молива. Стана доста бавно, което не бе характерно за него, и като взе със себе си угарката от пурата, отново зае еднокраката си поза до канапенцето. Един по-висок мъж,

с по-дълги крака – някой от братята му например – би могъл да сложи крак на канапенцето, да направи „взна“ с повече лекота. Но така, както бе вдигнал крак, Зуи сякаш изпълняваше балетна позиция.

Постепенно той се остави да бъде погълнат от сцената, която се разиграваше величествено и безпрепятствено, без намесата на писатели и режисьори, пет етажа по-надолу, от другата страна на улицата. Пред частното девическо училище имаше доста голям клен – едно от четирите или петте дървета на тази щастлива страна на улицата – и в момента седем-осем годишно момиченце се криеше зад него. Тя носеше тъмно-синя матроска и червено таке с помпон – почти същия червен цвят като одеялото от картината „Стаята на Ван Гог“. Всъщност от удобната позиция на Зуи нейното таке наистина приличаше на цветна мазка. На петнайсетина фута от нея кучето й – млад дакел със зелен кожен нашийник и с каишка – душеше наоколо и я търсеше, като припкахе в кръг, а каишката се влачеше след него. Мъката на раздялата бе непоносима и когато най-последно надуши следите й, то не изтърпя и секунда повече. Срещата предизвика бурна радост и у двамата. Дакелът изскимтя, после се изправи на задните си крака, като потръпваше от възторг, докато неговата господарка бързо прескочи телената ограда около дървото и го вдигна на ръце. Тя го похвали с няколко думи на техния интимен език, после го пусна на земята, хвана каишката и двамата весело тръгнаха към Пето авеню и към Парка, далече от погледа на Зуи. Той, неволно сложи ръка на прозоречната рамка, сякаш имаше намерение да отвори прозореца и да се наведе навън, за да проследи двамата с поглед. Но в тази ръка беше пурата и той закъсна с една секунда.

– Дявол да го вземе – каза Зуи. В живота има и хубави неща, ама наистина хубави. Ние всички сме идиоти, щом се заблуждаваме така. Винаги, винаги свързваме всяко проклето нещо, което се случва, с нашето нищожно „аз“.

В този момент точно зад гърба му Франи си издуха носа с непресторено усърдие, звукът отекна много по-силно, отколкото можеше да се очаква от такъв деликатен на вид орган. Зуи се обърна и я погледна малко критично.

Макар да беше много заета с топката книжни кърпички, Франи вдигна очи.

– Е, съжالياвам – каза тя. – Не може ли да се изсекна?

– Свърши ли?

– Да, свърших! Божичко, какво семейство! Издухаш си носа и те се втурнат да ти спасяват живота.

Зуи пак се обърна към прозореца. Дръпна бързо от пурата, а очите му проследиха подредените бетонни блокове, от които бе изградено училището.

– Веднъж, преди около година Бъди ми каза нещо доста свястно – каза той. – Не си спомням точно какво беше.

Зуи се поколеба. Макар че все още се суетеше с книжните кърпички, Франи, вдигна очи. Когато Зуи се затрудняваше да си спомни нещо, неговото колебание неизменно привличаше вниманието на братята и сестрите му, дори ставаше повод за забавление. Почти винаги колебанието му бе престорено. Най-често това бяха стари запаси от петте, несъмнено формирали личността му години на участие в програмата „Какво умно дете“, когато, за да не си помисли някой, че се перчи с блестящите си способности да цитира на момента и обикновено дума по дума всичко, което някога бе чел или дори бе слушал с интерес, той си създаде навика да бърчи вежди и да се преструва, че мънка, за да печели време, както правеха другите деца от радиопрограмата. Той сбърчи вежди, но заговори доста по-бързо, отколкото бе обичайно за него в такива случаи, сякаш бе усетил, че Франи – неговата бивша партньорка от „Какво умно дете“ – го бе хванала в преструвка.

– Каза, че ако човек лежи с прерязано гърло в подножието на хълм и кръвта му изтича, и край него мине някое хубаво момиче или стара жена с красива амфора, идеално закрепена на главата ѝ, той трябва да може да се изправи на лакът и да я наблюдава, докато амфората благополучно се скрие зад билото на хълма. – Зуи се замисли над думите си, после леко изсумтя. – Бих искал да видя как го прави, копелето му с копеле. – Той дръпна от пурата си. – В това семейство всеки си има своя собствена религиозна програма, дявол да го вземе – отбеляза той с явно безразличие в гласа. – На Уолт е страхотна. Уолт и Бу Бу изповядват най-страхотните религиозни философии в нашето семейство. – Той дръпна от пурата си, сякаш за да си придаде повече тежест. – Веднъж Уолт каза на Уейкър, че всеки член на нашето семейство трябва да е натрупал дяволски много лоши карми⁵⁹ в предишните си прераждания. Имаше си теория, Уолт де, че религиозният живот и цялото страдание, дето върви с него, е просто наказание, което бог налага на хората, които имат дързостта да го обвиняват, че е създал един грозен свят.

59. В индуизма кармата (букв. действие) е реализация на всички (положителни, отрицателни и неутрални) действия, извършени от живите същества при предишните им прераждания, което определя качеството на новото превъплъщение в дадения живот. – Б. пр.

Откъм кушетката се разнесе хихикането на публиката.

– Не бях чувала за това – каза Франи. – А каква е религиозната философия на Бу Бу? Не знаех, че тя има такава.

Зуи помълча малко, после каза:

– На Бу Бу ли? Според нея мистър Аш е сътворил света. Взела е тази история от дневника на Килвърт⁶⁰. Попитали децата от началното училище в енорията на Килвърт кой е сътворил света и едно от тях отговорило: „Мистър Аш.“

Франи бе очарована и даде воля на чувствата си. Зуи, този загадъчен млад мъж, се обърна да я погледне и придоби много печално изражение; сякаш внезапно се бе спасил от всички възможни форми на лекомислието. Той свали крак от канапенцето, настани пурата си в медния пепелник на бюрото и се отдалечи от прозореца. Прекоси нехайно стаята, но, изглежда, имаше наум точно определена посока.

– Трябва да се омитам оттука. Имам среща на обед. – Каза той. Внезапно се наведе и като ленив собственик огледа вътрешността на аквариума. Почука с нокът по стъклото.

– Щом си обърна гърба, и всичко живо оставя моите черни молинезии да мрат. Трябваше да ги взема с мен в колежа. Знаех си аз.

– Ох, Зуи. От пет години все това повтаряш. Защо не идеш да си купиш нови рибки?

Той продължи да почуква по стъклото.

– Всички вие, нахакани колежанчета, си приличате. Безчувствени сте като пънове. Това не са какви да е черни молинезии, детко. Те ми бяха много близки. – При тези думи той се просна по гръб на килима, слабичкият му гръден кош бе притиснат между радиоапарата „Стомбърг – Карлсон 1923“ и претъпкана поставка за списания от кленово дърво. Франи отново виждаше само токовете и подметките на спортните му обувки. Но едва се беше проснал на земята и пак стана с изправен гръб, главата и раменете му внезапно изникнаха в полезрението на Франи – със същия зловещо-комичен ефект като падането на скелет от отворен гардероб.

– Продължаваме да се молим, а? – рече той и отново изчезна от погледа ѝ. Само миг лежа мирно. После с почти неразбираем Мейфеърски акцент⁶¹ каза:

– Бих желал да, побеседвам с вас, мис Глас, ако ми отделите една

60. Откъси от дневниците на английския свещеник Робърт Килвърт (1840–1879) са били публикувани в 1938–1940 г. – Б. пр.

61. Мейфеър е един от аристократичните райони на лондонския Уест Енд. – Б. пр.

минутка.

Кушетката му отговори с подчертано зловещо мълчание.

– Щом искаш, моли се или си играй с Блумбърг, или си пуши на спокойствие, но ми дай пет минути тишина, детко. И по възможност никакви сълзи. Окей? Чуваш ли?

Франи не отговори веднага. Тя прибра колене и се сви на кълбо. Притегли към себе си спящия Блумбърг.

– Чувам те – отвърна Франи и още повече се сви под шала, като крепост, която вдига мостовете пред обсада. Поколеба се, после се обади отново. – Можеш да ми кажеш всичко, само не обиждай. Тая сутрин нещо не се чувствам като шампионка на състезание.

– Край на състезанието, детко, край. И да знаеш, има едно нещо, което никога не правя – никога не обиждам. – Ръцете на оратора бяха скръстени кротко на гърдите. – О, може да съм малко рязък понякога, вярно, но само когато обстоятелствата ми дават право. Обаче да обиждам – никога. Аз лично винаги съм смятал, че можеш да удариш с един...

– Зуи, не се шегувам – каза Франи, обръщайки се по-скоро към алпинките му. – Поне да беше седнал. Колкото и да е смешно, когато някой вдига врява тука, това става точно на мястото, където ти лежиш в момента. И все ти си тоя, който лежи там. Бъди така добър да станеш.

Зуи затвори очи.

– За щастие знам, че не говориш сериозно. Не е от сърце. Дълбоко в себе си ние и двамата знаем, че това е единственото свещено местенце в тая гъмжаща от призраци къща. По една случайност точно тук съм си отглеждал зайците. А те бяха светци, и двата. Всъщност това бяха единствените девствени зайци в...

– О, стига! – каза нервно Франи. – И хайде почвай, ако ще почваш. Само бих искала да проявиш поне малко тактичност при моето положение. Сигурна съм, че ти си най-нетактичният човек, когото познавам.

– Нетактичен! Никога. Пряк – да. Храбър – да. Буен. Може би прекалено сангвиничен. Но никой никога...

– Казах нетактичен! – прекъсна го разпалено Франи, но се стараше да не показва, че е развеселена от думите му. – Само се разболея някой път и иди да си направиш посещение, та да се видиш колко си нетактичен. Ти си най-невъзможният човек на света, който може да ти се изпречи, когато не си добре. Знаеш ли какво правиш дори когато някой само е настинал. Хвърляш му гадни погледчета, щом го видиш. Ти си направо най-антипатичната личност, която познавам. Така си е!

– Добре де, добре, добре – каза Зуи все още със затворени очи. – Никой не е съвършен, детко.

Гласът му стана мек и тъничък, без да преминава във фалцет, когато представи на сестра си как майка им прави поучителни забележки – познато и винаги реалистично представление за Франи.

– В яда си ние казваме много неща, мила госпожице, които всъщност не мислим и за които съжаляваме после.

Зуи внезапно се намръщи, отвори очи и няколко секунди гледа втрещено в тавана.

– Първо на първо – каза той, – аз мислех, че ти мислиш, че имам намерение да ти попреча да се молиш или нещо такова. Нищо подобно! Доколкото зависи от мен, можеш цял живот да си лежиш там на кушетката и да си декламираш уводната част на конституцията, обаче аз само се опитвам да...

– Прекрасно започваш. Направо прекрасно.

– Моля?

– О, стига. Хайде, давай, давай.

– Бях започнал да ти обяснявам, че нямам нищо против да се молиш. Каквото и да си мислиш ти. Да знаеш, че не си първият човек, на когото е хрумвало да се моли по този начин. Веднъж обиколих всички военни и военноморски магазини в Ню Йорк, за да си намеря една хубава скитническа раница. Щях да си я напълня със сухари и да тръгна да обикалям из проклетата страна. Да се моля по пътя. Да разпространявам молитвата по света. И от този род. – Зуи се поколеба. – И за бога, не си мисли, че го споменавам, за да ти покажа какъв Емоционален Млад Човек съм, Също Като Тебе.

– Че защо го споменавах това?

– Защо го споменавам ли? Защото имам да ти казвам някои неща и е възможно да не съм достатъчно подходящ за случая. Защото някога самият аз съм имал силното желание да се моля, но не съм го правил. Доколкото знам, може да излезе, че ти завиждам. Всъщност много е възможно. Първо, аз съм бездарен актьор. Много е възможно да ми е противно да изпълнявам ролята на Марта, когато друг играе Мария⁶². Кой знае, по дяволите?

Франи не счете за нужно да отговори. Тя придърпа Блумбърг още мъничко към себе си и по неизвестни причини за лишен път силно го

62. В своите скитания Исус стигнал до едно село, където жена на име Марта го приела у дома си. Докато тя приготвяла угощението и му прислужвала, сестра ѝ Мария седяла в краката му в го слушала (Лука 10:38–42). – Б. пр.

прегърна и го пусна.

После погледна към брат си и каза:

– Ти си истински вампир. Знаеш ли го?

– Задръж си комплиментите, детко... може някой ден да се наложи да си ги вземеш обратно. Все още се каня да ти кажа какво не ми харесва в начина, по който се молиш. Независимо дали съм подходящ за това, или не. – Тук Зуи за десетина секунди втренчи поглед в гипсовия таван, после отново затвори очи. – Първо, не ми харесват тези номера в стил Камила⁶³. И не ме прекъсвай сега. Знам, че имаш законното право да се разкиснеш напълно и тъй нататък. И не смятам, че разиграваш сцени... не искам да кажа такова нещо. Нито си мисля, че това е някаква подсъзнателна молба за съчувствие. Но пак ти казвам не ми харесва. Жестоко е за Беси, жестоко и за Лес..., но ако не го знаеш още, това лекичко ми намирисва на суеверие. Дявол да го вземе, никоя молитва на света не може да оправдае суеверието. Не казвам, че ти си суеверна, тъй че стой спокойно. Само казвам, че цялата тая истерична история е дяволски противна.

– Свърши ли? – каза Франи, много демонстративно изправена.

Гласът ѝ отново потреперваше.

– Добре, Франи. Хайде сега, разбрахме се, че ще ме изслушаш. Вече казах най-лошото. Само се опитвам да ти кажа още... не се опитвам, казвам ти, че не е честно да се отнасяш така към Беси и Лес. За тях е ужасно и ти го знаеш. По дяволите, знаеш ли, че снощи, преди да си легне, Лес непременно е искал да ти донесе мандарина. За бога! Дори Беси не може да понася разни истории с мандарини. Господи, и аз също. Ако ще продължаваш с това нервно разстройство, по дяволите, да беше отишла в колежа да си го преживяваш там. Където няма да си най-малкото детенце в семейството. И където, за бога, никой няма да гори от желание да ти носи мандарини. И където няма да си държиш в гардероба проклетите пантофки за степ.

В този момент Франи безмълвно, с почти невиждащи очи, посегна към кутията с книжни кърпички, поставена на мраморната масичка. Зуи разсеяно гледаше едно петно от лимонада на гипсовия таван, направено от самия него с воден пистолет преди двацетина години.

– И друго ме притеснява, и то не е хубаво – каза той. – Свършвам, потрай още една секунда, ако можеш. Никак не ми харесва тоя

63. Намек за изобличителния монолог на Камила от трагедията на П. Корней „Хораций“.

– Б. пр.

отшелнически живот на светица, дето го водиш в колежа... това сополиво кръстоносно походче срещу целия свят. Пък и нямам предвид това, което ти си мислиш, че имам предвид, така че опитай се да не ме прекъсваш за малко. Разбирам, че най-вече вдигаш пукотевица срещу системата на образование. Само не се нахвърляй сега върху мене... за повечето неща съм съгласен с теб. Ама тая атака срещу целия свят е направо противна. В крайна сметка съгласен съм с теб около 98 процента. Обаче останалите два процента ме плашат до смърт. В колежа имахме един професор – само един, признавам, ама беше голяма работа, – който нямаше нищо общо с онова, за което говорихме досега. Той не беше Епиктет. Ама не беше и някой самоннителен тип, нито пък конте. Просто беше голям и скромнен учен. Освен това не си спомням нито веднъж да е казал нещо, което да не може да се нарече мъдро... дори много мъдро. Какво ще стане с него, когато започнеш твоя бунт? Нямам сили да си го представя... хайде да сменим темата. А и останалите, дето ги нападаш така яростно, са друго нещо. Тоя професор Тъпър. И ония двамата тъпащи, за които ми говореше снощи – Манлиъс и другия. С дузини ги имахме в колежа, така е навсякъде и аз съм съгласен, че такива не са безопасни. Те са адски зловредни всъщност. Боже всемогъщи! Всичко, до което се докоснат, става абсолютно отвлечено и безполезно. Още по-лошо – става догма. Според мене те са най-виновни за цялата тая тъпна от невежи идиотчета, дето ги бълват колежите из цялата страна всяка година през юни. – При тези думи Зуи, който продължаваше да гледа в тавана, едновременно се намръщи и поклати глава. – Но това, което не ми харесва и според мене няма да се хареса нито на Сиймор, нито на Бъди – е начинът, по който говориш за тези хора. Искам да кажа, че ти не само презираш онова, което те олицетворяват... тях презираш. Това е дяволски лична атака, Франи. Така си е. Например когато говориш за Тъпър, в погледа ти има нещо наистина убийствено. Пък и цялата тая история, дето ходел в мъжката тоалетна да си разрошва косата. Всичките тия приказки. Сигурно си разрошва косата – напълно съвпада с онова, което си ми разправяла за него. Не твърдя, че не съвпада. Обаче не е твоя работа, детко, какво прави той с косата си. Щеше да бъде донякъде справедливо, ако неговите собствени превземки ти се виждаха малко нещо особени. Или ако го съжаляваше поне мъничко, задето е толкова несигурен в себе си, че се е загрижил за проклетото си жалко обаянище. Но когато ти ми говориш за това – сега не се шегувам, – говориш ми така, сякаш проклетата му коса е твой личен неприятел. Това не е справедливо и ти си го знаеш. Ако ще воюваш със Системата на образованието,

поне стреляй като добро, интелигентно момиче, защото врагът е насреща, а не защото не му харесваш прическата или проклетата вратовръзка. За около минута настъпи пълна тишина. Само Франи се секнесе от време на време – сиротно, продължително, „задръстено“ секнене, подсказващо, че пациентът има най-малкото тридневна хрема.

– Също като проклетата ми язва. Знаеш ли защо съм болен от язва? Или девет десети от причината да се разболея? Защото не разсъждавам правилно, оставям мислите ми за телевизията и за всичко друго да станат прекалено лични. Точно като тебе, аз съм по-голям и разбирам от тия работи.

Зуи млькна. Вперил поглед в лимонаденото петно, той си пое дълбоко дъх през носа. Пръстите му бяха здраво оплетени на гърдите.

– И последно – каза той изведнъж. – Сега няма начин да не избухнеш. Но не мога да не ти го кажа. Това е най-важното. – Като се консултира набързо с гипсовата мазилка на тавана, той затвори очи. – Не знам дали си спомняш, детко, но аз си спомням как ти едно време беше станала малко нещо еретичка, така отричаше Новия завет, че се чуваше на сто мили наоколо. Всичко живо беше в проклетата армия и само аз те изслушвах. Ама спомняш ли си? Спомняш ли си изобщо?

– Тогава бях само на десет години! – промърмори Франи доста заплашително.

– Знам на колко години беше. Много добре знам. Хайде, сега не го споменавам с цел да ти натяквам... пази боже. Имам важни причини. Споменавам го, защото ти и като дете не си разбирала Христос, не го разбираш и сега. Мисля, че си го объркала с други десетина светци и не виждам как ще продължаващ да се молиш, като не знаеш кой кой е и кое какво е... Не си ли спомняш как започна твоето малко вероотстъпничество?... Франи? Спомняш ли си или не?

Отговор не последва. Само някой шумно се изсекна.

– Е, аз си спомням. Случва се. Матей, глава шеста. Много ясно си спомням, детко. Дори си спомням къде бях. В моята стая, слагах малко гумена лента на стика си за хокей, а ти се втурна с гръм и трясък и с широко отворена библия. Христос вече не ти харесвал, та трябвало да се обадиш във военния лагер, на Сиймор, и да му разправиш всичко. И знаеш ли защо Христос вече не ти харесваше? Ще ти кажа. Първо, защото влязъл в Божия храм и прекатурил масите на менячите и пейките на гълъбопродавците. Това било много грубо, много Ненужно. Според тебе Соломон или някой друг никога нямало да направи такова нещо. И другото, дете не одобряваше... точно там беше отворила библията... бяха

думите: „Погледнете птиците небесни, че не сеят, нито жънат, нито в житници събират; и вашият Отец небесен ги храни.“ Но когато Исус, без да си поеме дъх, добавя: „Не сте ли вие много по-ценни от тях?“ – о-о, ето къде малката Франи се измъква. Ето къде малката Франи най-невъзмутимо зарязва Библията и отива право при Буда, който не е така настроен против всички тези хубави птици небесни. Всички тези милички пиленца и патенца, дето си ги отглеждахме едно време. И не ми казвай пак, че си била на десет години. Възрастта ти няма нищо общо с това, за което ти говоря. Няма голяма разлика между десет и двайсет... или между десет и осемдесет, ако е там работата. Ти все още не можеш да обичаш един Христос колкото ти се иска, щом той е казал или извършил едно-две неща, за които са писали... и ти си го знаеш. Ти си органически неспособна да разбереш един син божи, който прекатурва маси. Ти не можеш да разбереш който и да е син божи, щом казва, че едно човешко същество, което и да е човешко същество – дори това да е някой си професор Тъпър – е по-ценно за бога от всяко пухкаво, безпомощно пиленце.

Франи седеше, изправена като свещ, обърнала лице натам, откъдето идваше гласът на Зуи, стиснала топка книжни кърпички в ръка. Блумбърг вече го нямаше в скута ѝ.

– А ти сигурно можеш – каза тя с писклив глас.

– Няма значение дали мога, или не. Ами да, аз всъщност мога. Не ми се ще да се задълбочавам чак толкова, но поне никога не съм се опитвал, съзнателно или не, да превръщам Христос в свети Франциск Асизки, за да ми стане по-„симпатичен“ – а точно това държи да прави девет десети от християнския свят. Не че тая работа говори в моя полза. По една случайност мен не ме привличат светци от тоя тип. Но теб те привличат. И аз смятам, че това е една от причините за твоето малко нервно разстройство. И по-специално причината да си го преживяваш вкъщи. Тая къща е направена като по поръчка за тебе. Обслужването е добро, има студен и горещ наплив от призраци. Кое може да е по-удобно? Можеш да се молиш тука и да си забъркаш свети Франциск Асизки и Христос и Сиймор накуп. – Гласът на Зуи за миг секна. – Нима не виждаш това? Нима не виждаш от какви несигурни, лигави позиции гледаш на нещата? Божичко, няма нищо долнопробно в тебе, но в този миг до шията си затънала в долнопробни разсъждения. Не е само начинът, по който си се захванала с тая долнопробна молитвена религия, но имаш и едно долнопробно нервно разстройство – независимо дали го съзнаваш, или не. Виждал съм някое и друго истинско нервно

разстройство и в такива случаи хората не му придиряха много-много къде...

– Престани, Зуи! Престани! – изхлипа Франи.

– Ей-сега, ей-сега. Защо се разстройваш впрочем? Ако ще излизаш от строя с пълна сила, защо не използваш тая сила, та да бъдеш добре и да си гледаш работата. Така, значи съм голословен. Много съм голословен. Но, боже господи, как само злоупотребяваш с малкото търпение, което ми е дадено по рождение! Хвърляш един поглед на колежа, на света, на политиката и на равносметката на едно лято, слушаш разговорите на куп вкретенени колежанчета и решаващ, че всичко е его, его, его и единственото умно нещо, което може да направи едно момиче, е да се излежава в леглото и да си обръсне главата, и да мърмори Христовата молитва, и да моли бога за някое мистично преживяване, което да я направи добра и щастлива.

– Ще млъкнеш ли най-сетне? – изкрещя Франи.

– Само още една секунда, още една секунда. Все за его ми говориш. Боже господи, само Христос може да реши кое е его и кое не. Това е божията вселена, детко, не твоята и той има думата. Какво ще кажеш за твоя любим Епиктет? Или за твоята любима Емили Дикинсън? Да не искаш всеки път, като я осени вдъхновението, твоята Емили да почне да се моли на бога, докато се изпари проклетото й егоистично вдъхновение. Не, разбира се, че не искаш! Ама искаш на професор Тъпър да му отнемат егото. За теб това е друга работа. Може и така да е. Може. Обаче недей да разправяш наляво и надясно за егото въобще. Ако наистина искаш да знаеш, според мен половината гадости на света ги правят хора, които проявяват истинското си „аз“. Вземи твоя професор Тъпър. Като знам какво си ми казвала за него, мога да се хвана на почти всякакъв бас, че това нещо, дето го проявява той, за което си мислиш, че е его, въобще не е его, ами някакво по-мръсно, далеч по-незначително качество. Боже господи, достатъчно си ходила на училище, за да знаеш кое как е. Вземи един невеж даскал, пообели му боята – ако е за това, може и университетски професор – и в половината от случаите ще откриеш отдолу някой роден автомонтъор или проклет каменоделец. Да вземем Лесейдж например – моя приятел, моя работодател, цвета на Медисън Авеню. Мислиш си, че неговото его го е подтикнало към телевизията ли? Нищо подобно! Той вече няма его... ако го е имал някога. Раздробил го е на хобита. Аз знам поне за две-три от неговите хобита и те имат нещо общо с една голяма сутеренна работилница за десет хиляди долара, пълна с разни инструменти и менгемета и бог знае какво още. Който

проявява истинското си его в работата, той няма време за разни проклети хобита.

Зуи изведнъж млъкна. Все още лежеше със затворени очи, пръстите му здраво сплетени на гърдите, върху предницата на ризата. Но сега на лицето му се изписа пресилено болезнена гримаса – явно форма на самокритичност.

– Хобита – каза той. – Как ли стигнах до хобитата?

За миг остана неподвижен.

В стаята се чуваха само риданията на Франи, донякъде заглушени с една копринена възглавничка. Блумбърг седеше под пианото сред островче от слънчева светлина и доста живописно си миеше муцунката.

– Вечният моралист – каза доста сухо Зуи. – Каквото и да кажа, излиза, че нападам Христовата молитва. Не е вярно, дявол да го вземе. Само че не ми харесва как й къде се молиш. Бих искал да ме убедиш – умирам за това, – че за теб тя не е нещо като заместител на главната ти цел в живота, каквато и да е тя, по дяволите, или просто на всекидневните ти задължения. Нещо по-лошо, не мога да проумея – бог ми е свидетел, не мога – как така се молиш на Христос, като не го разбираш. И което е направо непростимо, като се има предвид, че са ти налели в главата толкова религиозна философия, колкото и в моята... което е направо непростимо, ти въобще не се опитваш да го разбереш. Щеше да има някакво извинение, ако ставаше въпрос за простичък човек като твоя богомолец или за някой дяволски отчаян човек... ама ти не си проста, детко, нито пък си дяволски отчаяна. – Тук, за първи път, откакто бе легнал, Зуи, все още със затворени очи, стисна устни – тъй да се каже, в скоби, това доста напомняше обичайния израз на майка му. – Божичко, Франи, ако ще е Христовата молитва, поне се моли на Христос, а не на свети Франциск и на Сиймор, и на дядото на Хайди, или на всичките наведнъж. Мисли си за него, ако ще се молиш, само за него, какъвто е бил навремето, а не какъвто ти се иска да е бил. Приеми фактите. Това проклето неприемане на фактите ти докара душевния смут и то няма да ти помогне да се съвземеш.

Зуи изведнъж покри с длани съвсем мокрото си от пот лице и посто така. После отново скръсти ръце на гърдите си. Гласът му веднага пак налучка разговорния тон.

– Едно нещо ме смайва, направо ме смайва, не мога да разбера защо някой – освен ако не е дете или щастлив глупак като твоя богомолец – дори ще иска да се моли на един Христос, който поне мъничко се е различавал от онова, което се описва в Новия завет. Боже мой! Христос е

най-интелигентната личност в Библията и това е. Кого не превъзхожда само? Кого? И двата завета са пълни с учени глави, пророци, апостоли, най-добри синове, Соломоновци, Исаевци, Давидовци, Павеловци... но, боже мой, кой освен Христос е знаел накъде духа вятърът. Никой. Не и Мойсей. Не ми говори за Мойсей. Той е бил добър човек и е поддържал прекрасна връзка с Господ и тъй нататък... но точно там е работата. Трябвало е да го прави. Христос е разбрал, че няма начин да се отделиш от Бога. – Тук Зуи плесна с ръце – само веднъж, и то леко, против волята си. И отново ги скръсти на гърдите си, преди да са заглъхнали ръкоплясканията, тъй да се каже. – О, боже мой, какъв ум! – каза той. – Кой друг щеше да си държи езика зад зъбите, когато Пилат му иска обяснение.⁶⁴ Не и Соломон. Не казвай Соломон. Соломон щеше да си има подръка няколко хитри приказки, готови за случая. Не съм сигурен, че и Сократ не би го направил. А пък Критий⁶⁵ или някой друг щеше да го дръпне настрана, за да си запише няколко хубави думи за историята. Но най-важното, кой в Библията освен Христос е знаел – знаел е, – че ние носим божие царство в себе си, в душите си, където сме дяволски глупави и сантиментални, и прозаични. Трябва да си син божи, за да знаеш такова нещо. Защо не помислиш за тези работи? Наистина, Франи, сериозно ти говоря. Щом не можеш да видиш Христос такъв, какъвто е всъщност, ти пропускаш същността на молитвата. Ако не разбираш Христос, не можеш да разбереш и Христовата молитва... въобще не можеш да я разбереш, за теб тя е нещо като организирано лицемерие. Исус е бил върховен адепт, за бога, имал е ужасно важна мисия. Това не ти е свети Франциск Асизки, дето разполага с достатъчно време и може да ти нахвърли някой и друг химн или да проповядва на птиците, или пък да извърши някои от ония милички неща, така скъпи на сърцето на Франи Глас. Сериозно ти говоря, дявол да го вземе. Как си могла да пропуснеш това? Ако на бог му е трябвала такава обаятелна личност като свети Франциск, за да му върши работа в Новия завет, него е щял да избере, бди сигурна. При създаването се положение той е избрал най-добрия, най-любящия, най-несантименталния, най-истинския учител, когото е успял да намери. И щом си пропуснала да видиш това, ти си пропуснала най-важното от Христовата молитва. Тя е създадена с една-единствена

64. Тълпата повела Христос при Пилат и го обвинила, че развращава народа и нарича себе си цар. „А Пилат го попита и каза: Ти ли си царят на Юдеите? А той отговори и му рече: Ти казваш.“ (Лука 23:1–3). – Б. пр.

65. Критий (ок. 460–403 г. пр.н.е.) – ученик на Сократ, политически деец, писател, оратор, философ. – Б. пр.

цел. Да дари Божественото прозрение на онзи, който се моли. Не да ти осигури едно уютно местенце за лицемерни благочестивци, за да се срещаш там с някоя лигава, очарователна, божествена личност, която ще те вземе в прегръдките си и ще те освободи от всичките ти задължения, и ще прогони завинаги цялата ти противна Weltschmerzen⁶⁶, и всички професори Тъпъровци, и те няма да се върнат никога. И за бога, ако си достатъчно интелигентна да видиш това – а ти си интелигентна и се правиш, че не виждаш, – тогава злоупотребяваш с тая молитва, защото чрез нея искаш да измолиш за себе си един свят без Тъпъровци, пълен с кукли и светци.

Изведнъж той седна, после се наведе напред с ловкостта на гимнастик, за да види по-добре Франи. Ризата му беше, както се казва, мокра да я изстискаш.

– Ако Христос е искал тая молитва да служи за...

Зуи млъкна. Той втренчи поглед във Франи, проснала се по лице върху кушетката, и може би за първи път дочу сподавените звуци на страданието. В миг той пребледня – пребледня от тревога за състоянието на Франи, пребледня вероятно защото поражението внезапно бе изпълнило стаята с вечната си отвратителна миризма. Лицето му побеля като платно – липсваха зелените и жълти оттенъци на чувството за вина или на унизителното разкаяние. Кръвта се бе оттеглила от него, както става с лицето на малко момченце, обичащо безпаметно животните, всички животни – ей-сега е видяло изражението на любимата си сестричка, любителка на зайчета, която отваря кутията с подаръка му за рождения си ден, а в нея – току-що уловена млада кобра с нескопосано вързана червена панделка на шията. Цяла минута той гледа втренчено Франи, после се изправи на крака, олюлявайки се леко, което бе необичайно за него. Много бавно се приближи до бюрото в другия край на стаята. Веднага му стана ясно, че няма представа защо е дошъл. Сякаш не познаваше предметите върху бюрото – преспапието със запълнените „о“-та, пепелника с угарката от пура в него – и отново обърна поглед към Франи. Риданията ѝ бяха позатихнали, или на него така му се струваше, но тя се бе захлупила по очи в същата поза на крайно отчаяние. Едната ѝ ръка бе прегъната под тялото, затисната отдолу, което изглеждаше страшно неудобно, ако не и болезнено. Зуи извърна очи, после я погледна пак, по-смело. Бърсна капките пот от челото си, мушна ръка в джоба, за да я избърше, и каза:

66. Weltschmerzen (нем.) – мирова скръб. – Б. пр.

– Съжалявам, Франи. Много съжалявам.

Но при това официално извинение риданията на Франи станаха по-силни, по-чести. Още петнайсет-двайсет минути той не свали очи от нея. После напусна стаята, мина през хола и затвори вратата след себе си.

В коридора миришеше доста силно на прясна боя. Още не бе боядисан, но целият под от твърда дървесина бе застлан с вестници и Зуи направи първата крачка – нерешително и почти зашеметено, – като остави отпечатък от гумен ток върху една спортна страница със снимката на Стан Мюзийл⁶⁷, който държеше трийсет и пет сантиметрова речна пъстърва.

На втората крачка той едва не се блъсна в майка си, която току-що бе излязла от спалнята.

– Мислех, че си тръгнал вече! – каза тя. Носеше две изпрани и сгънати памучни покривки за легло. – Стори ми се, че чух вход... – Тя млъкна, за да огледа добре Зуи. – Какво е това? Пот? – Без да чака отговор, мисис Глас хвана Зуи за ръка и го поведе – направо го повлече след себе си, сякаш той беше метла – към светлината на прясно боядисаната си спалня. – Пот. – Тонът ѝ едва ли щеше да бъде по-учуден и осъдителен, ако от порите му бликаше суров нефт. – Какво си правил, за бога? Току-що се изкъпа. Какво си правил?

– Закъснявам, дундо. Хайде сега. Един на нула – каза Зуи.

Един филаделфийски скрин⁶⁸ беше преместен в коридора и заедно с присъствието на мисис Глас препречваше пътя на Зуи.

– Кой сложи това чудовище тука?

– Защо се потиш така? – попита тя, като изглежда втрънено първо ризата му, после него. – Говори ли с Франи? Къде си бил? В дневната ли?

– Да, да, в дневната. И между другото, ако бях на твоє място, щях да надникна там. Тя плаче. Или плачеше, когато я оставих. – Той потупа майка си по рамото. – Хайде. Не се шегувам. Дръпни се от...

– Плаче? Пак ли? Защо? Какво се случи?

– За бога, не знам... скрих ѝ книжките за Мечо Пух. Хайде, Беси, дръпни се, моля ти се. Бързам.

Мисис Глас се дръпна настрана, като продължаваше да го гледа втрънено. После изведнъж се завтече към дневната и едва ѝ остана време да извика през рамо:

– Смени си ризата, момче!

И да я беше чул, Зуи не го показва. Като стигна в другия край на коридора, той влезе в спалнята си, която някога бе делил с двамата си братя близнаци, а сега, в 1955 година, бе само негова. Но не остана там

67. Известен американски бейзболист (род. 1920 г.) – Б. пр.

68. Висок скрин от червено дърво с дърворезба. През XVIII век Филаделфия е била център на производството на такива мебели. – Б. пр.

повече от две минути. Излезе със същата мокра от пот риза. Имаше малка, но забележима промяна във външността му. Беше се сдобил със запалена пура. По неизвестни причини на главата си бе метнал изцяло бяла носна кърпа, навярно да го запази от дъжд, градушка, огън или жупел.

Той прекоси коридора и влезе в стаята, където навремето бяха живели двамата му по-големи братя.

За първи път от седем години „кракът му стъпваше“ казано на банален театрален жаргон – в старата стая на Бъди и Сиймор. Ако не се смята незначителният случай отпреди две години, когато той бе преровил основно целия апартамент, за да открие една изгубена или „открадната“ тенис ракета.

Плътно затвори вратата след себе си, а изразът на лицето му показваше, че липсата на ключ в ключалката среща неговото неодобрение. Почти не погледна стаята. Вместо това се обърна и нарочно застана с лице към някога снежнобелия фибров картон, закован безмилостно на вратата. Това бе гигантски екземпляр, почти толкова дълъг и широк, колкото самата врата. Човек можеше да си помисли, че неговата гладкост, белота и размери навремето са плакали за малко туш и печатни букви. И то положително не без резултат. Всеки видим инч от картоната бе украсен – виждаха се четири великолепни колони с цитати, взети от цялата световна литература. Шрифтът беше дребен, буквите – смолисточерни и старателно изписани, дори поукрасени, липсваха петна от туша и места, изтрити с гума. Работата бе добре изпипана и в долния край на картоната, близо до прага, където двамата калиграфи явно подред бяха лягали по корем. Никой не се бе опитал да разпредели цитатите или авторите в някакви групи или категории. Тъй че да ги прочете човек от горе до долу, колонка по колонка, бе все едно да прекоси пункт за първа помощ, установен в силно наводнен район, където например Паскал само от благоприличие е бил разквартируван заедно с Емили Дикинсън и където, тъй да се каже, четките за зъби на Бодлер и Томас Кемпийски⁶⁹ се мъдреха една до друга.

Зуи застана наблизко и прочете най-горния цитат в лявата колонка, след това продължи да чете надолу. От изражението на лицето му или по-скоро от липсата на такова можеше да се заключи, че той си убива времето на перона на някоя гара, като чете на дъската за обявления

69. Истинското му име е Томас Хамеркен (ок. 1380–1471) – монах-августинец, преписвал религиозни текстове. – Б. пр.

реклама за възглавничките против мазоли на доктор Шол.

Имаш право да работиш, но заради самата работа. Нямаш право на плодовете от труда си. Стремешът към плодовете на труда не трябва да бъде подбуда в работата ти. И никога не се отдавай на мързела.

Извършвай всяко нещо със сърце, устремено към Върховния бог. Отричай се от плодовете на труда си. Бъди със спокоен нрав и в успехи, и в поражения, защото това равновесие на духа е целта на йога. Работа, извършена със стремеж към успеха, е далеч по-низша от онази, която извършваме в покоя на себеотдаването. Търси утеха в познанието на Брахман. Нещастни са онези егоисти, които работят за печалба.

БХАГАВАД ГИТА⁷⁰

Светът обича да създава онова, което трябва да се роди. И затова казвам на света „Това, което ти обичаш, обичам и аз.“⁷¹

МАРК АВРЕЛИЙ

Охлювът
пълзи полека-лека
по планината Фуджи.

КОБАЯСИ ИССА⁷²

Що се отнася до боговете, има такива, които твърдят, че божество не съществува, според други то съществува, но не се интересува и не го е грижа за нищо, нито пък е заето с мисли за бъдещето, трети казват, че има божество и то мисли за бъдещето, но само за висши, небесни дела, а не за земните. Четвърти твърдят, че мисли за земните и човешките дела, но само като цяло, а не за всяко поотделно. Пети, сред които са Одисей и Сократ, казват „Нищо не крия от тебе.“⁷³

ЕПИКТЕТ

70. Една от най-старите свещени книги на Индия. – Б. пр.

71. Из „Към себе си“ – Б. пр.

72. Кобаяси Исса (1763–2827) е един от най-известните японски поети на тристишията хайку. – Б. пр.

73. Из „Разсъждения“ – Б. пр.

И ето настъпва кулминацията на любовната история – един господин и една дама, които съвсем не се познават, започват разговор във влака на път към къщи.

– Е, как ви се видя Каньонът? – попита мисис Крут, защото това бе именно тя.

– Пещера и половина – отговори нашият кавалер. Крут.

– Хм, странен начин на изразяване! – каза мисис Крут.

РИНГ ЛАРДНЪР

Бог поучава сърцето не чрез разума, а чрез страдания и вътрешна борба.

ДЕ КОСАДА⁷⁴

– Татко – извика Кити и затвори устата му с ръце.

– Не, няма да говоря! – каза той. – Много, много... се ра...
Ах, колко съм глупав...

Той прегърна Кити, целуна лицето, ръката ѝ, отново лицето и я прекръсти.

И Левин бе обхванат от ново чувство на любов към тоя порано чужд за него човек, към стария княз, когато гледаше как Кити дълго и нежно целува месестата му ръка.

„АНА КАРЕНИНА“ (т. IV, гл. 15)

Господине, трябва да учим хората, че е погрешно да боготворят идоли и образите в храма.

Рамакришна: Вие, гражданите на Калкута, сте такива – искате само да поучавате и да проповядвате. Вие, бедняците, искате да раздавате милиони... Нима Бог не знае, че го боготворят чрез идоли и образи?

„Евангелието на ШРИ РАМАКРИШНА“

– Не искаш ли да се присъединиш към нас? – Така ме попита мой познат, с когото се срещнахме случайно в едно кафене. Беше след полунощ и вътре почти нямаше хора.

– Не – отговорих аз.

КАФКА

74. Жан-Пиер де Косада (1675–1751) – френски йезуит-мистик. Цитатът е от книгата му „Духовни наставления“. – Б. пр.

Щастието да бъдеш сред хора.⁷⁵

КАФКА

Молитвата на свети Франциск Салски: „Да, Господи! Да и винаги Да!“

Зуй-ган всеки ден си казваше: „Господарю.“

После сам си отговаряше: „Да, господарю.“

И добавяше: „Бъди въздържан.“

И пак си отговаряше: „Да, господарю.“

„И освен това – продължаваше той – не се оставяй да те измамят.“

„Да, господарю; да, господарю“ – отговаряше си той.

МУ-МОН-КУАН⁷⁶

При този дребен шрифт последният цитат се намираще в горната част на колонката си и Зуи можеше да продължи да чете от нея още цели пет минути, без да се налага да се навежда. Но не пожела. Той се обърна бавно, отиде до бюрото на брат си Сиймор и седна така, сякаш правеше това всеки ден. Остави пурата си в лесния ъгъл на бюрото с горящия край навън, облегна се на лакти и закри лицето си с ръце.

Отляво зад него два прозореца с пердетата и наполовина вдигнати щори гледаха към двора – не особено живописна тухлено-бетонна пади-на, из която по всяко време мрачно се движеха чистачки и момчета-раз-носвачи. Самата стая можеше да се нарече спалнята на третия по ред глава на семейството и според традиционните представи за манхатънски апартамент бе неголяма и не особено слънчева. Сиймор и Бъди, двете най-големи момчета на семейство Глас, се бяха настанили в нея през 1929, съответно на дванайсет и тринайсет години, и я бяха освободили на двайсет и три и двайсет и една. Повечето от мебелите бяха част от кленовата „декорация“: две кушетки, нощно шкафче, две причиняващи схващане на колената детски бюра, два скрина за спално бельо, две полумеки кресла. На пода – две ръчно направени ориенталски килимчета, крайно протрити.

75. Из „Дневници“. – Б. пр.

76. Китайското название на сборник будистки текстове, включващ 48 коана и коментарите към тях. – Б. пр.

Останалото, почти без да преувеличаваме, се състоеше изключително от книги. Книги, които някой се е канел да чете. Книги, които вечно оставали непрочетени. Книги, които никой не знаел какво да прави. Книги, книги. Високи шкафове за книги заемаха трите стени и бяха натъпкани и претъпкани. Излишъкът бе струпан на купчина на пода. Едва оставаше място да се разминеш, камо ли да крачиш из стаята. Някой непознат с вкус към развлекателната проза веднага би могъл да отбележи, че стаята е била обитавана от двама старателни дванайсетгодишни адвокати или изследователи. И всъщност освен ако човек не искаше да направи доста задълбочен преглед на оцелелия литературен материал, имаше съвсем малко или почти никакви признаци, че двамата предишни наематели са достигнали възраст за гласуване⁷⁷ в подчертано детските размери на стаята. Истина е, че имаше телефон – онзи личен телефон, предмет на толкова спорове – на бюрото на Бъди. По политурата на бюрата се виждаше изгорено от цигари. Но други, по-красноречиви доказателства за пълнолетие – кутийки с копчета за яки или за ръкавели, издайническите дреболийки, които се събират върху скриновете – бяха изнесени от стаята в 1940 година, когато двете млади „издънки“ се бяха разклонили в собствен апартамент.

Закрил лицето си с ръце, метнал носната кърпичка ниско над веждите си, Зуи седя цели двайсет минути на старото бюро на Сиймор, отпуснат, но не и заспал. После със замах отмести подпорите на главата си, взе пурата и я пхна в уста, отвори долното ляво чекмедже на бюрото и с две ръце извади цяла купчина от предмети, които приличаха на – и бяха – мукавени подложки за ризи. Сложи купчината пред себе си на бюрото и започна да прехвърля картоните по два, по три наведнъж. Ръката му всъщност спря само един път, и то за малко.

На този картон бе написано през февруари 1938 година – с химически молив, с почерка на Сиймор:

Моят двайсет и първи рожден ден. Подаръци, подаръци, подаръци. Както обикновено, Зуи и бебето пазаруваха на Бродуей. Подариха ми кутийка ръчни гранати със задушлив газ. При първа възможност трябва да хвърля гранатите в Колумбийския или „на някое оживено място“. Тази вечер няколко водевилни изпълнения в моя чест. Лес и Беси танцуваха степ с меки обувки върху

77. До 1971 година изборително право имали гражданите на САЩ, навършили 21 години.
– Б. пр.

пясъка, който Бу Бу откъсна от сандъчето в коридора. После Б. и Бу Бу ги имитираха. Лес едва не се разплака. Бебето пъ „Абдул, Абулбул Амир“⁷⁸. Зуи изпълни финалните реплики на Уил Махони⁷⁹, на които го беше научил Лес, прасна се в шкафа за книги и беше вбесен. Близнаците имитираха Б. и мене в старата ми роля от „Бък и Бъбълс“. Бяха съвършени. Великолепни. Точно по средата портиерът се обади по домофона и попита дали някой не танцува у нас. Някой си мистър Селигман от четвъртия...

Тук Зуи зарязва четенето. Той звучно плясна картоните върху бюрото, както се плясва колода карти, после ги пхна обратно в долното чекмедже и го затвори.

Още веднъж се облегна на лакти и зарови лице в ръцете си. Този път седя неподвижно почти цял час.

Когато се раздвижи отново, сякаш беше кукла на конци и някой яко ги дърпаше. Изглежда едва имаше време да вземе пурата си и ново дръпване на невидимите конци го засили към стола, сложен пред второто бюро в стаята – бюрото на Бъди, – където беше телефонът.

Първото нещо, което направи в седнало положение, бе да измъкне ризата от панталоните си. Разкопча всички копчета, сякаш пътешествие-то от три крачки го бе отвело в някаква странна тропическа зона. След това извади пурата от устата си и я премести в лявата ръка. С дясната свали носната кърпичка от главата си и я остави до телефона, явно за да му бъде всеки момент подръка. Без видимо колебание той вдигна телефонната слушалка и набра вътрешен номер. Доста вътрешен наистина. После взе кърпичката от бюрото и хлабаво уви с нея голяма част от слушалката. Въздъхна дълбоко и зачака. Можеше да запали угасналата си пура, но не го направи.

Около минута и половина преди това Франи със силно треперещ глас бе отклонила четвъртото предложение на майка си за последните петнайсет минути да ѝ донесе чаша „хубав, горещ пилешки бульон“. Мисис Глас бе направила четвъртото си предложение на крака – всъщност на половината път между кухнята и дневната, – изпълнена с мрачен оптимизъм. Но възобновеното потреперване в гласа на Франи мигом я бе върнало обратно на стола.

78. Популярна естрадна песен от края на 20-те години. – Б. пр.

79. Известен актьор от американския музикален театър, популярен през 30-те години. – Б. пр.

Столтът ми мисис Глас, разбира се, бе поставен, колкото може по-близо до Франи. В най-удобна за наблюдение позиция. Преди петнайсетина минути, когато Франи бе превъзпитана дотолкова, че да седне на кушетката и да се огледа за гребена си, мисис Глас взе стола с права облегалка и го курдиса точно до масичката за кафе. Идеална наблюдателница, при това в удобна близост с пепелника върху мраморната повърхност. Със сядането мисис Глас въздъхна, както правеше обикновено в подобни случаи – когато се пренебрегваха чаши с пилешки бульон. Но толкова години бе кръстосвала, тъй да се каже, из храносмилателните канали на децата си, че въздишката ѝ не бе сигнал за поражение. Тя каза почти веднага:

– Изобщо не виждам как ще се съвземеш, ако не вкараш нещо хранително в организма си. Съжалявам, но е така. Изяла си точно...

– Майко, хайде моля ти се. Сто пъти съм те молила. Ще бъдеш ли така добра да престанеш с тоя пилешки бульон. Направо ми се повръща от... – Франи млъкна и се ослуша. – Нашият телефон ли звъни?

Мисис Глас бе вече на крак. Устните ѝ бяха леко стиснати. Звънът на телефон, на който и да е телефон, на което и да е място, неизменно я караше да стисне устни.

– Сега идвам – каза тя и напусна стаята. Джобовете на кимоното ѝ подрънкваха по-силно от обикновено, сякаш някаква кутийка с кабарчетата се бе изсипала там.

Нямаше я около пет минути. Като се върна, на лицето ѝ бе изписано точно онова изражение, което според дъщеря ѝ Бу Бу означаваше две неща или е говорила по телефона с някой от синовете си, или току-що е получила съобщение от най-висша инстанция, че вътрешностите на цялото човечество са програмирани да функционират цяла седмица като часовник.

– Бъди се обажда – обяви мисис Глас с влизането си. Изхождайки от многогодишния си опит, тя потисна всяка следа от задоволство, която можеше да се прокрадне в гласа ѝ.

Франи не показва особен възторг. Всъщност по-скоро изглеждаше разтревожена.

– Откъде се обажда? – каза тя.

– Дори не го попитах. Стори ми се, че ужасно е настинал. – Мисис Глас не седна. Тя кръжеше наоколо. – Побързай, госпожице. С тебе иска да говори.

– Така ли каза?

– Разбира се! Хайде, побързай... Обуй си пантофите.

Франи се измъкна изпод розовите чаршафи и бледосиния шал. Бяла като платно, тя явно се помайваше на ръба на кушетката, вперила поглед нагоре към майка си. Краката ѝ се опитваха да улучат пантофките.

– Ти какво му каза? – попита притеснено тя.

– Хайде, бъди добра да се обадиш по телефона, госпожице – рече уклончиво мисис Глас. – Само побързай, за бога.

– Сигурно си му казала, че съм с единия крак в гроба или нещо от той род – промърмори Франи.

Отговор не последва. Като болен след тежка операция тя стана колебливо от кушетката, в движенията ѝ се долавяше нещо плахо и предпазливо, сякаш очакваше или по-скоро се надяваше поне мъничко да ѝ се завие свят. Нахлузи криво-ляво пантофите, после мрачно заобиколи масичката, като развързваше и завързваше колана на пеньоара си. Преди около година в пристъп на незаслужена самокритичност тя бе описала себе си като „свършена американска хубостница“. Докато я наблюдаваше, мисис Глас, която падаше голяма специалистка по фигурите и походките на млади момичета, пак стисна леко устни, за да не се усмихне. Щом Франи изчезна от погледа ѝ, тя мигом насочи вниманието си към кушетката – хубава и мека, направена за спане. Мисис Глас влезе в прохода между нея и масичката и с профилактична цел започна да потупва всички попаднали пред погледа ѝ възглавнички.

Пътюм Франи пренебрегна телефона в коридора. Тя явно предпочиташе дължкия път до спалнята на родителите си, където се намираше по-популярният телефон в апартаента. Макар да нямаше нищо забележително в походката ѝ, докато минаваше по коридора – тя нито се бавеше, нито се разбърза особено, – Франи някак странно се преобразяваше в движение. С всяка крачка тя видимо ставаше по-млада. Дългият коридор и последиците от сълзите, и звъненето на телефона, и мирисът на прясна боя, и вестниците под краката – вероятно всичко това заедно ѝ действа като нова количка за кукли. Във всеки случай, докато стигна до спалнята на родителите си, нейният прекрасно ушит копринен пеньоар – колезански символ на всичко, което се смята шик и *fatale* в една обща спалня – сякаш се бе превърнал в детска хавлийка.

Спалнята на мистър и мисис Глас вонеше на боя, миризмата на прясно боядисаните стени направо удряше в носа. Мебелите бяха струпани в средата на стаята и покрити с брезент – стар, напръскан с боя, напомняше кожа на някакво животно. Леглата, изтеглени по-далече от стените, бяха вече застлани с памучните покривки, донесени от самата мисис Глас. Телефонът стоеше на възглавницата ѝ. Явно и тя го бе

предпочела пред по-обществения телефон в коридора. Слушалката легнеше настрана и очакваше Франи. Изглеждаше уязвима почти като човешко същество, което иска да бъде забелязано. За да стигне до нея, за да я избави от това положение, Франи трябваше да изгази купища вестници и да заобиколи една празна кофа за боя. Когато се приближи до слушалката, тя не я вдигна, ами просто седна до нея на леглото, погледна я, после извърна поглед и отметна коси. Нощната масичка, която стоеше редом с леглото, бе преместена по-наблизо, така че Франи можеше да се пресегне, без да става. Тя мушна ръка под изключително мръсния на вид брезент (с който бе покрита масичката) и след малко напипа онава, което търсеше – порцеланова табакера и кутийка кибрит с медна поставка. Запали цигара и хвърли тревожен продължителен поглед към телефона. Трябва да отбележим, че гласовете на всичките ѝ братя, като изключим този на покойния Сиймор, звучаха изключително дрезгаво (да не кажем хрипливо) по телефона.

В този час бе много възможно Франи да изпитва дълбоки колебания дали да рискува само да долови тембъра на братовите си гласове, камо ли да проникне до лексическото значение на думите им. Все пак тя дръпна нервно от цигарата и доста храбро вдигна слушалката.

– Здравей. Бъди, ти ли си?

– Здравей, миличка. Как си... добре ли си?

– Добре съм. А ти? Сигурно си настинал. – Като не последва отговор, тя добави – Сигурно Беси ти е наприказвала какво ли не.

– Ами... не съвсем. И да, и не. Знаеш я. Добре ли си, миличка?

– Добре съм. Ама гласът ти е странен. Или ужасно си настинал, или връзката е ужасна. Къде си сега?

– Къде ли? Аз съм направо в стихията си, Бъзливке. В една къщичка край шосето, пълна с призраци. Това няма значение. Кажи ми нещо.

Франи неспокойно кръстоса крака.

– Не знам какво точно искаш да ти кажа. Колко успя да ти каже Беси?

На другия край на жицата настъпи обичайната бѐдевска пауза. Точно тази пауза – с годините станала мъничко по-дълбокомислена – в детството бе подлагала на изпитание не само търпението на Франи, но и това на виртуоза отреща.

– Ами не знам точно колко. В даден момент става малко неучтиво да я слушаш. За това, че си била на гладна диета, чух, бѐди сигурна. И за ония книги за странстващия богомолец чух. После май изключих и само си седях със слушалката на ухото. Знаеш как става.

– О! – възкликна Франи. Тя премести цигарата си в ръката, с която държеше слушалката, отново порови под брезента на нощната масичка, извади малък керамичен пепелник и го сложи на леглото до себе си.

– Много ти е особен гласът – каза тя. – Да не си настинал?

– Чудесно се чувствам, миличка. Седя и си приказвам с тебе, и се чувствам чудесно. Много ми е приятно да слушам гласа ти. Не мога да ти опиша.

Франи отметна косите си с ръка.

– Бъзливке? Беси да не е пропуснала да ми каже нещо? Говори ли ти се изобщо?

Франи лекичко премести пепелника върху леглото.

– Ами, нещо не ми се приказва, да ти кажа право. Зуи цяла сутрин се е заяждал с мене.

– Зуи ли? Как е той?

– Как е той ли? Добре е. Направо тип-топ. Идва ми да го убия.

– Да го убиеш? Защо? Защо, миличко? Защо ти идва да убиеш нашия Зуи?

– Защо ли? Просто защото ми идва да го убия, това е! Той е направо опасен. През живота си не съм виждала по-опасна личност! Толкова е нелогично! Първо, прави на пух и прах Христовата молитва, от която случайно се интересувам, и ме кара да се чувствам като невротизирана идиотка само защото се интересувам от нея. В следващия момент започва да вдига врява, защото според него Христос бил единственият човек в света, когото уважавал – такъв възхитителен ум и тъй нататък. Той е направо смахнат. Искам да кажа, че като си навие нещо на пръста и няма спиране.

– Хайде кажи ми. Кажи ми за това.

Тук Франи направи грешката да изпусне една нетърпелива въздишка – тъкмо беше дръпнала от цигарата. Закашля се.

– Да ти кажа ли! Няма да ми стигне цял ден, това е!

Тя сложи ръка на гърлото си и почака да премине това дихателно смущение.

– Той е чудовище – каза Франи. – Така е. Не точно чудовище, но... и аз не знам. Толкова е озлобен. За всичко. Озлобен е заради религията. Озлобен е заради телевизията. Озлобил се е срещу тебе и Сиймор... все разправя, че вие двамата сте направили маниици от нас. Не знам. Скача от една...

– Защо пък маниици? Знам, че мисли така. Или си мисли, че мисли така. Обаче не каза ли защо? Какво му е определението за маниак? Каза

ли ти, миличка?

Точно тук Франи, явно отчаяна от безкрайно наивния въпрос, се удари по челото. Нещо, което вероятно беше правила за последен път преди пет-шест години – когато наред пътя за вкъщи изведнъж беше открила в рейса, че си е оставила шала в киното.

– Какво ти определение! Че той си има по стотина определения за всяко нещо! Затова може да ти се стори, че съм малко разстроена. В първия момент ти казва – ето снощи например, че сме манияци, защото са ни внушили едностранчиви критерии. Само след десет минути ти казва, че той бил маниак, защото не му се щяло да седне с никого на чашка. Единственият път...

– Не му се щяло какво?

– Да седне с някого на чашка. Снощи трябвало да излезе, та да се срещне с оня сценарист от телевизията и да пийнат някъде в центъра, във Вилидж и тъй нататък. Оттам се започна. Разправя, че единствените хора, с които искал да седне на чашка, са или мъртви, или недостъпни за него. Дори не искал да обядва с някого, ако нямало голяма възможност да се окаже, че това е Светата троица или Буда, или Хуи-нен, или Шанкара, или някой от той род. Ясно ли ти е?

Изведнъж Франи изгаси цигарата си с малко неловко движение, тъй като другата ѝ ръка беше заета и не можеше да хване с нея пепелничето.

– И знаеш ли какво друго разправя? – попита тя. – Направо се скъса да се къдне, че е вярно. Снощи ми каза, че когато бил на осем години, веднъж заедно с Христос пили лимонада в кухнята. Чуваш ли ме?

– Чувам, чувам... миличка.

– Разправя, че седял – точно така го каза, – седял до масата в кухнята, пиел лимонада, хрускал солети, четял си „Домби и син“ и изведнъж Христос седнал на другия стол и помолил за малка чашка лимонада. Малка чашка, забележи... това бяха думите му. Разправя такива работи, а пък се смята за много компетентен да ме поучава непрекъснато и да дрънка какво ли не. Ей това ме вбесява! Направо ми идва да плюя на всичко! Да! Все едно че си в лудницата и някой друг пациент, облечен като доктор, се явява и почва да ти мери пулса или нещо такова... Ужасно е. По цял ден опява. Ако не опява, ходи с миризливите си пури из цялата къща. Толкова противно миришат, че ми идва да легна и да умра.

– Пурите са за баласт, миличка. Само за баласт. Ако не се държи за някоя пура, краката му ще се отделят от земята. И може да не го видим вече нашия Зуи.

В семейството имаше няколко опитни майстори на словесната

еквилибристика, но Зуи нямаше равен на себе си и навярно само той можеше с успех да направи подобна забележчица по телефона. Или така предполага авторът на тази история. Сигурно и Франи бе усетила това. Във всеки случай тя изведнъж разбра, че говори със Зуи и стана от леглото.

– Добре, Зуи – каза тя. – Добре.

Той позабави отговора.

– Моля?

– Казах: добре, Зуи.

– Зуи ли? Какво става?... Франи? Чуваш ли ме?

– Да. Престани, моля ти се. Знам, че си ти.

– За бога, какво говориш, миличка? Какво става? Кой е тоя Зуи?

– Зуи Глас – каза Франи. – Престани, моля те. Не ми е до шеги. При това положение на мен направо почти пак ми...

– Глас ли каза? Зуи Глас? Оня, норвежеца? Набит, рус, с атлети...

– Добре, Зуи. Престани, моля те. Стига толкова. Направо ми се повдига. Тъй че ако имаш нещо специално да ми казваш, побързай, защото трябва да остана сама.

Последната дума някак неволно се изплъзна от потреперващите ѝ устни, сякаш тя не беше много сигурна дали да наблегне на нея.

В другия край на жицата настъпи странно мълчание. И реакцията на Франи бе странна. Тишината я разтревожи. Тя седна пак на ръба на леглото.

– Аз няма да затворя телефона, бъди спокоен – каза тя. – Обаче съм... не знам... изморена съм, Зуи. Капнала съм.

Тя се послуша. Нямаше отговор. Франи праметна крак върху крак.

– Ти можеш да караш така цял ден, но аз не мога – каза тя. – Аз съм на топа на устата. Не е чак толкова приятно, да знаеш. Според тебе всички са направени от желязо или нещо такова.

Тя се послуша. Понечи да заговори отново, но се отказа защото от другата страна някой се покашля.

– Не всички са направени от желязо, детко.

Това унизително простичко изречение, изглежда, разтревожи Франи повече от продължителното мълчание. Тя бързо се пресегна и си взе цигара от порцелановата табакера, но не направи опит да я запали.

– Човек може да си помисли, че си на друго мнение. – Франи се послуша. Зачака. – Искам да кажа, имаше ли особени причини да ми звъниш по телефона? Имаше ли някоя особена причина да ми звъниш?

– Нищо особено, детко. Нищо особено.

Франи чакаше. От другата страна пак се обадиха.

– По-скоро исках да ти кажа да продължаваш да се молиш, щом ти харесва. Това си е твоя работа. Да, така си е. Адски хубава молитва и не позволявай на никого да ти каже обратното.

– Знам – отвърна Франи. С нервен жест тя посегна към кибрита.

– Всъщност никога не съм имал намерение да ти преча да се молиш. Поне аз мисля така. Не знам. Не знам какво, по дяволите, става в главата ми. Обаче едно нещо знам със сигурност – че нямам никакво право да се държа като някой пророк, дявол да го вземе. Имаме си достатъчно проклетни пророци в семейството. Това ме притеснява. Дори ме плаши малко.

Франи се възползва от кратката пауза и изправи гръб, сякаш хубавата стойка или още по-хубавата стойка всеки миг можеше да ѝ бъде от полза.

– Мъничко ме плаши, но чак да ме стряска – не. Нека да си изясним това. Не ме стряска. Защото ти забрави нещичко, детко. Когато за първи път усети желание да се молиш, ти не хукна по света да си търсиш учител. Ти си дойде вкъщи. И не само си дойде вкъщи, ами взе, че получи и нервно разстройство, по дяволите. Тъй че, ако погледнеш нещата под определен ъгъл, имаш право само на долнопробната подкрепа, която ние можем да ти дадем, и на нищо повече. Поне знаеш, че в тази лудница никой не таи задни мисли, дявол да го вземе. Може да сме всякакви, на подлеци не сме.

Франи се опита да си запали цигарата с една ръка. Тя успя да отвори кибритената кутийка, но драсна накриво и всичко се изсипа на пода. Бързо се наведе, вдигна кутийката, но кибритените клечки останаха долу.

– Ще ти кажа едно нещо, Франи. Знам го със сигурност. И не се разстройвай. Не е нещо лошо. Искаш да се посветиш на религията, а не забелязваш и най-простия религиозен ритуал в тази къща. Дори не се сещаш да пийнеш някоя глътка, когато ти поднесат чаша светен пилешки бульон. Това е единственият вид пилешки бульон, който Беси може да поднесе на някого в тази лудница. Кажи ми едно нещо, детко. Дори да преобърнеш целия свят, за да си намериш наставник – някой гуру, някой светец, – който да те научи да се молиш както трябва, с какво ще ти помогне това? Как, по дяволите, ще различиш някой истински светец, като го видиш, ако не можеш да познаеш чаша светен пилешки бульон, който ти е под носа. Отговори ми. Франи седеше с прекалено изправен гръб.

– Само те питам. Не искам да те разстройвам. Разстроих ли те?

Франи промърмори нещо.

– Какво? Не чувам.

– Казах не. Откъде се обаждаш? Къде си?

– О, дявол да го вземе, има ли значение къде съм? Вдън земя, за бога. Слушай, Франи... съжалявам, не се сърди. Изслушай ме. Още едно-две дребни неща имам да ти казвам и после ще те оставя на мира. Обещавам. Ама ти не знаеш ли, че миналото лято ние с Бъди специално идвахме, за да те видим на сцената? Не знаеш ли, че една вечер те гледахме в „Плейбой“? Мога да ти кажа, че беше дяволски горещо. Ама ти не знаеш ли, че бяхме там?

Франи се изправи, после изведнъж пак седна. Явно отсреща чакаха отговор. Тя отмести пепелника, сякаш много ѝ пречеше.

– Не, не знаех. Никой не ми е казал и ду... Не, не знаех.

– Е, така беше. Истина е. И ще ти кажа нещо, детко. Ти игра чудесно. Като казвам чудесно, значи наистина чудесно. Ти затъмняваше другите. Дори всички ония загорели безделници от публиката го разбраха. И сега чувам, че се отказваш от театъра. Чувам някои неща, чувам. А помня как се перчеше тогава, като се върна вкъщи след края на сезона. Ох, ти ме ядосваш, Франи! Съжалявам, но е така. По дяволите, ти си направила великото потресаващо откритие, че актьорската професия е тъпкана с продажници и палачи. Изглеждаш като някой, дете е направо съкрушен, защото всички разпоредители не са гении. Какво става с тебе, детко? Къде ти е умът? Ако са те направили маниачка, поне се възползвай от това. Можеш да се молиш до второ пришествие, но ако не ти е ясно, че единственото нещо, което има значение в религията, е отричането от света, няма да мръднеш и на косъм. Пълно отричане, детко, и това е. Никакви желания. Нирвана. Ако искаш да знаеш проклетата истина, нямаш ли желание, актриса няма да станеш. Защо ме караш да ти повтарям познати неща? Някъде преди векове... в едно или друго превъплъщение, ако ти харесва... ти си желала да станеш актриса или актьор, и то добра актриса. Сега си шокирана от това. Сега няма начин да зарежеш последиците от собствените си желания. Причина и следствие, детко, причина и следствие. Единственото нещо, което можеш да направиш сега, щом си религиозна, е да играеш на сцената. Играй, ако искаш, в името на бога... бъди божия актриса, ако ти се харесва. Прекрасно! Можеш поне да опиташ... Няма нищо лошо в това. – Настъпи кратко мълчание. – Обаче трябва да се захванеш за работа, детко. Докато се обърнеш – и проклетият живот изтекъл. Знам какво говоря. Късмет е,

ако имаш време да кихнеш в тоя проклет феноменален свят. – Още по-кратка пауза. – Едно време се притеснявах за това. Вече не се притеснявам чак толкова. Аз все още обичам черепа на Йорик. Или поне винаги намирам време да обичам черепа на Йорик. Дявол да го вземе, желая да остане един честен череп след мене. Като на Йорик. И ти искаш същото, Франи Глас. Сигурен съм, че е така... О, боже, какъв смисъл да приказвам повече? И теб са те направили маниачка като мене. Ако все още не знаеш какъв череп искаш да оставиш след себе си и какво трябва да направиш, за да го заслужиш... искам да кажа, ако все още не знаеш поне, че като си актриса, трябва да играеш на сцената, тогава какво има да говорим?

Франи седеше, притиснала бузата си с длан, сякаш я измъчваше непоносим зъбобол.

– Още две думи и край. Обещавам. Работата е там, че като се върна навремето, ти вдигаше врява и хленчеше заради глупавата публика. Проклетия „бездарен смях“ от третия ред. Права си, права си... Бог знае колко е потискащо. Не казвам, че не е така. Обаче това не е твоя работа всъщност. Не е твоя работа, Франи. Единствената грижа на истинския артист е да се стреми към някакво съвършенство, и то според собствените си критерии, не според чужди. А за другото нямаш право да мислиш, повярвай ми. То не е нещо реално. Разбра ли ме?

Тишина. И двамата изчакаха паузата без видимо нетърпение или неудобство. Изглежда, Франи все още я мъчеше зъбобол, та продължаваше да притиска бузата си с длан, но на лицето ѝ не личеше недоволство.

Гласът от другата страна на жицата отново се обади:

– Спомняш ли си, когато се явявах за пети път в „Какво умно дете“? Замествах Уолт, защото му бяха сложили гипс. Помниш ли за гипса? Една вечер, тъкмо излизах с Уейкър, и Сиймор ми каза да си лъсна обувките. Бях бесен. В студиото беше пълно с идиоти, дикторът беше идиот, продуцентите бяха идиоти, и казах на Сиймор, че дяволите ще ме вземат, обаче няма да си лъскам обувките заради тях. Казах му, че те и така няма да могат да ги видят от местата си. Той ми вика: „Лъсни ги въпреки това.“ Каза да ги лъсна заради Дебелата дама. Не знаех какво има предвид, но Сийморовският му поглед ме накара да си лъсна обувките. Никога не ми обясни коя е тази Дебела дама, но аз си лъсках обувките заради Дебелата дама винаги когато излизах в ефира... през всичките тези години, откакто участваме с тебе в програмата, ако си спомняш. Най-много да съм пропуснал един-два пъти. Страхотно ясно я

виждам тая Дебела дама. Виждах я как по цял ден си седи на една веранда, трепа мухите наоколо, радиото ѝ работи с всичка сила от сутрин до вечер. Представях си страшна жега, а тя сигурно е болна от рак и... не знам. Все пак на мен ми беше дяволски ясно защо Сиймор искаше да си лъскам обувките всеки път когато отивах в студиото. Имаше смисъл.

Франи се бе изправила. Бе махнала дланта си от бузата, за да държи слушалката с две ръце.

– И на мен ми каза веднъж – рече тя в слушалката. – Каза ми да бъда остроумна заради Дебелата дама. – Франи освободи едната си ръка, бързо докосна с нея темето си, после отново стисна слушалката с две ръце. – Никога не съм си я представяла на веранда, но тя има много... нали знаеш... много дебели крака, с много разширени вени. Виждах я в тоя ужасен плетен стол. Имаше и рак също и радиото ѝ работеше с пълна сила по цял ден! И моята Дебела дама беше такава!

– Да. Да. Да. Добре. Нека да ти кажа нещо, детко... Чуваш ли ме?

Франи кимна, затаила дъх.

– Не е важно къде играе един актьор. Може да е в някоя лятна трупа, може да участва в радиoproграма, да играе по телевизията, може да е в някой проклет бродуейски театър, тъпкан с най-модната, най-охранената, най-добре загорялата от слънцето публика, която си представяш. Но ще ти кажа една страхотна тайна... Чуваш ли ме? Там няма нито един-единствен човек, който да не е Дебелата дама. Това се отнася и за твоя професор Тъпър, детко. И за безбройните му роднини. Няма нито едно-единствено човешко същество, което да не е Дебелата дама на Сиймор. Не знаеш ли това? Още ли не знаеш тая проклета тайна? И не знаеш ли... слушай сега внимателно... не знаеш ли коя е всъщност Дебелата дама? О, детко! Това е самият Христос. Самият Христос.

От радост Франи можеше само да стиска слушалката с две ръце. Почти цяла минута никой не проговори, не издаде звук. После:

– Не мога да говоря повече, детко.

Чу се затварянето на слушалката.

Франи въздъхна лекичко, но продължаваше да я държи до ухото си. Разбира се, след фиктивното прекъсване на връзката се чуваше само сигналът „свободно“. Тя явно намираще, че е прекрасно да го слуша, сякаш това бе най-добрият заместител на предвечната тишина. Но навярно знаеше точно кога да престане да слуша, сякаш всичката мъдрост на света, била тя малко или много, бе станала внезапно нейно достояние. Когато остави слушалката, тя знаеше какво точно да направи. Прибра цигарите, кибрита и пепелника, отметна памучната покривка, свали си

пантофките и се мушна в леглото. Няколко минути Франи лежа спокойно, обърнала усмихнато лице към тавана, после заспа дълбок сън, без сънища.

КРАЙ

© 1957 Дж. Д. Селинджър
© 1985 Иванка Савова, превод от английски

J. D. Salinger
Zooney, 1957

Сканиране, разпознаване и редакция: Уфтак Музгашки, 2008

Издание:

Джеръм Селинджър. Девет разказа. Семейство Глас
Издавателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1985
Американска, I издание

Съставител и предговор: Клео Протохристова
Редактори Недялка Христова, Иванка Савова
Рецензент Клео Протохристова
Художник Илия Гошев
Художник-редактор Веселин Христов
Технически редактор Виолина Хаджидемирева
Коректори Жанета Желязкова, Стоянка Кръстева, Донка Симеонова
ЕКП 07,05366725111/5637–282–85. Издавателски № 2381. Формат 84×108/32
Печатни коли 28,50. Издавателски коли 23,94. Условно издавателски коли 24,62
Дадена за набор на 27. V. 1985 г. Излязла от печат на 15. XI. 1985 г.
Печатница „Димитър Благоев“, Пловдив
Цена: с твърда подвързия 3,41 лв, с мека подвързия 2,79 лв.

Nine Stories

Boston: Little, Brown, 1953, 302 pages
Franny and Zooney

Boston: Little, Brown, 1961, 201 pages

Raise High the Roof Beam, Carpenters and Seymour: An Introduction
Boston: Little, Brown, 1963, 248 pages

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9017>]